

**TURUN
YLIOPISTO**

Kun rajasta tuli jälleen rintama

Hybridisotaretoriikan käyttö ja perusteltavuus välineellistetyin maahantulon tilanteessa Suomen
itärajalla vuosina 2023 ja 2024

Valtio-oppi

Pro gradu -tutkielma

Pieta Päivänen

Maaliskuu 2026

Turun yliopisto

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin

OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Valtio-oppi

Tekijä: Pieta Päivänen

Otsikko: Kun rajasta tuli jälleen rintama - Hybridisotaretoriikan käyttö ja perusteltavuus välineellistetyin maahantulon tilanteessa Suomen itärajalalla vuosina 2023 ja 2024

Ohjaaja: dosentti Juha A. Vuori

Sivumäärä: 89 sivua

Päivämäärä: 30.3.2026

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on tarkastella hybridisotaretoriikan käyttöä Suomen itärajan välineellistetyin maahantulon yhteydessä vuosina 2023 ja 2024. Tutkimusta ohjaavat kysymykset siitä, kuinka perusteltavaa on tilanteen vertaaminen sodankäynnin keinoksi ja millä tavoin kansanedustajat käyttivät hybridisotaretoriikkaa turvallistamisen strategiana eduskunnan rajalakikeskustelussa kesällä 2024.

Tutkielman teoreettisena lähtökohtana nojataan Carl von Clausewitzin klassikkoteokseen *Sodankäynnistä*, jonka tarjoamien perinteisen sodankäynnin määritelmien paikkansapitävyyttä arvioidaan modernien sodankäynnin muotojen avulla. Sodan luonteen voidaan nähdä muuttuneen perinteisestä valtiojohtoisesta sodankäynnistä harmaaksi sodan ja rauhan välimaastoon sijoittuvaksi häirintä- ja etäiskutoiminnaksi. Sodankäynnin teorioiden lisäksi tutkielmassa hyödynnetään Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoriaa pohdittaessa hybridisotaretoriikan käyttöä eduskuntakeskustelussa.

Kyseessä on laadullinen tutkielma, jonka aineistona käytetään tapausesimerkkiä itärajan välineellistämistilanteesta. Vahvasti medialähteisiin ja sisäministeriön raportteihin pohjaava aineisto analysoidaan teorialähtöisen käsiteanalyysin keinoin, jonka tarkoituksena on verrata hybridisodankäynniksi leimattua välineellistämistilannetta perinteisiin ja moderneihin sodankäynnin määritelmiin ja näin arvioida sotaretoriikan käytön perusteltavuutta. Toinen analyysiosuus keskittyy turvallistamispuheeseen eduskunnan rajalakikeskustelussa ja siinä analysoidaan, mitä kansanedustajat pyrkivät saamaan aikaan hybridisotavertauksilla.

Tulokset osoittavat, että itärajan välineellistämistilanne ei täytä yksiselitteisesti perinteisiä sodankäynnin määritelmiä. Sen sijaan modernin sodankäynnin piirteet, jotka ottavat perinteistä sodankäyntiä laajemmin huomioon erilaiset sodan toimijat, keinot ja uhrit, täyttyvät tilanteessa vahvemmin. Välineellistämistilannetta eduskunnan rajalakikeskustelussa hybridisodankäynniksi vertasivat ensisijaisesti ne kansanedustajat, jotka vetosivat retoriikalla kansalliseen turvallisuuteen ja pyrkivät perustelemaan kansainvälisen oikeuden ja perustuslain kanssa ristiriitaisen poikkeuslain säätämisen välttämättömyyttä. Hybridisotaretoriikkaa käytettiin tilanteessa selkeästi turvallistamisen strategiana, jonka avulla kuvailtiin tilannetta sodankäynnin keinona sekä korostettiin Suomen puolustautumisen tarvetta vaarallista uhkaa vastaan.

Avainsanat: välineellistetty maahantulo, rajalaki, hybridisodankäynti, Carl von Clausewitz, turvallistaminen

1 Johdanto	1
2 Sodankäynnistä ja turvallistamisesta	6
2.1 Clausewitzeläinen sodankäynti	7
2.2 Oikeudenmukainen sota ja kansainvälinen järjestelmä.....	11
2.3 Uudet sodankäynnin muodot	14
2.3.1 Sodan muuttuvat määritelmät	17
2.3.2 Harmaa sota rauhattomuuden ajassa	20
2.3.3 Hybridisodan määritelmät.....	24
2.4 Turvallisuushkien yhteiskunta.....	31
2.4.1 Turvallistamisteoria.....	32
2.4.2 Turvallistaminen demokratian haastajana	37
3 Metodi ja aineisto	41
3.1 Käsitteet todellisuuden luojina.....	42
3.2 Tutkimuksen analyysirunko	46
3.3 Tapausesimerkki ja aineiston esittely	51
4 Analyysi	54
4.1 Välineellistetty maahantulo.....	54
4.2 Itärajan tapahtumat syystalvella 2023–2024 ja rajalain valmistelu	58
4.3 Siirtolaisten välineellistäminen sodankäynnin keinona Suomen itärajalla	64
4.3.1 Tekijät.....	68
4.3.2 Motiivit.....	70
4.3.3 Uhrit	73
4.4 Sotaretoriikan käyttö turvallistamisen strategiana eduskunnan rajalakikäsitelyissä.....	75
4.4.1 Vallitsevan tilan kuvailu	78
4.4.2 Sodan keinojen korostaminen	80
4.4.3 Puolustautumisen tarve	82
5 Johtopäätökset	84
Lähdeluettelo	90
Liitteet	100

1 Johdanto

Heinäkuussa 2024 kansainvälistä oikeutta globaalisti usein puolustava Suomi säätöi turvapaikan hakemista rajoittavan poikkeuslain. Sen myönnettiin jo luonnosteluvaiheessa olevan tietoisesti ristiriidassa kansainvälisten sopimusten, Euroopan unionin lainsäädännön sekä Suomen perustuslain kanssa. Suomen päättäjät joutuivat tekemään epävarmaan tietoon ja uhkakuvaan perustuvan vaikean päätöksen reilu puoli vuotta aikaisemmin tapahtuneen siirtolaisten välineellistämisen seurauksena. Syksyllä 2023 itärajan oli Venäjän myötävaikutuksella ylittänyt muutaman viikon aikana yli 1300 turvapaikanhakijaa ja tilannetta verrattiin sodankaltaiseen toimintaan niin mediassa kuin päättäjien puheissa, vaikka virallista sotatilaa Suomen ja Venäjän välille ei ollut julistettu. Tämä herättää kaksi kysymystä: oliko siirtolaisten välineellistämisen vertaaminen sodankäyntiin perusteltavaa ja oikeut-tiko turvallisuusuhan suuruus Suomen poikkeuksellisen reaktion tilanteeseen. Tässä tutkimuksessa pyritään vastaamaan kysymyksiin vertaamalla tilannetta perinteisiin ja moderneihin sodankäynnin määritelmiin sekä selvittämään, miten poliitikot käyttivät sotavertausta omien intressiensä ajami-seen.

Sodan kasvavan hybridisyyden myötä erilaisiin vaikuttamisyrityksiin reagoidaan nykyään usein en-tistä järeämmin keinoin. Erilaisten vastustajan toimien leimaaminen hybridisodankäynniksi tai muu sodankäyntiin vertaaminen korostaa sodan ja rauhan yhä häilyvämpää rajaviivaa. Monissa globaalimailman konflikteissa on vaikeampaa määritellä selkeitä eroja yksityisen ja julkisen kentän, soti-laallisen ja siviilitoimijan sekä sisäisten ja ulkoisten politiikan osa-alueiden välillä (Kaldor 2012, 31). Tutkijat ovatkin kehittäneet perinteisen sodankäynnin etuliitteeksi erilaisia lisämääritelmiä, jotka kattavat myös uudenlaiset sodankäynnin muodot. Näitä ovat esimerkiksi postmoderni sodan-käynti, uusi sota, asymmetrinen sodankäynti, etäsodankäynti ja hybridisodankäynti (Bousquet 2016, 91; Tähtinen, 2023, 34).

Erilaisilla sodankäynnin määritelmillä ja niiden käytöllä on vahva merkitys kansainväliseen politiikkaan ja päättäjien ymmärrys sodankäynninmuodoista dominoi heidän näkemyksiään valtiollisesta turvallisuudesta (Kaldor 2012, 17). Toisin sanoen se miten tietyt toimet määritellään ja koetaan, vaikuttaa siihen, miten niihin vastataan. Esimerkiksi itärajan välineellistämistapauksessa uhan kokemi-seen vaikuttivat merkittävästi Suomen ja Venäjän katkenneet diplomaattisuhteet sekä turvapaikanhakijoiden määrän ja profiilin yllättävä muuttuminen. Näihin pohjaten päättäjien oli helpompi lei-mata tilanne hybridisodankäynniksi ja perustella poikkeuksellisia vastatoimia, sillä myös koettu turvallisuuksuhka näyttäytyi konkreettisena. Toimien kokemiseen liittyikin vahvasti niiden turvallista-minen, jonka myötä tietyt toimet saadaan esimerkiksi retorisisilla keinoilla näyttämään selkeämmin

turvallisuushilta. Vaikka turvapaikanhakijoita oli itärajalta huomattavasti normaalia enemmän, ei heidän määränsä kuitenkaan ollut Suomelle kestävä tai Euroopan mittakaavassa erityisen suuri.

Virallisessa sotatilanteessa vastaanotto olisi tietenkin toinen, sillä yhteiskunnan ollessa poikkeustilassa, on perusoikeuksien rajoittaminen yleensä sallittua kansallisen turvallisuuden takaamiseksi. Monet hybrdivaikuttamisen toimet tulkittaisiin myös täysimääräiseksi sodankäynniksi, mikäli valtioiden välillä olisi julistettu sotatila. Näin ollen hybridisodankäyntiä voisikin kuvailla epäsuorien ja suorien sodankäynninvälineiden käytöksi ilman sotatilaa. Toisaalta nykysodissa virallinen sodan julistaminen on entistä harvinaisempaa (Holsti 2004, 287). Esimerkiksi Venäjä ei ole vielä julistanut virallista sotaa Ukrainalle, vaan käynnissä on heidän näkökulmastaan erikoisoperaatio. Tämän vuoksi hybridisodankäynnin ja perinteisen sodankäynnin eroa ei voi pelkistää ainoastaan virallisen sotatilan puutteeseen.

Lisäksi hybridisotatoimia voidaan tehdä myös virallisessa sodassa. Monia nykyaikana hybriditoimiksi luokiteltuja tekoja, esimerkiksi energiainfrastruktuurin tuhoamista ja tietoliikenneyhteyksien tai GPS-taajuuksien häiritsemistä, voisikin kuvailla perinteiseksi sabotaasiksi. Hybridisateenvarjon alle lukeutuu myös monia toimia, jotka ovat selkeästi sotilaallisia. Näitä ovat esimerkiksi Krimillä tuntemattomiksi taistelijoiksi piilotetut vihreät miehet. Toisaalta osa hybriditoimista on selkeämmin perinteistä poliittista toimintaa, eikä niitä voi suoraan luokitella sotatoimiksi, kuten poliittisten ääri-liikkeiden tukeminen Euroopan maissa tai disinformaatiokampanjoiden levittäminen. (Renz 2016, 285.) Siirtolaisten välineellistäminen sen sijaan ei asetu sotilaallisten tai perinteisten poliittisten toimien alle, eikä sen luonnetta ole sen vuoksi helppoa määrittää taikka pelkistää sotatilan puutteeseen. Hybridisodankäynnin alle lukeutuukin valtavasti erilaista harmaalla sodankentällä tapahtuvaa toimintaa, johon vastaaminen riippuu myös vahvasti siitä, millaiseksi toiminnaksi tapaukset määritellään.

Toisen maailmansodan jälkeen ja eurooppalaisen *Ei enää koskaan* –asenteen myötä maailmassa ei ole nähty enää yhtä täysimääräistä ja maailmanlaajuista sodankäyntiä, vaikka muita laajoja konflikteja, joissa suurvallat ovat olleet vahvasti mukana, on käyty lähes taukoamatta. Kylmän sodan päättymistä pidettiin historian loppuna ja liberalismiin ja yhteistyön voittona, kuten Francis Fukuyama teoksessaan *The End of History and the Last Man* (1992) toteaa. Vaikka puolustusmenoihin käytetty budjetti laski 1900- ja 2000-lukujen vaihteessa lähes kaikkialla maailmassa Yhdysvaltoja lukuun ottamatta, eivät muut sotaa indikoivat mittarit, kuten esimerkiksi sodassa kaatuneiden ja pakolaisten määrä, osoittaneet samanlaista laskua. Erilaiset sotilaalliset toimet ja varautuminen tuntuvatkin olevan pysyvä osa modernia kansainvälistä järjestelmää. (Holsti 2004, 298.) Jälkiviisaana Fukuyaman

toteamus on osoittautunut ennenaikaiseksi ja viimeistään Venäjän toimia Krimin valtaamiseksi vuonna 2014 on pidetty vahvana merkinä reaali politiikan paluusta.

Perinteisen sodankäynnin klassikkoteoreetikona pidetty Carl von Clausewitz on kuuluisassa tulkinnassaan määritellyt sodankäynnin politiikan jatkamisena toisin keinoin. Hänen mukaansa sodankäynti on vahvasti sosiaalista toimintaa, jonka keskeisinä toimijoina ovat kansallisvaltiot ja sotien eroavista piirteistä huolimatta niitä yhdistää vahvasti keskitetyn, hierarkkisesti järjestetyn ja alueellisesti toimivan kansallisvaltion rooli. Sodan ja rauhan ero on kansallisvaltiojohtoisessa sodassa myös hyvin selkeä, sillä ne seuraavat yhteiskunnassa muodostunutta kahtiajakoa yksityisen ja julkisen, sisäisen ja ulkoisen, taloudellisen ja poliittisen sekä siviilin ja sotilaan välillä. Tämä perinteinen ajatus sodankäynnistä oli selkeästi esillä Euroopassa Napoleonin sodista jossain määrin aina kylmän sodan päättymiseen asti. (Kaldor 2012, 15–22.)

Sodan luonteen on kuitenkin sanottu muuttuneen viimeisten vuosikymmenien aikana. Vahvasti tähän liittyvät tietenkin teknologisen kehityksen myötä muuttuneet sodankäynnin välineet, mutta myös maiden poliittiset valtasuhteet sekä sodankäynnin uudet vastapuolet. Esimerkiksi Yhdysvaltojen 2000-luvun alussa julistama terrorisminvastainen sota ei täyttänyt perinteistä käsitystä kansallisvaltioiden välisestä kiistasta. (Chivvis 2017, 316–317.) Sodankäynnin uusia muutoksia ja käsitteitä on kuitenkin hyvä tarkastella myös kriittisesti, sillä sota ei ole ennenkään historian saatossa rajoittunut pelkästään valtioiden välisiin konflikteihin tai perinteisiin sotilaallisiin toimiin eli esimerkiksi asevoimien käyttöön.

Vaikka uusien sodankäynnin muotojen todellista uutuutta voi kyseenalaistaa, on niiden tutkiminen silti ajankohtaista. Hybridivaikuttaminen ja -sodankäynti -termien käyttö nousi merkittävänä ilmiönä julkiseen keskusteluun Venäjän Krimin valtauksen jälkeen ja sen myötä useita Venäjän toimia erityisesti Euroopassa on kategorisoitu hybridiuhkien alle. Termejä voisi pitää jopa trendi-ilmauksina, joiden alle voidaan asettaa kaikki toimet, joita vastapuoli tekee ja jotka voidaan kokea oman poliittisen toiminnan tai omien intressien vastaisiksi, mutta jotka eivät täysin mene perinteisen sodankäynnin määritelmän alle.

Vaikka uusien sodankäynnin muotojen nimeäminen ja niiden tutkiminen tuntuu olleen erityisen vahvaa parin viime vuosikymmenen aikana, on otettava huomioon, että erityisesti 1900-luvun jälkipuoliskolla todistettiin kasvavissa määrin erilaisia epäsuoria sodankäynnin muotoja, mukaan lukien sodanvastaisia liikehdintöjä sekä sissisotia. Muun muassa Mao Zedongin ajatukset sissisodankäynnin taidoista ovat hyvä esimerkki epäsuorien sodankäynnin muotojen kehittämisestä, joita hän pohdii teoksessaan *On Guerilla War* jo vuonna 1937. Monet erityisesti kylmän sodan aikaiset

pienemmän mittaluokan toimet jäivät kuitenkin tuolloin vahvasti dominoivan itä-länsi-jaottelun varjoon. (Kaldor 2012, 31).

Hybridisota-termin käytössä onkin usein vahvasti kyse siitä, koetaanko jokin toiminta selkeästi sotatoimeksi vai kulkeeko se sodan ja rauhan välisellä harmaalla alueella. Myös sillä on suuri retorinen merkitys, puhutaanko tapauksista hybridisodankäyntinä vai hybridivaikuttamisena. Vaikuttaminen voidaan nähdä selvästi lievempänä toimena, kun taas hybridisodankäynnissä on selkeä viittaus sotilaallisia toimia muistuttaviin liikkeisiin. Hybridisodankäynti ja -vaikuttaminen ovat vahvasti päällekkäisiä käsitteitä, eikä alalla ole yhtä vakiintunutta määritelmää sille, kumpi käsite olisi kattavampi tai yleisemmin käytössä (Nilsson ym. 2021, 2). Tässä tutkimuksessa keskitytään juuri hybridisodankäyntiin, sillä tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten kyseiset toimet rinnastuvat erilaisiin sodankäynnin määritelmiin ja mitä hybridisotaretoriikkaa käyttävät poliittiset päättäjät pyrkivät termin avulla saavuttamaan. Sotaretoriikkaa tarkastellaan turvallistamisen käsitteen avulla, jolla tarkoitetaan yhteiskunnallisen ilmiön kehystämistä vakavaksi turvallisuusuhaksi, jonka avulla johtajat perustelevat siihen vastaamisen myös poikkeuksellisin keinoin (Buzan ym. 1998, 24). Turvallistaminen on keskiössä erityisesti hybridiuhkien yhteydessä, sillä erilaisiin epämääräisiin keinoihin vastaamiseen vaikuttaa tilanteelle annettu julkinen uhkakuva. Tämä näkyy myös tilanteesta käytyssä retoriikassa ja termeissä eli siinä, puhutaanko tapahtumista hybridisodankäyntinä vai -vaikuttamisena.

Hybridisodankäynti-termin käyttöön liittyykin vahvasti toimista seuraava turvattomuuden tunne ja sitä voidaan käyttää omanlaisenaan turvallistamisen strategiana. Euroopan parlamentin vastavalittu jäsen Pekka Toveri kirjoitti viestipalvelu X:ssä kesäkuussa 2024 Suomen olevan sodassa Venäjän kanssa: “Ja me olemme nyt sodassa Venäjän kanssa. Katsokaa vaikka kaikkea sabotaasitoimintaa mitä Venäjä tekee. Koska Venäjä ei pysty uhkaamaan meitä vakavasti sotilaallisesti, se etsii heikkouksia puolustuksestamme hybridisodankäynnillä.” (Toveri 2024). Toverin viesti aiheutti suuren mediakohun, sillä poliitikon suusta kyseinen ilmaus nähtiin jopa osittaisena sodanjulistuksena. Viestissään Toveri sisällytti Venäjän tekemät hybriditoimet sodankäyntiin ja näin ollen turvallisti epäsuoria uhkia osaksi sodankäyntiä.

Toisaalta termillä voidaan myös poisturvallistaa sodankäyntiin viittaavia toimia. Myöhemmin Toveri korjasi väitettään ja kertoi tarkoittaneensa Suomen olevan hybridisodassa Venäjän kanssa ja näin hän pyrki poisturvallistamaan viestiään suoranaisestä sodankäynnistä. Hybridisota nähtiin siis pehmeämpänä toimena kuin varsinainen sodankäynti.

Tutkimuksen tarkoituksena onkin pohtia, miten hybridisodankäynniksi leimattu välineellistetty maahantulo vertautuu perinteisiin ja moderneihin sodankäynnin määritelmiin ja sen kautta tutkia, voiko tällaista sotaretoriikkaa pitää perusteltuna. Kun termin käytön perusteltavuus on määritelty, tutkitaan analyysissä sitä, mitä termin käytöllä pyritään saamaan aikaan poliittisessa keskustelussa. Tutkimuksen teoreettisena viitekehystenä käytetään perinteisiä sotateorioita, jotka pohjaavat Carl von Clausewitzin näkemyksiin sodankäynnistä, ja verrataan niitä nykyajan sodankäynnin määritelmiin sekä uusiin sodankäynnin muotoihin. Lisäksi teoriassa paneudutaan Kööpenhaminan koulukunnan ajatuksiin turvallistamisesta, jonka avulla tarkastellaan sotaretoriikan käyttöä eli miten poikkeustoimia legitimoidaan poliittisessa keskustelussa.

Aineistona toimii tapausesimerkki, joka keskittyy syksyllä 2023 alkaneeseen siirtolaisten välineellistämiseen Suomen itärajalalla ja siitä seuranneeseen eduskuntakeskusteluun kesällä 2024, joka päättyi rajalakiin tunnetun poikkeuslain hyväksymiseen. Tapausesimerkin lähteinä käytetään kattavasti aihetta käsitteleviä uutisartikkeleita, sisäministeriön raportteja, valtioneuvoston päätöksiä sekä eduskunnan rajalaki-käsittelyiden pöytäkirjoja. Itärajan tapahtumien esimerkin avulla on tarkoitus havainnollistaa hybridisodankäynti-käsitteen käyttöä suomalaisessa julkisessa keskustelussa, siihen liitettyjä merkityksiä sekä sen käyttöä turvallistamisen strategiana. Aineisto analysoidaan kahdessa eri osiossa, joista ensimmäisessä keskitytään siihen, miten kyseiset hybridisodaksi leimatut tapahtumat vertautuvat perinteisiin ja moderneihin sodankäynnin määritelmiin ja toisessa siihen, miten sotaretoriikkaa käytetään eduskunnan rajalakikäsittelyissä.

Aineisto analysoidaan poliittiskriittisellä käsiteanalyysillä, joka pohjaa Quentin Skinnerin (2002) lähtökohtiin käsitteistä oman aikansa kuvina ja ideologisten väittelyiden välineinä ja aseina. Ensimmäisen analyysiosion keskeisinä työkaluina tulevat olemaan teorian pohjalta muodostetut kaksi analyysitaulukkoa, joissa yhdistetään eri teorioiden kriteerejä sodankäynnille ja tarkastellaan, täyttääkö siirtolaisten välineellistäminen kyseisiä määritelmiä. Selkeän analyysitaulukon avulla on mahdollista vertailla tilannetta järjestelmällisesti ja näin hahmottaa eroja tapahtuneen ja teoreettisten määritelmien välillä. Toisessa analyysiosiossa sen sijaan painotetaan turvallistamisteoriaa, jonka avulla eritellään sotaretoriikan käyttäjien keinoja ja motiiveja heidän rinnastaessaan tapahtumia sodankäyntiin eduskunnan rajalaki-käsittelyissä.

Teorialähtöinen tutkielma alkaa laajalla katsauksella teoriaa käsittelevään kirjallisuuteen, jonka avulla pyritään avaamaan sodankäynnin ajan saatossa muuttuneita merkityksiä sekä modernin sodankäynnin mukanaan tuomia uusia käsitteitä. Teoriakatsauksen päättää turvallistamisteoriaa käsittelevä kirjallisuus. Metodiluvussa kartoitetaan käsiteanalyysin keinoja ja näkökulmia ja esitellään

aineiston analyysitaulukot sekä tutkimuksen hypoteesit. Itse aineiston analyysiluku alkaa katsauksella siirtolaisten välineellistämisen määritelmiin ja tapausesimerkin yksityiskohtaisella esittämisellä. Sitä seuraavat luvut on jaettu tutkimuskysymysten mukaisesti kahteen, joista ensimmäisessä keskitytään sodan määritelmiin ja toisessa turvallistamistoimiin. Teoriaan pohjaavat analyysiluvut jakautuvat kolmeen alalukuun aineistosta esiin nousseiden teemojen mukaisesti.

2 Sodankäynnistä ja turvallistamisesta

Tutkimuksen teorian käsittely alkaa Carl von Clausewitzin klassikkoteoksen *Sodankäynnistä* (2009 [1832]) esittelyllä. Von Clausewitz toimi Napoleonin sotien aikaan asiantuntijana Preussin kuninkaan joukoissa, ja hän hahmotteli järjestelmälliseen muotoon keskeisiä ajatuksia siitä, millaista sodankäynnin tulisi olla (Holsti 2004, 277–278). Hänen ajatuksissaan on vahvasti läsnä Westfalenin rauhasta lähtöisin oleva Euroopan kansallisvaltioiden järjestelmä, joka laati selkeän käsityksen valtioiden rajoista ja niiden sisällä toimivasta auktoriteetista määrittäen näin suvereniteetin yhdeksi keskeisimmistä valtioiden ominaisuuksista (Fierke 2005, 25).

Von Clausewitzin näkemykset sodankäynnistä pohjaavat tietenkin vahvasti hänen oman aikansa tapahtumiin, eikä niiden voida katsoa pätevän täysin sellaisenaan nykypäivänä. Kuitenkin hänen teoksillaan on ollut erittäin merkittävä vaikutus sodankäynnin luonnetta ja määritelmiä käsittelevän tutkimuksen alalla, minkä vuoksi hänen teoriansa hyödyntäminen on hyvin perusteltua. Yleiset ajatukset sodankäynnistä pohjaavat edelleen vahvasti westfalenilaiseen järjestelmään ja clausewitzeläiseen sodankäyntiin, jossa vallitsee selvä valtioiden välinen voimankäyttö, ja jossa järjestelmälliset armeijat taistelevat toisiaan vastaan konkreettisten sodanjulistusten ja rauhansopimusten maailmassa (Bousquet 2016, 93; Holsti 2004, 278). Vaikka clausewitzeläinen sodankäynnin malli on vahvasti ristiriidassa nykyaikaisen sodankäynnin kanssa, se vaikuttaa edelleen vahvasti valtioiden sotilaallisen ajatteluun ja armeijoiden rakentamiseen (Holsti 2004, 278). Siksi tutkimuksessa onkin ensin pystyttävä määrittelemään kyseinen järjestelmällinen valtiojohtoinen sodankäynti ennen kuin voi täysin ymmärtää sodankäynnin viimeaikaisia muutoksia ja nykyaikaisten määritelmien haasteellisuutta.

Uusien sodankäynnin muotojen murrosta kuvastavat hyvin 1900-luvun epäsäännölliset ja epämuodolliset sodat, joista yhtenä esimerkkinä voidaan pitää vallankumouksellisia liikkeitä, esimerkiksi Mao Zedongin sissisotia (Kaldor 2012, 31) tai entistä epämääräisempiä yksikköjä vastaan julistettuja sotia, kuten sotia huumeita tai terrorismia vastaan. Nykyaikaisen maailmanjärjestyksen sodankäynti kulminoituukin useissa tapauksissa juuri ei-valtiollisten toimijoiden väkivaltaisiin iskuihin

sekä valtioiden puolisosotilaallisiin ja piilosotilaallisiin operaatioihin. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa palautti kansainvälisen areenan huomion perinteiseen sodankäyntiin, mutta toisin kuin 1900-luvun alussa, clausewitzeläinen valtioiden välinen suora sodankäynti on nykypäivänä kansainvälisen väkivallan käytön vähemmistössä.

Sodankäynnin luonteen voikin nähdä muuttuneen merkittävästi von Clausewitzin ajatuksista. Esimerkiksi lähtökohta sodan eskaloitumisesta äärimmäisyyksiin on nykyajassa mahdotonta ilman koko ihmiskuntaa kattavaa tuhoa, sillä ydinaseiden ajassa sota ei voi enää viedä vastapuolia väkivallan äärimmäisyyksiin ja näin ollen myös sodankäynnin tavat ovat muuttuneet esimerkiksi sijaisotien käymiseen. Clausewitzeläinen sodankäynti, jossa monet siitä poikkeavat tuolloin harvinaisemmat sodankäynnin muodot jätettiin suosiolla määritelmän ulkopuolelle, on selvästi murentunut nykyisessä kansainvälisessä järjestelmässä (Bousquet 2016, 103). Yleisten määritelmien ulkopuolelle jäävät sodankäynnin muodot voivat kuitenkin näyttäytyä vähemmän uhkaavina ja niihin reagoiminen tilanteen tarvittavalla vakavuudella voi viivästyä ennen konfliktin eskaloitumista. Toisaalta harmaan sodan yhteiskunnassa jokainen vastustajan toimi analysoidaan nykyään hybridisodankäynnin linssin läpi, millä voidaan perustella vahvatkin vastatoimet entistä pienempiin vaikuttamisyhteyksiin.

Teoriakatsaus alkaa von Clausewitzin näkemyksistä, mutta käsittelee myös muita keskeisiä sodankäynnin määritelmiä ja tarkastelee näiden ajankohtaisuutta myös uuden sodankäynnin teorioiden valossa. Lisäksi teorialuvuissa avataan kasvavissa määrin yleistynyttä harmaan sodankäynnin käsitettä, jolla kuvataan nykyaikaista maailmanjärjestystä, jossa virallisten sotatoimien sijaan valtiot tekevät entistä enemmän sodan ja rauhan välimaastoon sijoittuvia vaikuttamisyhteyksiä. Luvun lopussa käsitellään vielä sotaretoriikkaan vahvasti kytköksissä olevan turvallistamisteorian lähtökoh-
tia sekä turvallistamisen aiheuttamia haasteita demokratian peruseräpäätteille.

2.1 Clausewitzeläinen sodankäynti

Sota itsessään on käsitteenä monisyinen ja sen sisälle voi esimerkki lukea konfliktin, taistelun, väkivallan ja intervention käsitteet. Sodan voi määritellä olevan toimintaa, jota järjestävät selkeästi erilaiset sosiaaliset säännöt, jotka kumpuavat kansainvälisestä järjestelmästä. (Fierke 2005, 19–20.) Kansainväliset suhteet ja niihin keskittyvä politiikan tutkimus käsittelevät pitkälti juuri sitä, mitä turvallisuus ja rauha ovat ja millainen kansainvälinen järjestelmä ja valtioiden välinen politiikka ajaa minkälaisiin lopputulemiin juuri turvallisuuden näkökulmasta (Nayak ja Selbin 2010, 125). Sota ja rauha ovat vahvasti kansainvälisen politiikan keskiössä ja niiden määritelmät

määrittävät myös sitä, mihin asioihin kansainvälinen järjestelmä keskittyy ja miten erilaiset globaalit konfliktit nähdään.

Samoin kuin kansainvälisessä järjestelmässä myös sodankäynnissä valtiota pidetään perinteisesti politiikan keskeisimpinä toimijoina. Sotilaallisten konfliktien kehittymisen historia kulkee pitkälti käsi kädessä kansallisvaltioiden ja sen myötä niiden hierarkkisesti johdetun armeijan kehittymisen kanssa (Bousquet 2016, 91). Kuitenkin jossain määrin järjestelmällistä ja sääntöihin perustuvaa sodankäyntiä on ollut varhaisista sivilisaatioista lähtien. Esimerkiksi Kiinassa sotaan liitettiin paljon seremonioita, sotilasarvojen erittelyä ja sääntöjä muun muassa sotavankien kohtelusta jo ennen 400-lukua eaa. Kyseiset säädökset kuitenkin unohdettiin taistelevien läänitysvaltioiden aikakaudella (403–221 eaa.), jolloin Kiinan lääninvaltioiden väliset sodat varjostivat jatkuvasti arkipäiväistä elämää. Myös Antiikin Kreikassa kehitettiin omanlaisia säädöksiä sodankäyntiin liittyen ja luonnosteltiin ensimmäiset normit oikeudenmukaisista sodankäynnin keinoista, joilla haluttiin korostaa, että sodankäynnin aloittamisen taustalla on oltava jonkinlainen oikeutettu perustelu. (Holsti 2004, 275–276.)

Kuitenkin vasta perinteisen sodankäynnin teorian isänä pidetyn Carl von Clausewitzin katsotaan yleisesti laatineen konkreettiset sodankäynnin normit, jotka ovat sittemmin määrittäneet vahvasti valtioiden välisiä suhteita. Von Clausewitz korostaa sodankäynnin määritelmässään sen *väkivaltaista ja valtiokeskeistä roolia*. Hän näkee fyysisen väkivallan eli taistelemisen ainoana sodankäynnin keinona, jolla pyritään omien päämäärien saavuttamiseen ja valtioiden yleisenä päämääränä von Clausewitz pitää vihollisen pakottamista noudattamaan vastapuolen omaa tahtoa. (von Clausewitz 2009 [1832], 15.) Kyseinen sodankäynti olikin hyvin konkreettisesti nähtävissä 1800-luvun kansallisvaltioiden Euroopassa, jossa sota alkoi maiden johtajien sodanjulistuksesta, ja taistelijoina toimivat maiden valtiolliset armeijat.

Sotilaallisen toiminnan varsinaiseksi päätavoitteeksi von Clausewitz määrittää vihollisen saattamisen *puolustuskyvyttömään tilaan* (von Clausewitz 2009 [1832], 16). Puolustuskyvyttömyyden voisi saavuttaa tuhoamalla ensin sotavoimat, valtaamalla sitten vastustajan alueen ja nujertamalla viimeiseksi vihollisen tahdonvoiman, joskin von Clausewitz myöntää, että harvemmin sota kuitenkaan päättyy vastustajan täydelliseen valloittamiseen, sillä toimijan omat sotavoimat harvoin riittävät tällaisten poliittisten tavoitteiden saavuttamiseen (von Clausewitz 2009 [1832], 30–32). Vastustajan täysimittaisen nujertamisen ajatus on kuitenkin edelleen vahvasti läsnä itsenäisyystaisteluiden yhteydessä, joista esimerkiksi Euroopan siirtomaiden itsenäistymissodat toimivat hyvänä esimerkkinä (Bousquet 2016, 100).

Von Clausewitz (2009 [1832], 16) painottaa, että väkivalta saa sodankäynnissä yliotteen, eikä näin ollen taidokkainkaan sotapäällikkö voi voittaa saamalla vastustajansa riisumaan itsensä aseista tavalla, ”joka ei aiheuttaisi liian paljoa haavoja” hänelle itselleen. Nykyaikaisten epätavanomaisten sodankäynnin muotojen, esimerkiksi sissijoukkojen tukeminen tai miehittämättömien kaukoiskujen suorittaminen, voidaan toisaalta nähdä toimiksi, joiden avulla vastustaja pystyttäisiin nujertamaan ilman suuria omiin joukkoihin kohdistuvia tappioita. Toisaalta von Clausewitz ei lauseessaan tarkenna, tarkoittaako hän haavoilla vain omiin joukkoihin kohdistuvia tappioita vai ylipäänsä sodasta aiheutuvia inhimillisiä menetyksiä, vaikka hänen määritelmänsä väkivallalle korostaa hyvin perinteisesti juuri fyysisen väkivallan toimia ja tappioita.

Väkivallan yliotteeseen liittyykin vahvasti clausewitzeläisen sodan ensimmäinen vuorovaikutussuhde ja ensimmäinen äärimmäinen vastakohtaisuus. Niiden mukaan sodan kumpikin osapuoli pakottaa vastapuolen käyttämään väkivaltaa, mikä johtaa väkivallan kierteen kiihtymiseen, sillä sen käytössä ei sodan yhteydessä tunneta rajoja. Näin ollen vastapuolten välille syntyy vastavuoroisuus, joka pakottaa *sodan äärimmäisyyksiin*. (Von Clausewitz 2009 [1832], 17). Tällaista vastavuoroisuutta on esiintynyt historian saatossa useaan kertaan osapuolten välisenä kilpavarusteluna, joka erityisesti toisessa maailmansodassa näkyi ripeänä sotateknologian kehittämisenä ja kilpailuna muun muassa ydinaseen kehittämisessä. Vaikka kilpavarustelu oli pitkään keskeinen osa sodankäyntiä ja voimankäytön on voitu nähdä vievän osapuolet äärimmäisyyksiin, tulivat kyseiset toimet päätökseensä kylmän sodan myötä. Ydinaseiden kehittämisen jälkeen sodan äärimmäisestä muodosta tulikin osapuolten välillä mahdottomuus, sillä ydinaseen käyttö tarkoittaisi kummankin osapuolen täydellistä tuhoa. Sen sijaan sodankäynnin muodoksi tuli ydinaseiden aiheuttama pelotevaikutus, jonka myötä yhteiskunnat valjastettiin totaalaisesti valmistautumaan ydinaseen uhkaan (Fierke 2004, 32–33).

Myös von Clausewitzin sodan määritelmän toinen vuorovaikutussuhde ja vastakohtaisuus liittyvät vahvasti sodan äärimmäisyyteen. Toisen äärimmäisen vastakohtaisuuden mukaan toimija ei voi toimia vapaasti niin kauan kuin se ei ole nujertanut vastustajaansa, sillä muutoin joutuu toimimaan jatkuvan *pelon ja pakotuksen ilmapiirissä*. (Von Clausewitz 2009 [1832], 17–19.) Osa tutkijoista näkee, että koska poliittisilla päätöksillä ylläpidetään sotilaallista ilmapiiriä ja joukkojen valmiutta, vaikka niiden tarkoituksena ei olisikaan koskaan osallistua aktiivisesti sotatoimiin, on olemassa alati jatkuva piilevän sodankäynnin tila (Bousquet 2016, 94). Toisin sanoen niin pitkään kuin valtioiden on tarve varautua mahdolliseen sodankäyntiin, ne eivät voi luottaa täysin rauhantilan olemassaoloon, eikä näin ollen todellista rauhaa voi saavuttaa muuten kuin täydellisellä globaalilla

aseistariisumisella. Niin kauan kuin sodankäyntiä pidetään viimeisimpänä kansallisen voimannäytön keinona, kummittelee sodan ilmapiiri kansainvälisten suhteiden taustalla.

Von Clausewitzin (2009 [1832], 20–21) mukaan *sodan poliittinen tavoite* on vahvasti taustalla sen alkuperäisenä motiivina ja sen myötä se vaikuttaa myös lopputulokseen, johon sodassa päädytään. Poliittisen tavoitteen painoarvo määrittää myös keinot ja panostuksen, joita sotaan käytetään, ja näin ollen poliittisen tavoitteen voi nähdä myös toimivan rajoittavana tekijänä, sillä tavoitteen saavuttamiseksi käytetään vain juuri sen verran voimaa kuin on tarpeen (von Clausewitz 2009 [1832], 20). Voimankäyttö onkin valtiojohdon työkalu, jota käytetään diplomatian ja muiden neuvottelukeinojen lisäksi silloin kun kyseiset toimet epäonnistuvat. Diplomatia kuitenkin jatkuu sota-aikana, ja voimankäyttöä voidaan käyttää uhkailun keinona myös rauhan aikana. (Holsti 2004, 278.) Näin ollen diplomatia ja voimankäyttö ovat toisiaan täydentäviä politiikan keinoja sekä rauhan että sodan tilassa.

Poliittinen tavoite ilmenee myös eri lailla eri konteksteissa ja samalla poliittisella motiivilla voidaan saada mobilisoitua kansaa paremmin maasta riippuen (von Clausewitz 2009 [1832], 20–21.) Sodankäynnin voikin määrittää juuri poliittisen tavoitteen kautta toiminnaksi, joka koostuu tarkoituksellisesti kontrolloidusta legitiimin voiman käytöstä, joka tähtää poliittisten tavoitteiden saavuttamiseen (Holsti 2004, 278). Mikäli poliittinen motiivi ei ole tarpeeksi vahva, voi johtajan olla vaikea saada kansa mobilisoitua esimerkiksi naapurimaataan vastaan, varsinkin mikäli valtioilla ja kansalaisilla on läheiset suhteet. Esimerkiksi Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainaa vastaan pidettiin lähes hyökkäykseenä omaa veljeskansaa kohtaan. Kuitenkin Venäjällä pitkään jatkuneiden valtiojohtoisten Ukrainan hallinnon ja lännen vastaisten disinformaatiokampanjoiden myötä hyökkäyssota onnistuttiin kehys-tämään fasistien poistamiseen tähtääväksi erikoisoperaatioksi, jota Venäjän kansalaisten oli hel-pompi tukea.

Toisaalta *sota nähdään politiikan jatkeena* ja näin ollen politiikan äärimmäisenä keinona, joten kovin heppoisin poliittisin tavoittein sotaan ei myöskään ryhdytä. Niin pian kuin sodan aiheuttamat kulut ylittävät poliittisen tavoitteen saavuttamisesta saatavat hyödyt, sodan käyttämisestä poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi tulee epätodennäköistä (Bousquet 2016, 95). Sotaa voikin pitää ”vakavana keinona vakavasti asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi” (von Clausewitz 2009 [1832], 27). Koska sota on selvästi politiikan väline, eikä suinkaan itsenäinen ilmiö, ei sotia voi myöskään pitää motiiveiltaan ja syntytaustaltaan identtisinä (von Clausewitz 2009 [1832], 28). Sen tähden kaikissa tilanteissa ei ole yksiselitteistä määrittää erilaisia konflikteja juuri sodankäynniksi tai nähdä, kenellä tilanteessa on sodan sääntöjen mukainen oikeutettu asema sotatoimiin.

Von Clausewitz näkee sodankäynnissä selkeän kolmijaottelun: 1) alkuperäinen väkivaltaisuus, viha ja vihollisuus, 2) todennäköisyyden ja sattuman leikki sekä 3) sodan luonne politiikan alisteisena välineenä (von Clausewitz 2009 [1832], 29). Näistä ensimmäistä hän pitää kansan asiana eli perinteisinä kansan viholliskuvina, toisen sotapäällikön strategisina tekoina ja ennakoitina ja viimeisen hallituksen poliittisena motiivina. *Epävarmuustekijät* ovat myös vahvasti läsnä sodan aikana ja von Clausewitz (2009 [1832], 44) määrittää sen yhdeksi sodan ilmapiirin neljästä ominaisuudesta, joista muita ovat vaara, fyysinen rasitus sekä sattumanvaraisuus. Hänen mukaansa suurin osa tiedoista, joiden varassa sodassa toimitaan, on epävarmoja ja näin ollen voidaan ajatella sodassa toimittavan aina tietyn paksuisen usvakerroksen alla (von Clausewitz 2009, 38). Sama ajatus kantaa vahvasti yhä nykypäivänä, ja se korostuu erityisen vahvasti nykysodissa, joissa sodan ja rauhan välistä maastoa, ja näin ollen kaikkia sotaan liittyviä toimia, tulee tulkita yhä vahvemman usvakerroksen läpi.

2.2 Oikeudenmukainen sota ja kansainvälinen järjestelmä

Nykyään sodan normistoa määrittää vahvasti vallalla oleva kansainvälinen järjestelmä ja sen mukaiset ajatukset oikeudenmukaisesta sodankäynnistä. Moni sodankäyntiä koskeva politiikan tutkimus lähtee juuri ajatuksesta siitä, millainen maailmanjärjestys ja kansainvälinen laki rajoittaisi parhaiten sodankäyntiä ja kuinka valtiot saataisiin noudattamaan kyseisiä sääntöjä (Nayak ja Selbin 2010, 142). 1800- ja 1900-luvuilla solmittiin enenevässä määrin erilaisia kansainvälisiä sopimuksia sodankäynnistä moninaisten liittoumien ja erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) alla. YK:n sopimukset lähtevät pitkälti clausewitzeläisestä ajatuksesta sotatoimista valtiokeskeisen politiikan jatkeena ja uskovat, että sota on näin ollen hillittävässä erilaisten säästöjen avulla, joiden tarkoituksena on ratkaista poliittiset erimielisyydet liberalismiin lähtökohdista eli kansainvälisesti neuvottelemalla (Bressan ja Sulg 2020, 392). YK:n määritelmän mukaan sota onkin *poliittisin ja vihamielisin motiivein suoritettu hyökkäysteko* (Bressan ja Sulg 2020, 392), mikä on toisaalta hyvin yhdenmukainen clausewitzeläisen määritelmän kanssa, vaikkakaan ei korosta yhtä vahvasti vain valtioita sen toimijoina.

Kansainvälinen laki antaa sodankäynnille legitiimin aseman ja sitoo sen valtiojohtoiseen suvereenin hallitsijaan, mutta hieman paradoksaalisesti kuitenkin nimeää vahvasti sodankäyntiin liittyvät väkivallan teot laittomiksi (Nayak ja Selbin 2010, 145). Mitä enemmän sodankäyntiä ja siihen liittyviä toimia on rajoitettu erilaisilla sopimuksilla, sitä pysyvämpää siitä eroavien sotilaallisten konfliktien läsnäolosta on tullut. Rikollisuuden ja sotaan tähtäävien toimien raja on siis näin ollen hälventynyt, sillä sopimusten myötä clausewitzeläisen sodan julistamisesta on tullut tuomittavaa. (Bousquet

2016, 101.) Tämän myötä virallisesta sodan julistamisesta on tullut entistä harvinaisempaa, ja erilaisille väkivaltaisille toimille annetaan uudenlaisia nimityksiä, joiden avulla pyritään perustelemaan toiminnan eroavaisuus sodankäynnistä ja siten oikeuttamaan omia operaatioita.

Yleisesti käytössä oleva teoria oikeudenmukaisesta sodankäynnistä kattaa ajatukset *oikeutetuista syistä* (*jus ad bellum*) ja *oikeudenmukaisista keinoista* (*jus in bello*), joihin viitataan usein myös sodankäynnin sääntöinä. Oikeudenmukaisiin syihin sodan aloittamiseksi lasketaan *puolustautuminen* ja viattomien suojelu. Lisäksi sodanjulistuksen tulee tulla poliittisen yksikön suvereenilta auktoriteetilta, toisin sanoen maan hallitsijalta. Sodankäynnillä tulee olla oikea tarkoitus, eikä väkivaltaa tule käyttää pelottelun tai pakottamisen keinona. Sodan tulee olla myös viimeinen käytössä oleva keino, ja sodankäynnin viimeisimpänä tavoitteena on aina oltava rauha, jolla turvataan kansainvälinen vakaus ja turvallisuus. Myös sotatoimilla saavutetun hyödyn tulee olla suurempi kuin siitä koituva haitta, ja niillä on oltava suhteellisen hyvä todennäköisyys onnistumiselle. Oikeudenmukaisia keinoja sodankäyntiin on teorian mukaan kaksi: voimakeinoja tulee käyttää minimoidusti eli harkiten ja välttämällä tarpeetonta tuhoa tai pitkitettyä sotaa. Sen lisäksi *siviilien suojelu ja koskemattomuus* tulee olla sota-aikana turvattu. (Fierke 2005, 47–48.)

Ajatus oikeudenmukaisesta sodasta ei ole uusi, sillä asiaa on pohdittu pitkään ennen oikeudenmukaisen sodan teoriaa esimerkiksi jo monien eri uskontojen piirissä sekä Antiikin Kreikassa (Bousquet 2016, 98; Holsti 2004, 275–276). Myös Tuomas Akvinolainen hahmotteli omat periaatteensa oikeudenmukaiseen sotaan, joiden mukaan vain suvereeni hallitsija voi julistaa sodan, sotaa on käytävä oikeudenmukaisin perustein ja väkivaltaa tulisi käyttää vain oikeaan tarkoitukseen eli puolustautumiseen (Fierke 2005, 47). Westfalenilaisen järjestelmän alla oikeudenmukaisten syiden piiriin laskettiin sen sijaan myös kansallinen etu eli poliittiset taustasyöt, sillä kansallisvaltioiden synnyn myötä poliittiset johtajat nähtiin oikeutettuina auktoriteetteina päättämään sodasta ja rauhasta (Bousquet 2016, 99). Koska nykyajan kansainvälisen järjestelmän sääntöjen mukaisesti puolustautuminen nähdään lähes ainoana oikeutettuna sodan motiivina, monet valtiot pitävät tärkeinä hyökkäystoimiensa naamioimisen puolustautumiseksi. Näin tapahtui esimerkiksi kuuluisassa Mainilan laukausten tapauksessa Suomen talvisodassa. Jopa yllättävänä poikkeuksena tästä voidaan pitää Donald Trumpin toisen hallinnon politiikkaa, jossa Yhdysvaltojen presidentti on ilmaissut retoriikassaan hyvin suorasti väkivaltaisten toimiensa taustamotiivina olevan taloudelliset intressit. Näin tapahtui esimerkiksi Venezuelan diktaattorin kaappauksen yhteydessä tammikuussa 2026.

Tutkimuksessa kuitenkin usein jätetään vähemmälle huomiolle kansainvälisen lain vahva politisoituminen ja valtioiden välinen historia, joka vaikuttaa eittämättä siihen, mitkä maat noudattavat

kenenkin tekemiä sopimuksia (Nayak ja Selbin 2010, 144). Liberaalia sopimusperusteista kansainvälistä järjestelmää voi pitää vahvasti läntisten maiden kädenjälkenä, erityisesti yhdysvaltalaisjoh-toisen maailmanjärjestyksen ilmentymänä (Ikenberry 2024, 127–131), mikä vähentää sen houkuttelevuutta joidenkin maiden keskuudessa. Erityisesti kylmän sodan päättymisen myötä kansainvälisen järjestelmän saattoi nähdä vahvistavan länsimaiden käsitystä oikeudenmukaisesta hallinnosta, jossa demokraattisen normiston vastaisia toimijoita oli huomattavasti helpompi syyttää kansainvälisen oikeuden rikkomuksista, kun taas länsimaisia toimijoita oli ja on edelleen lähes mahdotonta saada kansainvälisen oikeuden eteen heidän sotarikoksistaan (Chandler 2006, 191). Kansainvälisen sodan normistossa ei olekaan paljoa tilaa siitä poikkeaville käsityksille tai pohdinnalle siitä, kenen rauha ja turvallisuus kansainvälisen järjestelmän tulisi taata (Nayak ja Selbin 2010, 125). Tämä konkretisoi-tuu esimerkiksi vallankumouksen yhteydessä, jossa kansainvälisen yhteisön sisällä on erimielisyyttä siitä, kumpaa osapuolta sen tulisi tilanteessa puolustaa, istuvaa hallitsijaa vai sitä haastavaa toimi-jaa.

Yksi konkreettinen esimerkki sotilaallisten toimien normalisoinnista on viime vuosikymmeninä yleistynyt *humanitaarisen intervention* käsite. Sotilaallisia joukkoja on yhä enemmän käytetty kansainvälisen järjestyksen rauhoittamiseksi, esimerkiksi Jugoslaviassa ja Libyassa, joissa YK:n valtuuttamat jäsenmaiden sotajoukot pystyivät puuttumaan sotiin perustellen sen kansainvälisen järjes-tyksen ja ihmisoikeuksien nimissä (Bousquet 2016, 101). Vaikka humanitaaristen interventioiden on tarkoitus puuttua maiden ihmisoikeusrikkomuksiin ja vakauttaa konfliktitilannetta, on niiden kui-tenkin todettu aiheuttavan alueelle entistä laajemmin väkivaltaa (Nayak ja Selbin 2010, 146–147). Tilanteita arvioidessaan kansainvälinen järjestelmä on päättänyt turvata itselleen tärkeiden arvojen, kuten ihmisoikeuksien ja demokratian, olemassaolon hyökkäämällä sellaisia toimijoita vastaan, jotka poikkeavat normistosta ja näin ollen uhkaavat koko kansainvälisen järjestyksen perusperiaat-teita.

Humanitaaristen interventioiden taustalla ovat vahvasti kylmän sodan päättymisen myötä muuttu-neet kansainväliset voimasuhteet. Kylmän sodan voittajaksi itsensä leimannut länsi vahvisti 1990-luvulla asemaansa YK:ssa, ja vallalle tuli ajatus globaalien ihmisoikeuksien puolustamisesta. Toisin sanoen oikeudenmukaiseksi ja humanitaariseksi sodaksi nähdään tyrannian alaisten kansalaisten ih-misoikeuksien puolustamiseen tähtäävät, yleensä länsimaiden suorittamat, sotatoimet. Tällaisten po-sitiivisen rauhaan tähtäävien sotatoimien ajatellaan lisäksi olevan sivistyneempiä ja hyveellisempiä kuin perinteisten hyökkäyssotien (Chandler 2006). Vaikka erilaisia interventioita harjoitettiin paljon vuosituhannen vaihteessa, ei niille ole löydetävissä selkeää oikeudellista perustaa YK:n kansainvä-lisistä sopimuksista.

Sotatoimien voisikin sanoa supistuneen vuosituhannen vaihteessa lähes poliisitoiminnaksi eli kansainvälisen järjestyksen ylläpitämiseksi (Bousquet 2016, 101). Toisaalta Krimin valtauksen ja viimeistään Venäjän hyökkäyssodan myötä selkeä reaalipolitiikka ja perinteinen sodankäynti on tehnyt vahvan paluun kansainväliselle areenalle. Voisi olla perustellumpaa kuvata 2000- ja 2010-lukujen Yhdysvaltojen ja lännen johtamaa maailmanjärjestystä juuri vahvemmin poliisisotilasjärjestelmäksi, kun taas 2020-luvulla poliisitoiminnan ja järjestelmää ylläpitävän toiminnan on täytynyt väistyä kovan voimankäytön paluun tieltä.

2.3 Uudet sodankäynnin muodot

Mary Kaldor pohtii uuden sodankäynnin klassikkoteoksessaan *New and Old Wars* (2012) juuri von Clausewitzin teorian ajankohtaisuutta sekä nykyajan kansainvälisen järjestelmän ja sodankäynnin muutoksia. Hänen mukaansa von Clausewitzin teorian lähtökohtana toimiva ajatus sodasta hierarkisesti jaoteltuna kansallisvaltioihin keskittyvänä toimintana on pitkälti pitänyt paikkansa läpi lähihistorian. Kaldor kuitenkin toteaa, että sodankäynnin määritelmän ajattelu pelkästään väkivaltaisena valtioiden välisenä toimenä on vaikuttanut vahvasti siihen, millaiset toimet koetaan valtiollisiksi turvallisuushiksi. ***Globalisaation ja erityisesti informaatio- ja viestintäteknologioiden kehittymisen*** voidaan nähdä luoneen sodankäynnin alalle uusia välimuotoja, jotka eivät mahdu von Clausewitzin perinteiseen määritelmään, eikä niitä sen tähden osata välttämättä pitää samanlaisia uhkina.

Myös Paul Virilio on pohtinut jo ensimmäisistä etäkommunikaatiovälineistä 1800-luvulla alkanutta yhteiskuntien kehittymisen nopeutumista, joka on hänen mukaansa tehty pitkälti sotatarpeiden pohjalta, sillä monet teknologiset keksinnöt on kehitetty ensisijaisesti juuri sotateollisuuden tarpeisiin. Tämä on johtanut julkisen kentän ja demokraattisten prosessien heikkenemiseen ja armeijan yhteiskunnallisen roolin kasvuun, sillä armeijan keksinnöt ovat alkaneet määrittää yhteiskunnan kehittymisen nopeutta. (Kellner 2000, 105–106.) Sotakeskeisessä maailmanjärjestyksessä uusien keksintöjen kohdalla armeijat joutuvatkin aina ensimmäisenä miettimään, voiko vastustaja käyttää kyseistä teknologiaa sotatarkoitukseen.

Sotaa ei voi käsittää pelkästään varsinaisina fyysisinä taisteluina, sillä siihen liittyy paljon kylmästä sodastakin tuttuja muunlaisia vihamielisiä toimia, kuten valmistelu, tarkkailu ja vakoilu sekä muut osapuolten välistä konfliktia kiihdyttävät toimet (Bousquet 2016, 94). Kaldorin mukaan nykyaikana myös sodankäynnin keinot ja päämäärät ovat vaihtaneet roolia von Clausewitzin ajoista, sillä vastustajan tahdon muuttamiseen tähtäävä ulkopolitiikka toimii nykyisin keinona poliittisen

mobilisaation eli oman päämäärän saavuttamiseksi (Kaldor 2012). Erilaisia konflikteja ja ulkoisia uhkia käytetäänkin nykyään myös vahvemmin sisäpolitiikan välineenä oman legitimitetin vahvistamiseksi.

Yleisesti nykyajan sotia ja clausewitzeläisiä perinteisiä sotia voidaan nähdä yhdistävän osapuolten **keskitetty ja hierarkkisesti järjestetty valta**, joka kaikkein selvimmin ilmentyy juuri kansallisvaltioiden kautta (Kaldor 2012, 17). Vaikka sodankäynti on valtioiden sisällä selvästi järjestettyä, von Clausewitzin aikaista sotaa pitää kuitenkin selvästi koreografisoidumpana, sillä nykypäivän aseellisia konflikteja kuvastaa paremmin **terrori, hämäys, anonymitteetti ja salaperäisyys** (Holsti 2004, 289). Toisaalta myös von Clausewitz puhui aikanaan sodan sumusta eli siitä, kuinka sota-aikana vallitsee yleinen epäluottamus tietoa kohtaan, jonka myötä taistelustrategioita on aina suunniteltava tietyn epävarmuuden alla (Der Derian 2009, 4). Mielenkiintoisena voikin pitää, että sota-termin etymologian mukaan sen alkuperäinen merkitys vanhassa saksan kielessä on ollut juuri hämmäntämistä tai monimutkaistamista (Bousquet 2016, 104). Konkreettisesti hämmäntäminen näyttäytyy esimerkiksi erilaisina hybriditoimina, joiden tekijät ja motiivit ovat usein epäselviä niiden uhreille ja joita harjoitetaan kasvavissa määrin myös rauhanaikana.

Myös sotien osapuolten yksiköiden voidaan nähdä vaihtuneen. Vaikka maailmanjärjestys pohjaa edelleen vahvasti kansallisvaltioihin suvereenina toimijoina, voi kansainvälisen politiikan ja sodan areenan toimijoina nähdä nykyaikana vahvemmin **valtioiden muodostamat blokit** (Kaldor 2012, 16), jotka olivat hyvin konkreettisesti esillä kylmän sodan aikana, mutta 1990-luvun aiempaa liberaalimmasta suuntauksesta huolimatta ne ovat palanneet jälleen viime vuosina vaikuttamaan vahvasti kansainväliseen politiikkaan. Blokkien lisäksi nykysodissa osapuolina on useasti muita kuin valtiollisia toimijoita, esimerkiksi terroristijärjestöjä tai aateliikkeitä. Toisaalta terrorisminvastaisen sodan jälkeen **ei-valtiojohtoisten väkivaltaisten tekojen** liittäminen välittömästi terrorismiin on myös lisännyt sodankäyntiin viittaavalla retoriikalla turvallistamista (Fierke 2005, 35). Yhä useammin erilaiset vähemmän vaaralliset uhat, kuten ekoterrorismi, voidaan leimata julkisessa puheessa terroriksi, jonka myötä voidaan helpommin perustella niihin kohdistuvia järeitä vastatoimia.

Onkin perusteltua väittää, että myös sodan tavoitteet ovat muuttuneet. Jos westfalenilaisen järjestyksen aikaan kansallisvaltioiden välisten sotien tavoitteena nähtiin ensisijaisesti valtioiden alueiden laajentaminen ja sen myötä uusien resurssien saaminen, on nykyaikaisissa sodissa entistä vahvemmin esillä niiden **ideologinen tavoite**, erityisesti nationalismi (Kaldor 2012, 16; Holsti 2004, 290). Koska valtiot muodostavat blokkinsa hyvin pitkälti ideologisin perustein, ovat blokkien välisten sotien taustalla useimmiten juuri ideologiset syyt ja blokkien aiemmat konfliktit. Blokkipolitiikan

myötä yhdeksi legitiimiyden lähteeksi ja blokkeja yhdistäväksi piirteeksi on muodostunut myös *kulttuurinen identiteetti* (Kaldor 2012, 189). Kaikkein konkreettisin esimerkki tästä on tietenkin kylmän sodan aikainen kommunismin ja demokratian, lännen ja idän kulttuurin taisto, jonka jättämät arvet tuntuvat yhä edelleen valtioiden välisissä suhteissa.

Identiteettipolitiikan vahvistuminen korostaa myös sodankäynnin aloittamisen muuttuneita juurisyitä. John Vasquezin ja Marie Henehanin (2023) laaja kvantitatiivinen tutkimus osoittaa, että vuosien 1816–2001 aikana pisimmät rauhan ajanjaksot ovat syntyneet silloin, kun alueellisia konflikteja on ollut vähiten. Tutkimuksessaan he pitävät alueellisia konflikteja yleisimpänä syynä sotien syttymiselle sitten 1800-luvun alun Napoleonin sotien. Globalisaation ja valtioiden kasvaneen taloudellisen keskinäisriippuvuuden myötä alueellisten kiistojen määrä on kuitenkin vähentynyt ja Vasquez ja Henehan uskovat globalisaation näin ollen myös vähentävän sotien määrää maailmassa. (Vasquez ja Henehan 2023, 195–196.) Siinä missä virallisten sotien määrän voi nähdä vähentyneen aiemmasta, on erilaisia väkivaltaisia konflikteja ja sodankäyntiin liittyviä toimia yhä paljon maailmassa. Niistä suurin osa liittyy juuri identiteettipolitiikkaan, eivätkä niiden juurisyinä ole enää yhtä vahvasti alueelliset konfliktit. Identiteettipolitiikka näkyy samalla myös valtioiden sisäisten konfliktien kasvavassa määrässä.

Ei myöskään ole realistista uskoa, että edes globaalissa maailmassa alueellisuuden ja valtioiden rajojen merkitys katoaisi kokonaan, sillä ihmisten halu identifioitua omaan alueeseensa ja tuntea kuuluvansa osaksi omaa valtiollista järjestelmäänsä, on muodostunut vahvasti ihmisten luontaiseksi piirteeksi (Vasquez ja Henehan 2023, 203). Suuri osa maailman konflikteista liittyy edelleen keskeisesti eri alueiden hallintaan, esimerkiksi Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan tai Israelin sota Palestiinassa. Vaikka erilaisten teknologisten innovaatioiden myötä sodankäynnistä on tullut entistä helpompaa kaukaisissakin kohteissa, on silti lähialueiden puolustaminen ja tukeminen paitsi taloudellisesti myös valtiollisten intressien kannalta järkevää.

Vasquez ja Henehan (2023, 204) myös uskovat, että vaikka globalisaatio ei vähentäisikään alueellista tärkeyttä politiikassa, se vahvistaisi kansainvälisiin sääntöihin perustuvaa maailmanjärjestystä ja motivoisi valtiot ratkomaan alueelliset kiistansa sääntöjen mukaisin neuvottelukeinoin laajentamatta politiikkaansa sodankäynnin puolelle. Vaikka ajatus pitää vahvasti paikkansa demokraattisten kansainvälistä järjestelmää noudattavien valtioiden kohdalla, on kansainvälisellä areenalla nähtävissä myös länsijohtoisesta maailmanjärjestyksestä ja sääntöpohjasta eroamista esimerkiksi Venäjän, Kiinan ja monien globaalien etelän maiden tapauksessa. Siinä vaiheessa kun yhteiset pelisäännöt eivät motivoi ratkomaan konflikteja neuvottelun keinoin, on vahvojen valtioiden houkuttelevampaa

tarttua aseisiin ja monet valtiot näkevätkin sodankäynnin tai vähintään pienimuotoisemmat väkivaltaiset konfliktit edelleen viime käden ratkaisukeinoiksi.

Sodan ja aseellisen konfliktin ero voidaan määritellä sen mukaan, onko virallista sotaa julistettu (Kaldor 2012, 208). Nykyään on kuitenkin yleistä, että sodan osapuolet eivät missään vaiheessa julista virallista sotatilaa, vaan erilaiset hämärämmät vastustajan moraalien heikentämiseen tarkoitettut vaikuttamispyrkimykset ja sodan ja rauhan välimaastossa häilyvät tapahtumat suistavat osapuolet jossain vaiheessa sotaan (Holsti 2004, 287). Esimerkkinä tästä toimii muun muassa Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan, jonka voi katsoa alkaneen Krimin valtauksesta vuonna 2014 ja siihen liittyneistä hybridivaikuttamisen operaatioista ja väkivaltaisista konflikteista Itä-Ukrainassa ja jonka täysimittainen taistelu alkoi ilman virallista sodanjulistusta helmikuussa 2022. Valtioiden onkin entistä tavallisempaa luokitella omat aseelliset toimensa itsepuolustukseksi, vastakumoukselliseksi toiminnaksi, humanitaariseksi interventioksi tai vakauttamisoperaatioiksi (Bousquet 2016, 92). Erilaisia valtioiden välisiä konflikteja, joita ei nähdä täysimääräisenä sodankäyntinä kutsutaan yleisesti aseelliksi valtioiden välisiksi kiistoiksi¹.

Erilaisten nykyaikaisten konfliktien innovatiivinen nimeäminen korostaa sotien *kasvavaa legitimitetin puutetta*, mikä juontaa juurensa clausewitzeläisen hyökkäyssodan kieltämiseen vuonna 1928. Tuolloin solmittu Kellogg-Briand -sopimus teki sodan käyttämisen poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi laittomaksi (Fierke 2005, 53). Tämä ei tietenkään tarkoita, että sodankäynti olisi lakannut, vaan ennemminkin virallisen sodan julistamisesta on tullut entistä harvinaisempaa ja sotaa käydään epävirallisempia reittejä. Sopimus salli myös edelleen sodankäynnin puolustustarkoituksiin, eikä siinä annettu tarkkaa määritelmää itsepuolustukselle tai rajoitettu sodankäyntiä pienempiä väkivallan käytön muotoja (Fierke 2005, 53). Erilaisten sopimusten myötä monille toimijoille onkin tullut tärkeäksi kehystää operaationsa legitimeiksi, vaikka ne olisivat kansainvälisten sopimusten vastaisia, sillä vain harvoissa tilanteissa valtiolliset toimijat myöntävät toimineensa kansainvälistä järjestelmää vastaan, vaan mieluummin kertovat oman, usein värittyneen, tulkintansa kansainvälisistä sopimuksista ja konfliktin taustoista.

2.3.1 Sodan muuttuvat määritelmät

Konfliktien kategorisoiminen sodiksi ei kuitenkaan ole yksiselitteistä, eikä eron tekeminen näiden kahden välillä ole välttämättä aina tarpeellista. Mikäli sota-termin käyttöä ei korostettaisi ja sen

¹ Engl. Militarized interstate dispute (MID)

määritelmään selkeästi sisältyviä konflikteja arvoitettaisi vahvemmin, nähtäisiin kaikki nykyaikaiset väkivaltaiset toimet tasa-arvoisesti tuomittavina ja ilman legitimitettä (Kaldor 2012, 207). Sota onkin *sosiaalinen konstruktio* ja se, mitä sen piiriin luetaan tai ei, on täysin ihmisten päätäntävallassa (Bousquet 2016, 93). Michel Foucault on analysoinut sodankäynnin luonnetta juuri sosiaalisten diskurssien kautta. Hänen mukaansa voima syntyy diskursiivisista politiikan ja sodan teoista ja kyseiset diskurssit sodasta, rauhasta ja suvereniteetista kehystävät ihmisten ajatuksia ja käyttäytymistä konfliktien yhteydessä (Foucault 2003, 47–50; Bressan ja Sulg 2020, 389). Tämä heijastuu myös selvästi kansainvälisellä areenalla, jossa monet globaalit konfliktit saavat helposti vähemmän huomiota silloin, kun ne eivät täytä perinteistä käsitystä sodankäynnistä. Mitä aikaisemmin konflikteihin pystyttäisiin puuttumaan, sitä suurempi todennäköisyys tilanteen ratkaisemiselle olisi ennen niiden eskaloitumista täysimääräisiksi sodiksi.

Sodankäynnistä on käytetty hyvin yksinkertaistettua määritelmää, jonka mukaan *konflikti, jonka taisteluissa on kaatunut tuhat henkilöä kalenterivuoden aikana*, voidaan laskea sodan piiriin (Bousquet 2016, 93). Määritelmä on sinänsä selkeä, mutta yksinkertaistaa sodankäyntiä liikaa, sillä sotaan liittyy paljon muutakin kuin taisteluissa kaatuneet. Myös datan keruu konfliktialueilta ja sen myötä tarkkojen lukujen saaminen on monissa tapauksissa hyvin haasteellista. Analyttisen sodassa kaatuneiden laskemisen voi lisäksi nähdä sivuuttavan konfliktin ja väkivallan muuttuvan luonteen, sillä se ei tunnista sodankäyntiin liittyvän kärsimyksen eri nyanseja tai esimerkiksi siviiliuhreja. Näin ollen pitäydytään perinteisessä sodan ja rauhan välisessä määritelmässä huomioimatta harmaaseen sodankäyntiin liittyviä iskuja ja tekoja (Bressan ja Sulg 2020, 394).

Toinen yleisesti kansainvälisen politiikan tutkimuksen alalla käytetty määritelmä on Hedley Bullin käsitys sodasta *järjestettynä väkivaltana, jota toinen poliittinen yksikkö harjoittaa toista vastaan* (Bull 2002, 178). Vaikka Bull ei määrittelekään tarkasti toimintaa, joka luetaan väkivallan alle, ottaa hänen näkemyksensä hyvin huomioon sodankäynnin järjestelmällisen ja poliittisen luonteen (Bousquet 2016, 93). Toisaalta Bullin määritelmä ei eroa juurikaan von Clausewitzin ajatuksista, sillä se ainoastaan tunnistaa sodankäynnin yksiköiksi von Clausewitzistä poiketen myös muut kuin pelkät kansallisvaltiot. Käsityksen ulkopuolelle jäävät esimerkiksi spontaanisti heräävät vallankumousliikkeet, joiden järjestäytymisaste ei välttämättä ole varsinkaan alkuvaiheessa kovinkaan suuri.

James der Derian (2009) on tutkimuksessaan käyttänyt uuden aseteknologian ja etäiskujen sodista **hyveellisen sodan**² käsitettä. Termillä hän korostaa sodan uusien teknisten välineiden mahdollistamaa tuhoavilla iskuilla uhkailemista sekä etäiskujen suorittamista, joiden avulla hyökkääjän on

² Engl. Virtuous war

mahdollista saavuttaa veretön ja hygieeninen voitto. Toisin sanoen teknologisesti ja strategisesti voimakkaampi hyökkääjä pystyy puuttumaan globaaleihin konflikteihin etäältä aiheuttaen itselleen vain minimaalisia tappioita ja näin esittämään sodan hyveellisenä ja oikeutettuna. Samalla globaalien informaatiokentän myötä toimijoiden on entistä helpompi tuoda kaukanakin tapahtuvat hyökkäykset lähemmäs kotiyleisöä, mutta kaukana tapahtuvan sodan takia yleisön on vaikeampi ymmärtää hyökkäysten aiheuttamaa inhimillistä kärsimystä. Der Derianin mukaan etäiskujen seurauksena sotilaat oppivat tappamaan, mutta eivät ottamaan vastuuta kuolemista, sillä kaukana tapahtuvat iskut eivät konkretisoidu perinteisen sodankäynnin tavoin. (Der Derian 2009.) Erityisesti Yhdysvaltojen ja muiden varakkaiden länsimaiden voi katsoa käyvän hyveellistä sotaa edistyneellä sotatekniikallaan, jonka myötä esimerkiksi Yhdysvallat voi puuttua pienten maiden sisäpoliittisiin tilanteisiin ilman suuria riskejä.

Kaikissa sodankäynnin yleisesti käytetyissä määritelmässä korostuu sen väkivaltainen muoto. Jos siis järjestelmällinen väkivalta nähdään sodan periaatteellisena lähtökohtana, sitä voi pitää sodan ontologisena peruselementtinä. Näin ollen sotaa, joka ei sisällä minkäänlaista väkivaltaista taistelua, ei voida yhtä vahvasti nähdä sodankäyntinä (Bousquet 2016, 94). Toisaalta sotaa ei voi myöskään ajatella vain taisteluiden näkökulmasta, sillä jo von Clausewitz toteaa, että sotaan liittyy myös kaikki sen valmistelua, joukkojen kokoamista ja taktiikkojen suunnittelua koskeva toiminta (Clausewitz 2009 [1832], 34). Sotatilan termi sen sijaan rajoittuu perinteisesti selkeästi sodanjulistukseen ja rauhansopimukseen (Bousquet 2016, 94). Sotatilan alkamista ja päättymistä kuitenkin hämärtää sodanjulistusten nykyinen harvinaisuus ja konfliktien jäätyminen eli rauhoittuminen ilman rauhansopimusta.

Hieman abstraktimmin määriteltynä sodankäynnin voi ajatella olevan eräänlainen kodifioitu vuorovaikutustapa sosiaalisten ryhmien välillä, jotka liittyvät sen toteuttamistapaan kulttuurista merkitystä ja tarkoitusta (Bousquet 2016, 96). Toisin sanoen sotaa voi pitää tietyt normit täyttävänä sosiaalisten ryhmien välisenä toimintana, jolla on poliittinen tavoite. Tämäkään määritelmä ei kuitenkaan ratkaise ongelmaa siitä, mitä ovat nämä normit, jotka määrittävät sodankäynnin. Westfalenilaisen järjestelmän mukaiset normit ovat huomattavasti nyky maailmaa selkeämmin määriteltävissä, sillä silloin legitiimi voimankäyttö oli selvästi rajattu kansallisvaltioiden ja niiden järjestelyjen asevoimien piiriin (Bousquet 2016, 98). Kuitenkin modernin sodankäynnin normisto on alati muuttuva sekä riippuvainen tilanteen tarkastelun näkökulmasta.

Von Clausewitzin määritelmää myötäillen sodan on kuvailtu nykyaikana olevan myös *talouspolitiikan jatkamista toisin keinoin* (Bousquet 2016, 102). Tämä havainnollistuu konkreettisesti

esimerkiksi öljyn tai muiden raaka-aineiden takia julistettujen sotien muodossa. Sodankäynnin kaupallistumista kuvaa myös yksityisten palkka-armeijoiden määrän kasvu, jotka toimivat usein vähemmän järjestelmällisesti ja epäsuoremmin valtion kontrollin alaisena kuin valtiojohtoiset sotilaskouknot. Koska useat yksityiset armeijat eivät saa lainkaan rahoitusta valtiolta, on niillä muita sotilaita suurempi motivaatio käyttää hyväkseen sodanaikaista tilannetta henkilökohtaisen hyödyn saavuttamiseksi osallistumalla esimerkiksi laittomaan toimintaan huume- tai asekaupan muodossa tai varastamalla humanitaarista apua tarjoavilta järjestöiltä. (Holsti 2004, 286.) Sodan taloudelliseen puoleen liittyy lisäksi kritiikki YK:n turvallisuusneuvoston roolista rauhan ja turvallisuuden rakentajana, sillä neuvoston viisi pysyvää jäsentä ovat myös maailman suurimpia aseiden tuottajia ja myyjiä maailmassa (Nayak ja Selbin 2010, 133).

Uudesta sodankäynnin teoriasta tai keinoista puhuminen ei ole yksiselitteistä ja termin käyttöä voi pitää jopa hieman historiattomana. Esimerkiksi etnisyydestä, yhteiskunnallisista liikkeistä, ilmastokriisistä ja muista humanitaarisista vaikeuksista kumpuavien konfliktien määrittämistä uusiksi voidaan pitää lyhytnäköisenä, sillä näistä monet ovat olleet osatekijöinä sodankäynnissä kautta ihmiskunnan historian (Nayak ja Selbin 2010, 128). Vaikka clausewitzeläisen mallin mukaan sodankäynti nähdään vahvasti vain valtiojohtoisen politiikan jatkeena, ovat toimien tausta-ajureina usein muut tekijät kuin vain valtiojohdon tahto, vaikka yleinen historian kuvaus korostaa sotien kohdalla juuri valtionjohtajien roolia ja heidän strategisia tavoitteitaan. Se, että nykytutkimuksessa tunnistetaan useampia sodankäynnin toimijoita, ei tarkoita, etteivätkö he olisi olleet tärkeitä pelureita jo aiemmin.

2.3.2 Harmaa sota rauhattomuuden ajassa

If aggression against another foreign country means that it strains its social structure, that it ruins its finances, that it has to give up its territory for sheltering refugees . . . what is the difference between that kind of aggression and the other type, the more classical type, when someone declares war, or something of that sort? (YK 1971)

SAMAR SEN, Intian suurlähettiläs YK:n turvallisuusneuvostolle 4.12.1971

Uuden sodankäynnin taktiikoiden lisääntyneen käytön seurauksena nykyaikana puhutaan usein harmaasta sodankäynnistä, joka tarkoittaa *perinteisen sodankäynnin määritelmän rajamailla tapahtuvaa toimintaa*. Yksinkertaistetusti se voidaan määrittää valtiollisten tai ei-valtiollisten toimijoiden väliseksi interaktioksi, joka jää perinteisen sodan ja rauhan välisen kahtiajaottelun väliin sen luonteen epämääräisyyden ja toimien alkuperän ja tavoitteiden epävarmuuden vuoksi. Sen tarkoituksena

onkin välttää avointa sodankäyntiä. (Hughes 2020, 132–133.) Harmaan sodankäynnin terminologian käyttö on yleistynyt länsimaissa 2010-luvun tapahtumien, kuten Krimin miehityksen ja Etelä-Kiinanmeren aluekiistan, seurauksena. Se pohjautuu ajatukseen siitä, että vastapuolilla on käytössään avointen sotilaallisten iskujen sijaan uudet hämäämisen taktiikat, jotka yhdistelevät peiteltyjä erikoisoperaatioita, sotilaallisilla toimilla uhkailua ja informaatioisodankäyntiä (Hughes 2020, 132–133). Näiden taktiikoiden tarkoituksena on kuitenkin vain harvoin tilanteen eskaloiminen täysimääräiseksi sodaksi.

Clausewitzeläisen sodankäynnin maailmassa sodan ja rauhan välinen raja oli selkeästi määritettävissä. Sota alkoi yksinkertaisesti sodanjulistuksesta ja se päättyi yleisesti rauhansopimukseen (Holsti 2004, 281). Toisaalta esimerkiksi Michel Foucault haastoi käsitystä selvästä rajasta sodan ja rauhan välillä edes westfalenilaisessa maailmanjärjestyksessä. Hänen mukaansa sodan voidaan nähdä kulkevan rauhan alapuolella ja läpileikkaavan näin koko yhteiskunnan. (Foucault 2003, 47–51.) Toisin sanoen yhteiskunnan voi olla mahdotonta saavuttaa täydellistä rauhaa, mikäli se on rakentunut sodan tarpeiden ja puolustautumisen ehdoilla. Tämä mukailee myös ajatusta siitä, että sodan pelon ilmapiiri on globaalissa järjestelmässä pysyvää niin pitkään kuin valtioiden on tarpeen keskittää resurssejaan puolustusmenoihin.

Von Clausewitzin jaottelu sodasta ja rauhasta noudatteli myös yhteiskunnan muita helposti määriteltäviä rajapintoja yksityisen ja julkisen kentän, sisäisten ja ulkoisten asioiden, taloudellisen ja poliittisen, siviilin ja sotilaan sekä legitiimiin aseiden kantajan ja rikollisen välillä (Kaldor 2012, 22). 1800-luvun Euroopassa ideaalissa sodassa kansalaiset huomasivat sodankäynnin vain kasvavina veroina, mutta sodan ei ollut tarkoitus häiritä siviilien arkea, jotta esimerkiksi kaupankäyntiä ja matkustamista pystyi jatkamaan kuten aiemminkin. Kaikkein tärkeimpänä sodankäynnin sääntönä oli myös lähtökohta siitä, että siviilit eivät saisi olla sotilaallisten toimien kohteina. (Holsti 2004, 281.) Näin ollen sodankäynnin oli tarkoitus pysyä sille määrättyllä julkisten ja poliittisten ulkoasioiden ti-lassa.

Selkeä ero tehtiin myös neutraalien ja sotaa käyvien valtioiden välille. Neutraalien valtioiden tuli pysyä täysin konfliktin ulkopuolella, eivätkä ne saaneet esimerkiksi antaa alueitaan kummallekaan osapuolelle minkäänlaisiin sotilaallisiin tarkoituksiin tai käydä sotaa käyvien kanssa sotateollisuutta tukevaa kauppaa (Holsti 2004, 281–285). Kuitenkin esimerkiksi toisen maailmansodan aikaan kyseistä neutraaliuden ajatusta rikottiin selvästi, sillä monet neutraaleina itseään pitäneet maat kävivät ahkerasti kauppaa sotaan tarvittavista raaka-aineista. Tällä hetkellä myös esimerkiksi Kiina tukee Venäjää sotateollisuuteen liittyvillä kaupoilla samalla, kun Euroopan unioni (EU) ja Yhdysvallat

pyrkivät vetoamaan Kiinaan ja muihin Venäjän kanssa yhteistyötä tekeviin maihin, jotta ne pysyisivät perinteisen käsityksen mukaisesti puolueettomina.

Myös nyky-yhteiskuntien kasvavien keskinäisriippuvuuksien ja muiden esimerkiksi globalisaation aiheuttamien rajapintojen hälvenemisen myötä kyseisiä jakolinjoja on entistä vaikeampi vetää. Jo ensimmäisen maailmansodan totalitaarisen luonteen myötä sodankäyntiin valjastettiin koko yhteiskunta ja toisessa maailmansodassa sodankäynnin uhreiksi joutuivat kasvavissa määrin myös siviilit. Erityisesti 1900-luvulla siviiliuhrien määrä suhteessa sodassa kaatuneisiin sotilaisiin on kasvanut räjähdysmäisesti, ja siviileistä on tullut sotien suurimpia uhreja (Fierke 2005, 21). Ensimmäisessä maailmansodassa siviiliuhrien osuus kaikista menehtyneistä oli viisi prosenttia, kun taas toisessa maailmansodassa vastaava luku oli viisikymmentä prosenttia. Vuodesta 1945 siviiliuhrien määrä on kasvanut jo lähes 90 prosenttiin kaikista sodissa menehtyneistä, sillä iskujen kohdistamisesta siviiliuhreihin on tullut yhä yleisemmin käytössä oleva sodankäynnin taktiikka, jota harjoitettiin esimerkiksi Sudanissa, Nigeriassa, Myanmarissa, Kolumbiassa, Ruandassa ja Bosniassa 1900-luvun loppulla. (Holsti 2004, 284–285.)

Siviilin ja sotilaan välistä eroa hämärtävät myös ei-valtiolliset taistelijat, jotka eivät täytä perinteisen valtiojohtoisen järjestyksen mukaista ajatusta sotilaasta ja joita voi monissa tapauksissa olla vaikeampi tunnistaa siviilien joukosta (Fierke 2004, 35). Toisaalta perinteisen jaottelun siviilin ja sotilaan välillä on nähty luovan sotaan sukupuolittuneita rooleja suojeltujen ja suojelijoiden välillä, joissa naisten ja lasten rooli suojeltuina ja viattomina uhreina myös vähättelee heidän kasvavaa roolia sodan aktiivisina osapuolina (Nayak ja Selbin 2010, 147). Siviilitermin sijaan konfliktissa kärsineistä voisi käyttää yleisluontoisempaa käsitteenä uhria, joka kattaisi sisälleen sekä tilanteessa haavoittuneet ja menehtyneet sotilaat ja siviilit, että muunlaista kärsimystä kokeneet yksilöt.

Myös uudet sodankäynnin välineet tekevät sen määrittelemisestä ja sodan ja rauhan välisen rajan vedosta entistä haasteellisempaa. Viestintäteknologioiden uusien muotojen myötä valtiojohtoisesta viestinnästä on tullut yksi sodassa käytettävä ase, jonka avulla on globaaleja yhteyksiä hyödyntäen entistä helpompaa levittää pelkoa ja paniikkia entistä laajemmalle yleisölle aikaisempaa huomattavasti tehokkaammin (Kaldor 2012, 205). Keskinäisriippuvuuksien maailmassa on väitetty olevan mahdollista saada vastustaja polvilleen käyttämättä virallisesti yhtäkään sotilasta pelkkien tärkeään infrastruktuuriin kohdistuvien kyberhyökkäysten välityksellä tai heikentämällä vähitellen yhteiskunnallista koheesioita erilaisten informaatiovaikutusoperaatioiden avulla (Bressan ja Sulg 2020, 390). Toisaalta erimuotoista propagandaa on ollut kautta ihmiskunnan historian, eikä informaatiolla vaikuttamista voida näin ollen pitää uutena ilmiönä. Uudet viestintäteknologiat tekevät kuitenkin

valtiojohtoisen propagandan levittämisestä aikaisempaa huomattavasti tehokkaampaa, mikä on tehnyt sen roolista entistä keskeisempää.

Myös *väkivallattomien strategioiden käyttö* esimerkiksi vapaustaisteluissa ja osana sodankäyntiä on yleistynyt. Väkivallattomilla strategioilla tilanteen altavastaja pystyy kompensoimaan heikompia sotavoimiaan ja tavoittelemaan voittoa muilla keinoin (Fierke 2005, 37). Esimerkiksi erilaiset informaatioympäristöön liittyvät hämäystaktiikat voivat luoda epävarmuuden ympäristön, joka toimii heikomman osapuolen eduksi. Väkivallattomia strategioita onkin kautta historian kohdeltu vähätellen, sillä niiden vakavuutta ja vaikuttavuutta ei ole otettu sodankäynnin yhteydessä yhtä vakavasti kuin muita keinoja (Fierke 2005, 37). Toisaalta erilaisten hämäystaktiikoiden ja väkivallattomien strategioiden onnistumista on monissa tapauksissa vaikea arvioida.

Vivienne Jabri (2007) on kehittänyt ajatuksen sodan globaalista matrixista, jonka avulla hän korostaa väkivaltaisten strategioiden keskeistä roolia sodankäynnissä. Selkeiden taistelukenttien ja vihollisten sijaan sota toimii matrixin lailla hyvin erilaisten välineiden, taistelukenttien ja taktiikoiden maailmassa. Sodankäynnistä on uusien välineiden myötä tullut keskeisempi osa globaalia sosiaalista miljöötä erilaisten operaatioiden, kuten vastavakoilun, rauhanrakentamisen sekä päivittäisen ihmisten valvonnan muodossa. Sodankäynnistä ei ole kuitenkaan tullut ainoa kansainvälistä politiikkaa järjestävä piirre, mutta sen myötä monet turvallisuuteen linkitetyt aiheet, kuten humanitaarinen turvallisuus ja maahanmuutto, ovat asettuneet osaksi globaalia sotaa pelkoa vastaan. (Jabri 2007.) Jatkuvan pelon ilmapiirissä eläminen johtaa kansainvälisessä järjestelmässä helposti luottamuksen rapautumiseen ja liittolaisuuksien solmimiseen.

Kansainvälisen järjestelmän idealistinen keskittyminen juuri sodan ja rauhan väliseen dikotomiaan vaikeuttaa näiden välimaastossa tapahtuvien toimien tunnistamista ja niiden kategorisoimista, jonka tähden ne jäävät vähemmälle huomiolle sodankäyntiin liittyvinä taktiikoina. (Bressan ja Sulg 2020, 388–389.) Toisaalta se puhutaanko poliittisista toimista sodankäyntinä, riippuu paljon vastaanottajan näkökulmasta. Esimerkiksi lännen poliittiset toimet nähdään liittolaisten silmissä legitiimeinä eikä suoranaisena sodankäyntinä, kun taas vastapuolten näkökulmasta ne voitaisiin kategorisoida poliittiseksi sodankäynniksi silloin, kun niihin liitetään vihamielinen taka-ajatus (Bressan ja Sulg 2020, 388–389). Sen sijaan että sota ja rauha nähdään vastakkaisina tiloina, tulisi rauhan vastinpariksi ajatella yksilötason kautta sodan sijaan laajemmin väkivalta ja sorto, jolloin määritelmä ei jättäisi ulkopuolelle monia nykyajan uhkaavia tekoja.

Sarah Bressan ja Mari-Liis Sulg (2020) hahmottelevat artikkelissaan maailmanpolitiikan ja sodankäynnin skenaarioita vuodelle 2030. Heidän tulevaisuuden skenaariossaan maailma on luisunut

pysyvään harmaan sodankäynnin tilaan, jossa monet toimijat käyttävät hyväkseen perinteisen sodankäynnin määritelmän ulkopuolelle jääviä toimia ja liikkuvat niin kutsulla harmaalla alueella pyrkien näin saavuttamaan omat tavoitteensa toisia manipuloimalla. Samaan aikaan monet perinteiset kansainvälisen areenan toimijat, kuten Yhdysvallat, YK ja EU epäonnistuvat kyseisten uhkien tunnistamisessa ja niihin reagoimisessa. Harmaan sodankäynnin maailmassa sodan ja rauhan välistä rajaa on mahdoton määrittää ja maailmaan on syntynyt jatkuva valmiustila, joka ei kuitenkaan missään vaiheessa puhkea täysimittaiseksi sodaksi. Jatkuva harmaa sotatila näkyy ihmisten arjessa polarisaation kiihtymisenä, kauppasotina, energiapulana, infrastruktuuriongelmina, henkilötietojen varastamisena ja totuudenmukaisen tiedon puutteena. (Bressan ja Sulg 2020.) Monia tämän kaltaisia piirteitä on nähtävissä kiihtyvissä määrin myös nyky-yhteiskunnassa, jossa kansainvälistä järjestelmää määrittää vahvemmin kilpailun kuin yhteistyön periaate ja toisten toimet analysoidaan herkemmin vihollismielisten motiivien kautta.

Keskeisimmät syyt tällaiselle tulevaisuuden skenaariorille ovat artikkelin mukaan juuri kansainvälisen järjestelmän vaikeudet tunnistaa uusia harmaan sodankäynnin muotoja ja poistua perinteisen fyysisen sodankäynnin vahvasta määritelmästä, jossa sota ja rauha nähdään von Clausewitzin ajatusten mukaisesti selkeästi toisistaan erottuvina tiloina. Pysyvä harmaa sodankäynnin tila johtaa kirjoittajien mukaan väkivallan ja kärsimyksen erilaisiin muotoihin, jotka kuitenkin pysyttelevät perinteisen taistelurintaman ulkopuolella ja näin ollen vaativat myös uhreja laajasti ympäri yhteiskuntaa. (Bressan ja Sulg 2020.) Tällöin myös epävarmuuden ja pelon kierteen katkaisemisesta voi tulla lähes mahdotonta.

2.3.3 Hybridisodan määritelmät

Yhä useammat toimijat ovat oppineet käyttämään hyväksi sodan ja rauhan välimaastoon sijoituvia toimia, joita yleisesti luonnehditaan esimerkiksi *hybridisodaksi tai poliittiseksi sodankäynniksi*. Monet hybriditoimet voidaan lukea uudemmiksi sodankäynnin keinoiksi, eivätkä ne rajoitu pelkästään harmaaseen sodankäyntiin, vaan niiden sisälle luetaan myös suorat konfliktit ja väkivalta. Hybridisodan keinoiksi katsotaan esimerkiksi väkivaltaiset etäiskut, mutta myös hämäystaktiikat ja informaatiovaikuttaminen. Hybridisota onkin yhdistelmä perinteisiä ja uudempia sodankäynnin keinoja sekä muita vaikuttamisyrityksiä, joita voidaan tehdä sekä sodan että rauhan aikana, mihin myös hybridi-etuliitteen voi katsoa viittaavan.

Hybridisodankäyntiä koskevan kirjallisuuden yhteydessä mainitaan usein kiinalaisen filosofi Sun Tzun kuuluisa lausahdus kirjasta Sodankäynnin taito: ”Mahtavin voitto on sellainen, joka ei vaadi

lainkaan taistelua.”³ (Nilsson ym. 2021, 1). Lainausta kuvastaa erinomaisesti myös hybridisodankäynnin historiallista roolia. Vaikka hybridisota nähdään vahvasti nykyajan ilmiönä, jota ovat kiihdyttäneet muun muassa globalisaatio (Kaldor 2012, 74) ja suurvaltojen välisen suoran konfliktin mahdottomuus, ovat monet siihen liittyvät toimet hyvinkin perinteisiä vaikuttamiskeinoja.

Tuoreessa hybridisotaa käsittelevässä tutkimuksessa harvoin täysin kuitenkin tunnistetaan kyseisten toimien ja harmaan sodankäynnin hyödyntämisen pitkää historiaa. Erinomaisena esimerkkinä historiallisesta hybridisodankäynnistä voi pitää Euroopan maiden vanhaa meripolitiikkaa, jossa eri maiden johtajat maksoivat merirosvoille kilpailevien maiden kauppalaivojen tuhoamisesta. Toimintaa jatkettiin aina vuonna 1856 solmittuun Pariisin sopimukseen asti ja sijaistoimijoiden avulla maiden viralliset tahot saattoivat uskottavasti kiistää osallisuutensa tuhoihin. (Hughes 2020, 135.) Hybridisodan keskeisenä periaatteena toimiikin *epävarmuuden ilmapiirin luominen*, jossa toimien taustavaikuttaja, tosiasiallinen motiivi ja tapahtumien suunnitelmallisuus ovat usein vaikeasti määriteltävissä.

Tiettävästi hybridisodankäyntiä terminä käytti ensimmäisen kerran 2000-luvun puolivälissä entinen Yhdysvaltain laivaston upseeri Frank Hoffman teoksessaan *Conflict in the 21st Century: The rise of Hybrid Wars* (2007), jossa hän määrittelee hybridisodankäynnin käytännölliseksi analyysivälineeksi, jonka avulla voidaan selittää verrattain heikkojen vastustajien, kuten Al Qaidan tai Talibanin, menestystä huomattavasti vahvempaa Yhdysvaltoja vastaan. Hänenkin mukaansa uudet konfliktin muodot ovat hämärtäneet sodan ja rauhan sekä sotilaan ja siviilin välistä eroa (Hoffman 2007, 7). Hoffman määrittelee sodan *hybridisyyden johtuvan sotilaallisten ja ei-sotilaallisten keinojen yhdistämisestä*, joilla pyritään voittamaan sekä fyysiset että psyykkiset konfliktin osa-alueet. Ei-sotilaallisiin keinoihin hän lukee kuuluvaksi esimerkiksi terroristiset toimet ja *pelon ilmapiirin luominen*. (Renz 2016, 285.) Aluksi hybridisodankäynnillä kuvattiinkin juuri terrorismin vastaista sotaa, jossa ei usein kunnioiteta perinteisiä sodan sääntöjä.

Venäjän Krimin valtaamisen jälkeen sodankäynnin tutkimukseen keskittynyt kenttä täyttyi hybridisotaa käsittelevästä kirjallisuudesta ja hybridisodankäynnin määritelmä laajeni selkeästi koskemaan myös muita kuin ei-valtiollisten toimijoiden taktiikoita. Vaikka tutkimusta on paljon, alalla ei ole kuitenkaan päästy yhteisymmärrykseen hybridisodankäynnin määritelmästä. Nilsson ym. (2021) määrittelevät hybridisodankäynnin toimina, joilla pyritään saavuttamaan omat tavoitteet ilman suoranaista sotaa. Virallisten sotatoimien sijaan vastustajan poliittista järjestelmää pyritään

³ Oma suomennos, engl. *The greatest victory is that which requires no battle*

heikentämään ja häiritsemään erilaisten väkivallan, kontrollin, manipulaation, valtion vastaisen toiminnan tukemisen ja disinformaation keinoin (Nilsson ym. 2021, 2).

Mikael Weissman (2021) sen sijaan määrittelee termin artikkelissaan yhden toimijan toiseen kohdistamina aktiivisina hybriditoimina. Hybridiuhkien ei hänen mukaansa tarvitse olla aktiivisia, vaan ne voivat olla myös passiivista toimintaa, jonka vastapuoli voi kokea tulevaisuudessa mahdollisesti uhkaavaksi. Weissman kiteyttää erinomaisesti hybridi-sanankäytön tarkoituksen, sillä hän toteaa sen liittyvän sekä perinteisten ja ei-perinteisten sodankäynnin tapojen että sodan ja rauhan välisen rajan hämärtymiseen. (Weissman 2021, 63–64.) Henrik Häggström (2021, 133) sen sijaan määrittää hybridisodankäynnin lyhyesti ja ytimekkäästi *rajoittamattomaksi sodankäynniksi*, jossa lähtökohtaisesti kaikkia keinoja, jotka saattavat toimia, hyödynnetään ja kokeillaan. Myös eskalaation riski on läsnä hybridisodankäynnissä, mutta koska toimet mahdollistavat *'etenemisen ilman hyökkäystä'*, myös toimista vetäytyminen on helpompaa, sillä siihen ei liitetä samalla tavalla kasvojen menettämistä kuin virallisten sotajoukkojen vetäytymiseen (Hughes 2020, 147). Hybridisodassa ei näin ollen välttämättä myöskään ole suoranaista strategiaa tai yksiselitteistä päämäärää, vaan tavoitteena voi usein olla vain yleisen sekaannuksen ja pelon luominen.

Patrick Cullen (2021) lähestyy määritelmää EU:n näkökulmasta ja käsittelee artikkelissaan Euroopan unionin toimia hybridiuhkien torjumiseksi, ja samalla hän avaa myös EU:n määritelmää hybriditoimille. Cullenin (2021, 47–48) mukaan siitä huolimatta, että unioni on selvästi tehnyt merkittäviä vastatoimia Venäjän aiheuttamien uhkien ennakoinniseksi, esimerkiksi perustamalla hybridiosaimiskeskukseen, ei edes sen hybridiuhkien torjumista käsittelevässä strategiassaan määritellä selvästi, mitä hybridiuhat ovat, vaan sen sijaan keskitytään kuvailemaan, minkälaisista toimista voi olla kyse. Tämä varmasti kertoo myös siitä, että jättämällä määritelmän hieman avoimeksi, unioni ei sulje pois mitään toimia hybridisyyden piiristä.

Markus Göranssonin (2021) artikkelissa avataan vastavuoroisesti venäläisen tutkimuksen tapaa ja historiaa käsitellä hybridisodankäyntiä. Göranssonin (2021, 84) mukaan venäläisessä kirjallisuudessa hybridisota-termiä käytetään kuvaamaan lännen toimia ja kulttuurivaikuttamista Venäjällä. Näkemys on siis täysin päinvastainen lännessä tehdyn tutkimuksen kanssa ja kuvastaa hyvin edelleen jatkuvaa kylmän sodan kaltaista kahtiajakoa. Hybridisodankäyntiä ei voi myöskään leimata vain Venäjän länttä vastaan tekemiksi toimiksi, sillä myös monet muut valtiot ja toimijat käyttävät samoja keinoja omissa operaatioissaan.

Hybridisodankäynnistä on kirjoitettu myös muiden käsitteiden avulla. Esimerkiksi Janne Tähtinen (2023, 34) kirjoittaa artikkelissaan *etäsodankäynnistä*, jolla tarkoitetaan teoriaa, jonka mukaan

sotatoimien pääasiallisena välineenä ei nähtäisi enää perinteisiä maavoimia vaan sen sijaan vastapuoli pyrittäisiin lamauttamaan kaukaa ohjattavilla iskuilla sekä ei-sotilaallisin keinoin esimerkiksi kyber- ja informaatiomaailmassa. Siinä missä kylmän sodan aikana ydinaseet ja kilpavarustelu johtivat kaksinapaisessa järjestelmässä yhteisymmärrykseen siitä, että laaja hyökkäys johtaisi molempien kilpakumppaneiden täydelliseen tuhoon, voi nykyaikaisessa maailmassa nähdä olevan vallalla terrorin epätasapaino, jossa tietyillä osapuolilla on mahdollisuus tuhota vastapuoli ilman sodan formaliteetteja eli esimerkiksi fyysisiä taisteluita (der Derian 2009, 248). Christopher Chivvis (2017) sen sijaan käyttää artikkelissaan *poliittisen sodankäynnin käsitettä*, jonka juuret hän juontaa kylmän sodan aikaan. Poliittinen sodankäynti ei kuitenkaan ole täysin identtinen hybridisodankäynnin kanssa, sillä siihen eivät sisälly sotilaalliset tavoitteet eivätkä näin ollen myöskään suorat sodankäynnin keinot (Chivvis 2017, 317). Toisaalta eron tekeminen poliittisten ja sotilaallisten tavoitteiden välillä on haastavaa, sillä sotilaallisten tavoitteiden taustalla on lähes aina poliittinen motiivi.

Näiden lisäksi hybridisodankäynnin alle lukeutuu useita eri hybriditoimien osa-alueita ja myös poliittisen sodankäynnin voi nähdä hybridi-termin alakäsitteenä. Muita alakäsitteitä ovat esimerkiksi *informaationsodankäynti* sekä *kybersota*. Digitalisaation mahdollistaman informaationsodankäynnin nähdään olevan yksi keskeisimmistä muutoksista sodankäynnissä ja sitä voikin pitää yhtenä pääsyyntä hybridisodankäynti-termin yleistymiselle. Informaationsodankäynnin voi nähdä toimintana, jolla informaation sisältöä kontrolloimalla pyritään vaikuttamaan yhteiskunnan harmoniaan ja vakauteen. (Jonsson 2021, 339.) Björn Palmertz (2021) listaa artikkelissaan erilaisia operaatioita, jotka voidaan luetella informaationsodankäynnin alle. Näitä ovat esimerkiksi maalittaminen, hakkeointi, doksaus, palvelunestohyökkäykset, disinformaation levittäminen, järjestetty sosiaalisen median mainonta sekä trollaus ja bottihyökkäykset (Palmertz 2021, 115–125).

Informaatiovaikuttamista ja -sodankäyntiä voidaan pitää pitkälti synonyymeinä valtiojohtoiselle propagandalle ja termien yleistyminen voidaan nähdä seurauksena informaatioaikakaudelle siirtymisestä. Sotatermistön kannalta onkin tavallista, että eri aikakausien sodat saavat uudet nimitykset sen mukaan, millä tavoin ne erottuvat aikaisemmin käydyistä sodista. (Huhtinen ym. 2023, 166). Suomenkielisessä tutkimuksessa on sodankäynnin sijaan yleisemmin käytössä informaatiovaikuttamisen termi, mikä kertoo paljon termin turvallisamisesta. Mikäli termistä käytettäisiin vahvemmin sodankäyntiin viittaavia käsitteitä, korostaisi se myös vahvemmin toimien aiheuttamaa uhkaa.

Informaationsodankäynnin pitkästä historiasta kertoo myös Paul Virilion ajatus informaatiopommista. Entistä nopeamman informaatiovirran aiheuttama kuvien ja uutisten infotulva voi Virilion mukaan turruttaa vastaanottajien aistit ja näin tehdä olennaisen tiedon ja disinformaation

erottamisesta mahdotonta ja pahimmillaan sekoittaa ihmisten ymmärryksen myös historiasta ja yhteisöstä (Kellner 2000, 110–112; Virilio 1995). Merkille pantavaa Virilion ajatuksissa on se, että hän varoitti informaatioähkystä ja sen yhteiskunnallisista seurauksista jo paljon ennen internetin ja sosiaalisen median arkipäiväistymistä. James der Derian vie Virilion ajatukset vielä pidemmälle kuvailemalla nykyaikaa informaatioterrorin ajaksi, jossa informaatiosta on tullut ase, jolla voi moninkertaistaa ahdistusta, pelkoa ja vihaa käyttämällä hyväksi informaatioteknologioiden mahdollistamaa ajan ja etäisyyden merkityksen vähenemistä. Der Derianin mukaan globaali mediakenttä tuottaa pysäyttämätöntä uutisvirtaa ja sotakuvastoa, joka on kiihdyttänyt kansainvälistä politiikkaa ja rapautanut julkista keskittymiskykyä niin, että demokratian kannalta keskeiselle kriittiselle tarkastelulle tai poliittiselle toiminnalle ei jää juurikaan aikaa. (der Derian 2009, 252.) Näin ollen ilman aktiivista informaationsodankäyntiäkin on nyky-yhteiskunnassa vallalla informaatioähky, joka voi helposti eskaloida tilanteita ilman tarkoituksellista taka-ajatusta.

Kybersota on myös vahvasti informaationsodankäyntiin liittyvä käsite. Anne-Marie Eklund Löwinder ja Anna Djup (2021) kuvailevat artikkelissaan datan olevan maailman uusi öljy ja kybervarkauksien vaarantavan potentiaalisesti koko maailman turvallisuuden. Kybersodankäynnille ei ole yhtä hyväksyttyä määritelmää, mutta selkeimmin sen voi käsittää valtion toimina soluttautua toisen valtion tietoliikenneyhteyksiin ja datakentälle tarkoituksenaan aiheuttaa vahinkoa ja tuhoa. Kyberuhkia voi luokitella kovempiin ja pehmeämpiin uhkiin, sillä oikein toteutetulla kyberhyökkäyksellä voi tunkeutua esimerkiksi maan ilmapuolustusjärjestelmään tai heikentää maan huoltovarmuutta. (Eklund Löwinder ja Djup 2021, 139–150.)

Hybridisodankäynnin luonnetta voi kuvata viiden ominaisuuden kautta: *aika, läheisyys, epämääräisyys, välittäjien käyttö ja tilanteen hämmentäminen*. Koska hybridioperaatioiden luonne on vaikeasti määriteltävissä ja niiden taustalla olevat toimijat harvoin täysin tunnustavat osuuttaan, on niiden diplomaattinen ratkaiseminen lähes mahdotonta, mikä pitkittää konfliktin kestoja ja johtaa helposti niiden jäätymiseen. Mitä lähempänä hybridioperaation toimija on kohdettaan, sitä helpompi sen on nopeasti eskaloida tilannetta ja näin asettaa suurempaa painetta operaatiolleen. Epämääräisyys sen sijaan on yksi merkittävimmistä toiminnan määrittäjistä, sillä hybridioperaatioissa hyödynnetään keinoja, jotka ovat hyvin arkipäiväisiä, minkä tähden niiden todellinen motiivi saattaa jäädä huomioidamatta. (Hughes 2020, 134–135.) Esimerkiksi erilaisia rajaselkkauksia tapahtuu usein myös ystävällisten valtioiden välillä ja ne on helppo naamioida navigointivirheiksi.

Hybridisodankäynnin operaatioissa myös *sijaistaistelijoiden ja muiden välittäjien käyttö on yleistä*, sillä niiden avulla pystytään helposti hämärtämään operaation todellista alkuperää (Hughes 2020,

134–135). Erinomainen esimerkki sijaistoimijoiden käytöstä on Krimin vihreät miehet, jotka näytettyivät sitoutumattomina taistelijoina ilman suoranaista yhteyttä valtiolliseen toimintaan. Viimeinen hybridisodankäynnin ominaisuus koskee tilanteen hämmentämistä. Erilaiset toimijat, kuten valtion diplomaatit, valtiojohtoinen media ja niin kutsutut hyödylliset idiootit eli tavalliset kansalaiset, jotka uskovat ja levittävät kohtaamiansa valeuutisia, voivat valheellisella tai värityneellä tiedollaan hämmentää tapahtumaan liittyvää informaatioympäristöä niin, että toimijoiden on entistä vaikeampi hahmottaa tapahtumien tosiasiallista kulkua ja taustavoimia. (Hughes 2020, 134–135.)

Hybridisodankäynnin epämääräisyys aiheuttaa riskejä sekä sen kohteille että tekijöille. Hybridiuhkiin vakavasti suhtautuva valtio saatetaan nähdä liittolaisten silmin ylireagoivana ja omia intressejään ajavana toimijana, joka voi lisätä tilanteeseen liittyvää hämmennystä. Toisaalta päinvastaisesti hybridiuhkia vähättelevä valtio voi vahingossa olla huomaamatta myös selkeitä aggression merkkejä. Esimerkiksi Pearl Harborin iskua käsittelevä tutkimus on todennut Yhdysvaltojen jättäneen huomioimatta merkkejä yllätysiskusta, sillä ne oli tulkittu virheellisesti vain hämäykseksi ja meluksi. Mikäli tekijä sen sijaan jää vihamielisisistä toimista uskottavasti kiinni, se voi johtaa diplomaattiseen eristykseen, kansainvälisen maineen menetykseen sekä lieviin kostotoimiin, esimerkiksi talouspakotteiden muodossa (Hughes 2020, 139,142). Näin kävi esimerkiksi Venäjälle ennen Ukrainan täysimääräisen sodan alkua, jolloin pakotteet ja diplomaattiset toimet olivat kuitenkin huomattavasti pienempiä verrattuna sodan aikaisiin vastatoimiin. Hybridiuhkien ja -hyökkäysten epämääräinen luonne tekeekin niiden aiheuttaman turvallisuusuhan arvioinnin ja sitä kautta myös niihin reagoimisen mittaluokan päättämisen erittäin haasteelliseksi.

Hybridisodankäynnissä toimijoiden tulee välttää vastustajan suunnitelmien suurentelua, sillä tosiasiasa monet hybridiuhat ovat vain reagointia jo olemassa oleviin tilanteisiin, erityisesti valmiiden eripurien kiihdyttämistä ja vaikeiden tilanteiden hämärtämistä. Esimerkiksi erilaiset yhtenäisyyden horjuttamiseen pyrkivät informaatiovaikuttamisen kampanjat kohdistavat viestinsä yhteiskunnassa jo olemassa oleviin jakolinjoihin ja kiistanaiheisiin, kuten venäläisjohtoisen nyrkkeilyliiton kiihdyttämä skandaali transnyrkkeilijöistä Pariisin olympialaisissa kesällä 2024 (IOC 2024). Toinen virhe harmaan sodankäynnin analysoimisessa on toisaalta vastavuoroisesti ulkoisen toimijan syyttäminen jo olemassa olevista jakolinjoista ja uhista (Hughes 2020, 140). Tällöin tilanteen ratkaisemiseen lähdetään vääristä lähtökohdista, eikä näin ollen jakolinjojen alkuperäistä aiheuttajaa tunnisteta.

Mielenkiintoisena ilmiönä Krimin valtauksen jälkeen voi nähdä myös hybridisodankäynti-termin käyttöä vastustavan tutkimuksen merkittävän nousun. Kyseinen tutkimus esittää paikoitellen hyvin perusteltua ja paikallaan olevaa kritiikkiä juuri termin uutuudesta ja sen länsikeskeisyydestä.

Kritiikkiä yhdistää yleisesti näkemys siitä, että termi yliarvioi Venäjän johdon näille toimille ja strategialle antamaa roolia.

Esimerkiksi Bettina Renz (2016) toteaa artikkelissaan, että termi ei vastaa todellisuutta Venäjän armeijan toimintatapojen kehityksestä. Hänen mukaansa perinteisten ulkopoliittikan toimien sisällyttäminen hybridisodankäynnin alle voi sen sijaan johtaa vakaviin ei-harkittuihin lopputuloksiin. Renz myös huomauttaa, että termi on täysin lännessä kehitetty korostamaan Venäjän kansainvälisten toimien aiheuttamaa uhkaa ja sen myötä hybridisodasta on tullut kuin uusi korvike kylmän sodan käsitteelle. (Renz 2016, 283–186.)

Myös Sandor Fabian (2019) näkee hybridisodankäyntistrategian olevan vain lännessä keksitty myytti, eikä niinkään kattava strategian ala. Hänen artikkelissaan avataan kuuluisaksi tullutta Gerasimov-doktriinia, jolle Venäjän hybridistrategian nähdään rakentuvan. Sillä tarkoitetaan Venäjän pääesikunnan päällikkö Valeri Gerasimovin vuonna 2013 pitämään puhetta, jossa hän toteaa, että 2000-luvulla sodan ja rauhan välistä eroa on selvästi pyritty hämärtämään, sillä ei-sotilaallisten toimien rooli poliittisten ja strategisten tavoitteiden saavuttamisessa on monissa tapauksissa tehokkaampaa kuin perinteinen voimankäyttö. Artikkelissa Fabian tulkitsee, että doktriini on lännessä ymmärretty selvästi tarkoittamaan paljon pidemmälle menevää suunnitelmaa kuin mitä Gerasimov puheessaan alun perin tarkoitti. (Fabian 2019, 308–312.) Myös Samuel Charap (2015, 53–56) kommentoi Gerasimov-doktriinin väärinymmärtämistä ja toteaa, että puheessaan Gerasimov oli puhunut toimista, joita hän oli huomannut Yhdysvaltojen tekevän eikä suinkaan Venäjän uudesta sotilaallisesta strategiasta. Näiden lisäksi Charap (2015) väittää, että poliittisten johtajien puheissa ja tieteellisessä tutkimuksessa rajusti yleistynyt hybridisodankäynnin käyttö on luonut Venäjän toimien yllä mörön, jonka myötä kaikki ulkopoliittiset toimet nähdään nykyään hybridiuhkina, vaikka kyse olisi perinteisistä diplomaattisista suostutteluokeinoista.

Kriittisiä artikkeleita lukiessa on mahdotonta olla huomaamatta tutkijoiden Venäjän tekoja puolustelemaa ja vähättelevää pohjasävyä. Mielenkiintoista olisikin tarkastella, ovatko kyseiset tutkijat olleet monien Euroopan johtajien tavoin sinisilmäisiä Venäjän toimia kohtaan ja myöhemmin muuttaneet näkemyksiään, vai onko taustalla jotain muita syitä, miksi heidän tutkimuksensa on haluttu puolustavan vahvasti Venäjän näkökulmaa. Venäjän täysimittaisen hyökkäyssodan alettua hybridisodatutkimusta kriittisesti tarkastelevia artikkeleita on huomattavasti vaikeampi löytää. Toisaalta tähän voi vaikuttaa myös se, että sodan alettua monet tutkijat alkoivat keskittymään vahvemmin myös perinteiseen sotatutkimukseen.

Weissman ym. (2021) listaavat artikkelissaan konkreettisia hybridisodankäynnin toimijoita ja toimia, joiden tunnistamisen on tarkoitus helpottaa uhkiin vastaamista. Hybridisodankäynnin aiheuttamana suurimpana uhkana voikin pitää sen epäselvää luonnetta, joka tekee vastatoimien mitoittamisen arvioinnin vaikeaksi (Weissman ym. 2021, 264–266). Artikkelissa siteerataan myös kiinalaisen filosofin Lao Tzun ajatuksia vedestä:

Vesi on virtaavaa, pehmeää ja joustavaa. Mutta vesi kuluttaa pois kiven, joka on jäykkä eikä voi taipua. Sääntöjen mukaan mikä on virtaavaa, pehmeää ja joustavaa, voittaa sen, mikä on jäykkää ja kovaa. Tämä on toinen paradoksi: pehmeä on vahvaa.⁴ (Lao Tzu 600–400 eaa.)

Pehmeän vahvuuden paradoksi onkin hyvä keino ajatella hybridisodankäynnin vastatoimia. Voitaakseen nykyaikaisen taistelun valtiot eivät voi keskittyä vain koviin turvallisuusteemoihin, kuten armeijan kokoon, sillä kiven tavoin armeijan ja suorat konfliktit voi kiertää vesimäisen hybridisodankäynnin avulla. Hybridisodankäyntiin vastatessa valtioiden tulisikin olla joustavia ja kehittää yhteiskunnallista kestävyyttä sekä tunnistaa omat heikkoutensa. (Weissman ym. 2021, 264–270.) Valitettavasti erityisesti demokraattisten valtioiden voi olla haastava vastata hybridisodankäynnin myötä syntyneisiin uudenlaisiin uhkakuviin nopeasti ja innovatiivisesti, sillä demokraattisen päätöksenteon valmistelu ja siihen olennaisesti liittyvä deliberaatio vievät tunnetusti aikaa. Demokraattisen valtion paras puolustus onkin vahva kansalaisten luotto valtiollisiin instituutioihin ja yhteiskunnan kestävyys ja esimerkiksi Suomea pidetään tästä syystä yleensä hyvin varautuneena erilaisen yhteiskuntaa epävakauttavien hybridi-iskujen varalle.

2.4 Turvallisuusuhkien yhteiskunta

Samaan aikaan kun sodan määrittelyisestä on tullut entistä vaikeampaa, sotaretoriikan käyttö poliittisessa puheessa on yleistynyt. Sotaa käytetään entistä herkemmin terminä kuvaamaan kasvanutta uhan ja vaaran ilmapiiriä, johon tulee vastata vahvoin keinoin. Sotia julistetaan poliitikkojen puheissa entistä epämääräisempiä yksikköjä ja yhteiskunnallisia ilmiöitä, kuten köyhyyttä, huumeita, rikollisuutta tai tauteja vastaan. Samaan aikaan sotaretoriikkaa kuullaan aktiivisesti myös sosiaalisten ryhmien suusta heidän korostaessaan, kuinka esimerkiksi yksilön vapautta tai ihmisoikeuksien toteutumista vastaan on käynnissä aktiivinen sota. (Bousquet 2016, 92.) Sota-termin käytöllä on siis

⁴ Oma suomennos, engl. *Water is fluid, soft, and yielding. But water will wear away rock, which is rigid and cannot yield. As a rule, whatever is fluid, soft, and yielding will overcome whatever is rigid and hard. This is another paradox: what is soft is strong.*

vahvoja yhtymäkohtia turvallistamispuheen kanssa, ja sen voisi sanoa olevan käytössä entistä helpoimmin perustein.

Sodankäyntiin liittyy tietenkin vahvasti valtiollinen turvallisuus ja erityisesti valtion käsitykset niistä asioista, joiden koetaan vaarantavan sen turvallisuutta. Turvallisuus on perinteisesti määritelty yksinkertaisesti valtion olemassaoloon kohdistuvan, muiden valtioiden aiheuttaman, uhan poissaloksi tai suojaksi tällaista uhkaa vastaan. Kuitenkin monet turvallisuusuhiksi luokitellut ilmiöt, kuten taloudelliset ja ympäristölliset uhat, muuttoliikkeet, kansainväliset rikollisjärjestöt ja kyberuhat, rikkovat perinteistä käsitystä valtiokeskeisyydestä. (Stritzel ja Vuori 2016, 51.) Turvallisuutta ei tällaisikaan nähdä pysyvänä ilmiönä, joka nousee esiin selkeissä, määritellyissä kehyksissä. Sen sijaan turvallisuus on käsitteenä muuttuva ja siten sosiaalinen konstruktio. (Huysmans 2014, 1.) Kontekstisidonnaisena ja historiallisesti muuttuvavana poliittisena käsitteenä turvallisuus on vaikea irrottaa sen käyttäjän ideologisesta taustasta (Stritzel ja Vuori 2016, 42–43).

Lisäksi kansainvälistä järjestelmää määrittävä korkeimman auktoriteetin puute korostaa entisestään valtion selviytymiseen tähtäävää politiikka, sillä valtioiden väliset suhteet voidaan nähdä lähtökohdaisesti epävarmoina ja turvattomina. Poikkeuksellisen politiikan toimien käyttäminen kansainvälisten suhteiden kontekstissa tekee sodan ja aggression mahdollisuudesta ratkaisevan tekijän kahden valtion välisessä toiminnassa, mikä syrjäyttää muut politiikan osa-alueet, kuten taloudellisen keskinäisriippuvuuden ja ihmisoikeudet. (Huysmans 2014, 34–39.) Jo von Clausewitz totesi aikoinaan, että jatkuva sotatoteellisuuden valmistelu ja sotaan varautuminen tekevät valtioiden välisistä suhteista lähtökohdaisesti turvattomia, jolloin sodankäyntiä pidetään aina viimeisimpänä varakeinona omien intressien ajamiseksi.

Teoriakatsauksen seuraavat kaksi lukua keskittyvät juuri turvallistamisteoriaan ja turvallistamisen käytön seurauksiin demokraattisessa yhteiskunnassa. Koska sotaretoriikan käyttämisestä erilaisten ilmiöiden poikkeuksellisten vastatoimien perustelemissa on tullut entistä yleisempää, on tärkeä käsitellä sitä, mitä tarkoituksenmukaisilla sotaviittauksilla saadaan aikaan poliittisessa päätöksenteossa. Turvallistamisen keskiössä on tilanteessa luotu uhkakuva, oli se sitten kuviteltu tai todellinen. Erilaisten ilmiöiden rinnastaminen sodankäynniksi luo niille välittömästi uhkaavan luonteen, ja sotaretoriikan käyttöä voikin pitää yhtenä yleisimmistä ja helpoimmista turvallistamisen keinoista.

2.4.1 Turvallistamisteoria

Kansalliseen turvallisuuteen vetoaminen on ollut yleinen politiikan väline toisesta maailmansodasta lähtien, jolloin sitä käytettiin erityisesti tilanteissa, joissa poliittisen eliitin pelättiin aliarvioivan

valtion kohtaamia ulkoisia uhkia (Huysmans 2014, 34). 1900-luvulla erityisesti kylmän sodan myötä turvallisuuden käsite on usein sidottu tulevaisuuden tapahtumiin keskittyen ennaltaehkäisemään sitä, mikä voi koitua tulevaisuudessa turvallisuutta uhkaavaksi toiminnaksi (Stritzel ja Vuori 2016, 44). Vaikka turvallisuuspuhe liitetään usein valtiolliseen toimijaan, turvallistamista harjoittavat aktiivisesti myös muut kuin valtiot.

Kylmän sodan jännittynyt suurvaltapoliittikka herätti tutkijat laajentamaan turvallisuuden käsitettä ja tutkimusta pelkästä valtion turvallisuudesta laajempien uhkakuvien luomiseen ja turvallisuuden rooliin poliittisen legitimiuden rakentamisessa (Stritzel ja Vuori 2016, 50). Turvallisuuden poliittista luonnetta korostaa keskeisesti esimerkiksi Barry Buzanin, Ole Wæverin ja Jaap de Wilden (1998) *turvallistamisteoria*. Teorian mukaan, mikäli jokin toimi tai asia turvallistetaan, se nähdään olemassaolona uhkaavana ja näin ollen se *nostetaan perinteisten poliittisten toimien yläpuolelle*, mikä mahdollistaa siihen vastaamisen *poikkeuksellisen keinoin* (Buzan ym. 1998, 24). Siksi kokemus valtiollisesta turvallisuudesta vaikuttaa siihen, millä keinoin toimiin vastataan.

Yksinkertaisesti määriteltynä turvallistamisen voi nähdä yhdistelmänä erilaisia toimia, joiden avulla turvallistamistoimija antaa erilaisille yksiköille, kuten metaforille, politiikan välineille, stereotyyppioille ja tunteille, tietynlaisen kontekstin, jonka myötä turvallistaja pyrkii herättämään yleisössä tietynlaisia mielikuvia turvallistettavan kohteen kohtaamasta olemassaolosta uhkaavasta vaarasta (Balzacq 2011a, 3). Konkreettisesti tämä näyttäytyy hallinnon johtajan kertoessa tietyn tapauksen liittyvän valtiolliseen turvallisuuteen. Näin tehdessään hän laukaisee eräänlaisen hätätilan, joka mahdollistaa kaikkien tarvittavien keinojen käyttämisen tilanteen ratkaisemiseksi ja asettaa kyseisen asian tärkeysjärjestyksessä ensisijaiseksi. (Buzan ym. 1998, 21–23).

Selkeimmin turvallistamisen tavoitteena voi nähdä omien toimien perustelemisen eli niiden legitimiuden rakentamisen. Juha A. Vuori (2008, 76) erittelee tutkimuksessaan tarkemmin neljä turvallistamisen piirrettä: 1) turvallistaminen asian nostamiseksi agendalle, 2) turvallistaminen pelotevaikutuksen saavuttamiseksi, 3) turvallistaminen menneiden tekojen legitimoimiseksi tai uudelleen tietyn aiheen turvallistaminen, 4) turvallistaminen kontrolloimiseksi. Turvallistamisen onnistumista arvioitaessa onkin otettava huomioon myös tavoite, joka turvallistamisen avulla on haluttu saavuttaa (Balzacq 2011a, 7). Esimerkiksi Suomen rajalakikeskustelussa turvallistamista käytettiin sekä lainvastustajien että sen puolustajien puheenvuoroissa erityisesti pelotevaikutuksen saavuttamiseksi. Lainpuolustajien voi katsoa onnistuneen turvallistamisessaan, sillä heidän vaatimustensa mukaisesti poikkeuslaki hyväksyttiin eduskunnan äänestyksessä ja tällä poikkeuksellisella toimella pystyttiin heidän mukaansa takaamaan Suomen valtiollinen turvallisuus.

Riippumatta siitä harjoittaako turvallistamista valtio tai jokin muu toimija, on sen keskiössä aina **turvattomuuden tunne**, eikä niinkään se, että todellinen olemassaolon uhka on läsnä (Buzan ym. 1998, 24.) Turvallisuus on muotoutunut nykyaikana entistä vahvemmin piirteeksi jota joko on tai ei ole. Toisin sanoen turvallisuus näyttäytyy ikään kuin mittavana yksikkönä. (Stritzel ja Vuori 2016, 44.) Esimerkiksi se mitä luetaan sodankäynnin määritelmän sisälle, myös turvallistaa kyseisiä tekoja, sillä sodankäynti voidaan nähdä perinteisesti turvallisuuden suurimpana uhkana. Vastavuoroisesti asiat, jotka jätetään sodankäynnin määritelmän ulkopuolelle, koetaan vähemmän uhkaavina riippumatta niiden aiheuttamasta todellisesta vaarasta ja voidaan näin tekemällä myös tarkoituksellisesti poisturvallistaa.

Se, mikä luetaan kansalliseksi turvallisuushaksi, juontaa juurensa perinteiseen sotilaallispoliittiseen ymmärrykseen turvallisuudesta. Turvallisuuden keskiössä on näin ollen **selviytyminen eli perinteisesti valtion, hallinnon, alueen tai yhteiskunnan olemassaolon turvaaminen**. (Buzan ym. 1998, 21.) Turvallisuus itsessään koetaan yleisesti positiiviseksi ja tavoiteltavaksi tilaksi, jossa ihminen tuntee olevansa turvassa pahalta tai vaaralta. Turvallisuus-käsitteen positiivinen konnotaatio näkyy jo sanan roomalaisessa etymologiassa, jossa *securus cura* -termi voidaan kääntää muotoon ilman huolta. (Stritzel ja Vuori 2016, 43.) Toisaalta vaikka itse käsitteen merkitys viittaa positiiviseen tilaan, rinnastetaan siihen turvallisuuspuheen myötä lähes aina jokin uhkakuva ja turvallisuutta itsessään käsitellään usein negaation kautta.

Turvallistamisliike nostaa kyseisen politiikan alan perinteisten sääntöjen yläpuolelle ja turvallistaminen voidaan nähdä **politisoinnin äärimmäisenä muotona**. Periaatteessa kaikki yhteiskunnalliset asiat voidaan sijoittaa ei-poliittinen–poliittinen–turvallistettu -janalle, jonka ääripäissä ei-poliittisia asioita ovat sellaiset, joita ei käsitellä politiikan piirissä, kun taas turvallistettujen asioiden hoitamiseen käytetään poikkeuksellisia keinoja. (Buzan ym. 1998, 23.) Toisaalta turvallistamispuheella on perinteisen politiikan tavoin tapana luvata enemmän kuin on tosiasiasa mahdollista toteuttaa, sillä todellista ja pysyvää turvallisuutta on lähes mahdotonta saavuttaa. Toisin sanoen turvallisuus ei voi koskaan täysin paeta turvattomuutta, sillä turvallisuus-käsitteen koko olemassaolo on riippuvainen erilaisten uhkakuvien kehittämisestä. (Stritzel ja Vuori 2016, 46.)

Turvallistamisteorian sisällä on useita eri tapoja luonnehtia turvallistamisliikettä. Thierry Balzacq (2011a) jaottelee teoksessaan turvallistamisen näkökulmat filosofiseen ja sosiaaliseen lähestymistapaan. Filosofinen lähtökohta, joka esiintyy erityisesti Kööpenhaminan koulukunnan teorioissa ja jota tässäkin tutkimuksessa hyödynnetään, keskittyy vahvasti turvallisuuteen puhetekona eli turvallistamispuheen performatiiviseen luonteeseen, jolla luodaan uhkakuvia, ja jossa tavanomaisen

puheen totuusarvolla ei ole samanlaista merkitystä. Sosiaalinen lähtökohta sen sijaan painottaa uhkakuvan luomiseen liittyvää kontekstia, toimia ja voimasuhteita, sillä vaikka diskursseilla on paljon merkitystä uhkakuvien luomisessa, monet turvallisuusuhat nousevat myös ilman sen suurempia diskurssirakenteita. (Balzacq 2011a, 1.) Erityisesti uhkakuvien muodostumiseen vaikuttaa tilanteen ja toimijoiden historiallinen konteksti. Eri lähtökohdista analysoituna turvallistamisprosessi voidaankin tulkita eri tavoin.

Olemassaoloa uhkaava toimi voidaan ymmärtää vain suhteessa uhattuun kohteeseen. Sotilaallisen turvallistamisen kontekstissa puolustettavana kohteena on useimmiten valtio ja sen olemassaolo, kun taas poliittisen sektorin kontekstissa uhkaa kokevat valtion suvereniteetti ja joissain tapauksissa valtion ideologia. Sotilaalliseen turvallistamiseen voi liittyä myös sotilaallisen voiman käyttäminen ei-sotilaallista uhkaa, kuten siirtolaisia tai kilpailevia ideologioita, vastaan. Perinteiset sotilaalliset uhat voivat vaihdella maan ja kansan valtaamisen pelosta tykkivenediplomatiaan, jossa aseilla uhkailemalla pyritään saavuttamaan omia diplomaattisia tavoitteita. (Buzan ym. 1998, 21; 50–51.) Poliitiikan laajemman sotilaallistumisen seurauksena kansallisen turvallisuuden turvaamisen logiikka saa korkeimman aseman poliittisessa päätöksenteossa ja näin ollen siitä tulee valtion poliittista toimintaa ajava periaate (Huysmans 2014, 55). Äärimäisyyksiin vietyä turvallisuuden nostamisella ensisijaiseksi arvoksi ja erilaisten uhkakuvien rakentamisella voidaan demokraattisissakin valtioissa perustella poikkeustilan julistamista, jonka myötä muut yhteiskunnan tärkeät arvot, kuten vapaus ja demokratia, voivat joutua rajoitusten kohteiksi.

Useimpien länsimaisten demokratioiden valtion olemassaolo ei ole kuitenkaan ollut uhattuna vuosikymmeniin, minkä myötä niiden armeijat ovat alkaneet keskittää toimiaan erilaisiin tukiopeeraatioihin eri puolilla maailmaa, eikä niiden voi nähdä liittyvän oman valtion välittömän turvallisuuden takaamiseen. Sen sijaan uhista on hybridikeinojen ja harmaan sodankäynnin seurauksena tullut entistä monitulkintaisempia ja epävarmempia. Erilaisten keskinäisriippuvaisten liittoumien ja yhteisöjen, kuten EU:n, myötä myös ylikansalliset kohteet ovat alkaneet kokea olemassaoloonsa kohdistuvaa uhkaa ja turvallistamista. Esimerkiksi kansainvälisten sopimusten noudattamatta jättämisen tai niistä irtautumisen voidaan nähdä uhkaavan kyseisten kansainvälisten hallintojen suvereniteettia. (Buzan ym. 1998, 21–22.) Kansainvälisten sopimusten ja yhteisöjen lisääntymisen myötä voisikin tulkita, että länsimaisissa demokratioissa turvallistamisen tarve on siirtynyt vahvemmin poliittisten yksiköiden ja suvereniteetin olemassaolon kuin valtion turvaamiseen.

Keskeistä turvallistamisen kannalta on tutkia sitä, milloin tietty puhe onnistuu turvallistamaan eli saamaan viestilleen tarvittavan hyväksynnän, jotta se oikeuttaa mahdollisten yleisten sääntöjen ja

tapojen rikkomisen. Tapausta voi pitää onnistuneesti turvallisena, kun turvallisempuuden vastaantottava yleisö on hyväksynyt sen. (Buzan ym. 1998, 25.) Kuitenkaan turvallisempuuden vaikutus yleisössä eli perlokuutio ei välttämättä ole aina turvallisajan intention eli puhujan illokuution mukaista, mikä osoittaa, että turvallisamisen näkeminen pelkästään puhetekona asettaa teoreettisena lähtökohtana omat rajoitteensa tutkimukselle (Balzacq 2011a, 5). Koska turvallisuus nähdään sosiaalisena konstruktiona, uhkakuvien rakentaminen voidaan nähdä onnistuneena, kun tilanne käsitellään oikeanlaisessa kontekstissa, joka kehystää uhasta esiin sen keskeiset piirteet (Vultee 2011, 81).

Vaikka turvallisaminen on intersubjektiivinen prosessi, jossa tunteet uhasta, heikkouksista ja turvattomuudesta ovat sosiaalisesti rakennettuja, on tietyt asiat helpompi turvallisaa tietyissä konteksteissa. Maiden historia, maantieteellinen sijainti ja muut poliittiset tekijät vaikuttavat paljon turvallisamisen onnistumiseen, sillä vihollismielisenä pidetyn naapurin toimet nähdään paljon herkemmin olemassaoloa uhkaavana aggressiona. (Buzan ym. 1998, 57–59.) Esimerkiksi Venäjän uhalla turvallisaminen on Suomessa yleistä ja helppoa, ja esimerkiksi itärajan valvonta ja militarisoiminen on helposti hyväksyttävissä yhteisen historian varjolla (Kynsilehto 2024). Turvallisamisen onnistumiseen liittyy myös yleisön ja turvallisajan välinen suhde. Esimerkiksi ryhmät, jotka luottavat jo valmiiksi turvallisajaan, kuten valtionjohtoon, uskovat myös todennäköisemmin luodut uhkakuvat (Vultee 2011, 92). Myös se, mitä turvallisempuuden avulla on saatu aikaan, vaihtelee eri tilanteissa ja konteksteissa (Stritzel ja Vuori 2016, 42). Toisin sanoen turvallisaminen onnistuu todennäköisimmin tilanteissa, joissa luotettavana pidetty johtaja ehdottaa kohtuullisesti mitoitettuja toimia jo valmiiksi suhteellisen yleisesti koettua uhkaa kohtaan, jonka taustalla on epäilyttävä toimija.

Toisaalta turvallisaminen ei ole myöskään aina tarkoitettua tai suunniteltua. Koska uhkakuvien muodostumiseen vaikuttaa paljon tilanteen sosiaalinen konteksti ja useita erilaisia kohteita on mahdollista turvallisaa, ovat myös itse turvallisamistilanteet hyvin erilaisia. Turvallisaminen voi olla tarkoitettua ja selkeän performatiivista toimintaa tai se voi olla tahatonta erilaisista toimintatavoista kumpuavaa tulkintaa, jonka alkuperäisenä tavoitteena ei välttämättä ole ollut luoda uhkakuvia. (Balzacq 2011a, 2.) Erityisesti globalisaation ja sosiaalisen median aikakautena poliittiset aiheet ja uhkakuvat saattavat levitä yleisön keskuudessa valtavan nopeasti ja saada suuren merkityksen ilman, että poliittinen johtaja olisi välttämättä myötävaikuttanut uhkakuvan syntyyn.

Vaikka turvallisempuuden puheella voi olla toisistaan hyvin erilaisia turvallisamisen kohteita, sitä yhdistää selviytymisen ja vastatoimien priorisoimisen tärkeyden korostaminen (Buzan ym. 1998, 26).

Toisaalta mitään ilmiötä ei voida pitää itsestään uhkaavana, vaan asioista luodaan uhkaavia

erilaisten diskurssien avulla (Balzacq 2011a, 1). Kaiken turvallistamisen kohteen ei tarvitsekaan olla yhtä vaarallista kuin virallinen sodankäynti, vaan olemassaoloa uhkaavia tekijöitä on politiikan saralla useampia (Buzan ym. 1998, 26). Näin ollen turvallistamisesta voi tulla helposti osa politiikan peliä, jossa itselle tärkeitä poliittisia intressejä ajetaan turvallistamisen avulla. Esimerkiksi terrorismista on tullut turvallistamisen myötä jatkuva uhka ja samalla eräänlainen kaatoluokka, jonka avulla voidaan helposti turvallistaa erilaisia ilmiötä. Terrorismin avulla voidaan myös normalisoida sodankäynnin keinoja, kuten tapahtui Yhdysvaltojen presidentin George W. Bushin hallinnossa 2000-luvun alussa. (Nayak ja Selbin 2010, 129.) Retorisilla valinnoilla luoduilla mielikuvilla on valtava merkitys politiikassa, ja toisaalta jatkuvalla ääritermien käytöllä, kuten terrorismilla tai sodalla, vähennetään myös näiden käsitteiden merkitystä ja laimennetaan samalla retoriikan vaikuttavuutta.

2.4.2 Turvallistaminen demokratian haastajana

Kansallisen turvallisuusuhan herkkä korostaminen on vaarallinen väline. Turvallistamistoimien voi ajatella keskittyvän näkemykseen siitä, millainen vastatoimi on kyseisessä uhkaavassa tilanteessa oikein riippumatta sen laillisesta asemasta (Huysmans 2014, 42). Mikäli useat asiat nähdään kiireellisinä ja turvallisuutta uhkaavina, ei yhteiskunnassa ole aikaa demokraattiselle deliberaatiolle ja näin ollen opposition roolia ja valtaa vähennetään ja valtaapitävien vaikutusvalta vastavuoroisesti kasvaa (Buzan 1998, 29). Onkin perusteltua väittää, että turvallistamispuheen kautta uhkaa ei luoda pelkästään koettua vaaraa vaan myös itse demokraattista järjestelmää kohtaan, jonka keskeisiä periaatteita ovat läpinäkyvyys ja oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen (Huysmans 2014, 3). Tämä näkyy myös monissa autoritaarisissa valtioissa, esimerkiksi Venäjällä, jossa kansalaisten kontrollia perustellaan vahvasti heidän suojelemisellaan ulkoiselta uhalta eli lännen vaikutusvallalta.

Erityisesti demokraattisissa valtioissa moniäänisyys ja eri mielipiteiden esiin tuleminen ovat keskeisiä päätöksentekoon liittyviä välineitä, jotka ottavat osaa myös turvallisuuskeskusteluun (Buzan ym. 1998, 55). Turvallistamispuheen myötä vihollisesta ja pelosta tehdään pääasiallinen politiikkaa ajava voima, joka syrjäyttää demokraattiset vapauden ja oikeuden periaatteet (Huysmans 2014, 3.) Turvallisuuden ja vapauden välillä vallitsee kuitenkin ristiriitainen riippuvaisuus, sillä yhteiskunta ei voi olla vapaa ilman turvallisuutta eikä turvallinen ilman vapautta (Stritzel ja Vuori 2016, 46). Kun politiikkaa ajetaan vihalla ja pelolla, voidaan turvallistamispuheen vastustajat myös leimata turvallisuusuhan aiheuttajiksi heidän hidastaessaan poliittista päätösprosessia, vaikka avoin keskustelu ja kompromissien etsiminen ovat keskeisiä osia toimivassa demokratiassa.

Turvallisuusaiheiden nousemista perinteisen politiikan yläpuolelle voi kuvata poikkeukselliseksi politiikaksi. Poikkeuksellinen politiikka korostaa lain ja poliittisten päätösten välistä jännitettä eli politiikan laillisuutta ja legitimitettä. Se kiihdyttää myös valtion voimankäyttöä ja jopa sortavaa poliittista roolia, mikä voi tietyissä tilanteissa johtaa politiikan sotilaallistumiseen. Näiden lisäksi se korostaa poliittisen eliitin roolia päätöksenteossa, johon lukeutuu myös oikeustuomioistuinten kasvava valta ihmisten arjessa. (Huysmans 2014, 32–33.)

Lain ja politiikan välinen suhde onkin keskeinen turvallistamistoimien kohdalla. Lähtökohtaisesti demokraattisessa valtiossa politiikan toimija on laillisesti valittu toteuttamaan poliittisia päätöksiä, joiden on kuitenkin pysyttävä perustuslakien ja kansainvälisten sopimusten määrittämässä kehyksissä. Lain ja politiikan voi näin ollen nähdä toisiaan rakentavina yksikköinä, jotka rajoittavat toinen toisiaan. On kuitenkin tiettyjä tilanteita, joissa on nähty olevan perusteltua venyttää perustuslaillisia oikeuksia, joista yksi konkreettisimmista on valtion kohtaama sotatila. (Huysmans 2014, 43.) Tilanteesta haasteellisen tekee juuri erityistilanteiden määrittäminen, mikä kiteyttää vahvasti turvallistamisen kohteiden poliittisen luonteen. Erityisesti harmaan sodankäynnin yhteiskunnassa, jossa erilaisia vihamielisiä toimia ei voida luokitella perinteisen sodankäynnin piiriin, on tilanteita tarpeen arvioida yksittäistapauksina, jolloin poikkeuksellisten poliittisten toimien perusteellisuus erityistilanteen edessä voi olla vahvasti tulkinnanvaraista yksilöstä riippuen.

Turvallisuusuhkia voi ajatella objektiivisesti, on olemassa oikea turvallisuusuhka, ja subjektiivisesti, on olemassa koettu turvallisuusuhka, eivätkä nämä kaksi ole välttämättä aina linjassa toistensa kanssa (Buzan ym. 1998, 30). Eli toisin sanoen kokemus turvallisuutta uhkaavasta toimesta ei välttämättä ole yhteneväinen. Turvallistamisen yhteydessä voikin olla hyvin haastavaa määritellä, onko käsillä oleva tilanne todellinen uhka (Buzan ym. 1998 30). Tärkeää turvallistamisen yhteydessä on pohtia, kenen turvallisuutta tilanteessa puolustetaan, minkälaista turvallisuutta tulisi priorisoida ja kuka saa tosiasiallisesti olla turvassa turvallisessa valtiossa (Stritzel ja Vuori 2016, 46; Nayak ja Selbin 2010, 133). Toisin sanoen onko kyseessä yksilön vai valtion etu tai inhimillinen vai sotilaallinen turvallisuus. Sen tähden on selvää, että turvallistamispuhe on nimenomaan politiikan teon väline.

Turvallistamista voikin pitää politiikan toimena, joka uhkakuviin ja pelkoihin vastaamisen sijaan tosiasiallisesti kehittää niitä itse ja lisää näin epäluuloja ja pelkoja muita kohtaan (Huysmans 2014, 3). Erityisen haastavaa turvallisuusuhan todellisen vaaran määrittämisestä tekevät hybridisodankäynnin keinot, joiden tarkoituksena on nimenomaisesti aiheuttaa hämmennystä ja pelkoa, eivätkä niiden todelliset motiivit tai tekijät ole usein selvillä. Nämä tilanteet antavat myös päättäjille runsaasti mahdollisuuksia käyttää väärin heidän poliittista valtaansa turvallistamalla kohteita omien

intressiensä ajamiseksi todellisen uhan sijaan. Esimerkiksi rajalakikeskustelussa oppositiopuolueiden edustajat väittivät perussuomalaisten ajavan turvallistamispuheillaan omia maahanmuuttopoliittisia intressejään, vaikka tapauksessa oli perussuomalaisten itsensä mukaan kyse ensisijaisesti Suomen kansallisesta turvallisuudesta Venäjän aiheuttamaa uhkaa vastaan.

Pelon ja viholliskuvien luomisen ja levittämisen voi nähdä vaarantavan perinteiset politiikkaa yhdistävät ja ajavat periaatteet, mikä muokkaa poliittisen järjestelmän ilmapiiristä erittäin haasteellisen demokratialle. Toisin sanoen demokratialle keskeiset periaatteet, kuten oikeus, vapaus ja tasa-arvo, korvautuvat pelolla ja vihollisilla, joista tulee keskeisiä pelinappuloita poliittisten päätösten edistämässä. Poikkeuksellisen politiikan myötä valtiollisesta puolustautumisesta tulee absoluuttinen prioriteetti, jonka keskiössä on myös vahvasti vaatimus tavallista nopeammille toimille (Huysmans 2014, 4; 40). Tämä vähentää demokraattiseen päätöksentekoon liittyvien taustaselvitysten ja kyselytuntien roolia ja valtaa. Lisäksi turvallistamista ja sen myötä rakennettua sotajohtoista politiikkaa voidaan käyttää oman poliittisen legitiimiyden perustelemisessa, sillä ylläpitämällä jatkuvaa kriisitilaa voidaan perustellusti pidentää ja laajentaa poliittisen johtajan valtaoikeuksia (Huysmans 2014, 55). Konkreettisesti tämä näkyy esimerkiksi vaalien lykkäämisellä poikkeustilaan vedoten. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa turvallisuuden ja valtion olemassaolon sijaan demokratia on vaarassa yhteiskunnassa.

Turvallistamispuheeseen liittyy vahvasti viholliskuvien ja oman identiteetin luominen. Herättämällä tunteita vihollisuudesta ja asettamalla yhteiskunnan puolustautuminen ja varautuminen poliittisen päätöksenteon ytimeen saadaan ylläpidettyä kuvaa itsestä uhattuna ja haavoittuvaisena. Samalla toimijoiden väliset suhteet järjestäytyvät ystäviin ja vihollisiin. Turvallisuuden keskiössä on puolustautuminen epävarmuutta ja turvattomuutta vastaan, eikä turvallistamista voi tehdä ilman epävarmuuksien ja vihollisuuksien korostamista. Mikäli luotuja viholliskuvia ei olisi, ei olisi myöskään tarvetta puolustautua tai varautua esimerkiksi armeijan avulla. (Huysmans 2014, 4.) Mikäli epävarmuudet määrittävät valtioiden välisten suhteiden ja kansainvälisen järjestelmän luonteen, myös valtioiden hallinnot ohjaavat toimintaperiaatteensa niiden mukaisiksi. Viholliskuvien luomisella rakennetaan myös pohjaa puolustautumisretoriikan käytölle, jolla voidaan myöhemmin oikeuttaa omia sotilaallisia toimia kansainvälisessä järjestelmässä, joka näkee lähtökohtaisesti vain puolustautumiseen tarkoitettua sodankäynnin oikeutettuna.

Vaikka turvallistaminen ja sotaretoriikan käyttö on ollut yleistä myös Suomen politiikassa, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan palautti itärajan takaa tulevan viholliskuvan luomisen julkiseen keskusteluun ja sen myötä kiihdytti myös yhteiskunnan militarisaatiota. Suomalaista yhteiskuntaa leimaa

pelko sodan uhasta, jonka ilmapiirissä voimankäyttöä tai poikkeuksellista politiikkaa kyseenalaistavat tahot näyttäytyvät helposti naiiveina ja jopa turvallisuutta uhkaavina. Ukrainan sodan myötä turvallisuuden käsitteen alle on Suomessa jälleen keskitetty vahvemmin perinteinen sotilaallinen kansallinen turvallisuus, joka jättää vähemmälle huomiolle ja samalla vähemmille resursseille muut turvallisuuden elementit, kuten inhimillisen turvallisuuden. (Vastapuu ym., 2024.) Yhteiskunnan militarisoitumisen seurauksena myös turvallisuuden käsite on siis kaventunut, minkä myötä vain oikeanlaiset toimijat pääsevät ääneen turvallisuuskeskusteluissa. Esimerkiksi Suomessa Ukrainan sotaa ja muita turvallisuushetkiä ovat julkisessa keskustelussa kommentoineet lähinnä miespuoliset sotilasiantuntijat, jotka korostavat militaristista näkökulmaa turvallisuushetkiin, eli perinteistä sotaa korostavaa kovaa turvallisuutta (Vastapuu ym., 2024). Sen sijaan kovien uhkakuvien yhteiskunnassa vähemmälle huomiolle jäävät pehmeämpinä turvallisuusarvoina pidettyjen tahojen edustajat, kuten vaikkapa rauhanjärjestöt tai siviilit ja turvallisuuspolitiikkaa ajavat vahvemmin yksimieliset toimijat, mikä jättää vähemmän tilaa demokratian kannalta välttämättömälle deliberaatiolle.

Myös medialla voi olla merkittävä rooli jonkin asian turvallistamisessa. Harold Lasswellin tunnetun kommunikaatiomallin mukaan kommunikaation keskiössä on ajatus siitä, kuka sanoo, kenelle, missä kanavassa ja millä vaikutuksella, mikä on hyvin samankaltainen turvallistamisen perusajatuksen, kuka tekee turvallisuutta, mistä asiasta, missä tilanteessa ja millä vaikutuksella, kanssa. Medialla on lisäksi erittäin keskeinen rooli julkisen mielipiteen muodostamisessa ja siihen vaikuttamisessa. Turvallisuuden voi nähdä toimivan median yhteydessä sekä riippumattomana että riippuvana muuttajana eli aihetta voi tarkastella keskittymällä joko turvallisuusaiheen vaikutukseen mediassa tai median vaikutukseen itse turvallisuusaiheeseen. (Vultee 2011, 77–78.) Esimerkiksi uutisoimalla poliittisten johtajien turvallistamispuheita media voi levittää eteenpäin kyseistä diskurssia. Toisaalta mediakeskustelun pohjalta voi myös nousta uusia aiheita tai käsitteitä, jotka voivat päätyä turvallistamisen piiriin. Median kaksoisrooli vallankäyttäjänä ja vallan vahtikoirana tekee siitä myös keskeisen toimijan uhkakuvien luomisen onnistumisessa. Suomessa on puhututtanut median rooli Venäjän hybridiopeaatioiden vähättelijänä, sillä esimerkiksi hallituksen itärajan poikkeuslaista mediassa käytettyä käännytyslaki-termiä haukuttiin julkisessa puheessa Venäjän intressien ajamiseksi, sillä sen nähtiin kritisoivan hallituksen turvallisuuden takaamiseen pyrkiviä toimia.

Turvallistamiskeskustelun voikin nähdä tekevän turvallisuuden käsitteestä rajattoman. Turvallistamispuheen myötä yhä useammat epävarmuuden ja turvattomuuden käsitykset ympäröivät yhteiskuntaa ja mitä suuremman painoarvon ne saavat, sitä vahvemmin myös olemassa olevia käsityksiä ja käytäntöjä haastetaan. Tämä voi ilmetä monissa eri muodoissa, esimerkiksi perusoikeusrikkomuksina oikeuskäsittelyn tai vangitsemisen aikana, syrjivänä rajaturvallisuutena,

turvapaikanhakijan ja talousperäisen maahanmuuton eron hälventämisenä tai humanitaarisen avun ja sotilaallisen intervention rajan hämärtymisenä. (Huysmans 2014, 7.)

Turvallistamisen yhteydessä saatetaan usein myös yliarvioida vastapuolen suunnitelmallisuus ja toiminnan taustasyyt. Usein vastapuoli nähdään strategisena toimijana, joka harjoittaa toiminnassaan vapaata valintaa ja pitkäjänteistä suunnitelmallisuutta, vaikka useissa tapauksissa vastapuoli saattaa toimia vain osana laajempaa ketjureaktiota, jonka kulkua se ei pysty hallitsemaan. (Buzan ym. 1998, 44.) Ylianalysoimalla vastapuolen motiiveja tilanteeseen liitetty turvallisuusuhka saadaan helposti näyttämään todellisuutta suuremmalta. Erityisesti hybridisodankäynnissä on yleistä, että vihollinen lähtökohtaisesti vain reagoi yhteiskunnassa jo valmiiksi oleviin ristiriitoihin tai kokeilee erilaisten hämäystaktiikoiden onnistumista, jolloin niiden takana ei välttämättä ole sen suurempaa suunnitelmaa. Esimerkiksi itärajan välineellistämistilanteessa monet poliittiset päättäjät korostivat sitä, kuinka Venäjällä on kyky ja tahto tuoda Suomeen jopa kymmeniä tuhansia turvapaikanhakijoita, vaikka tosiasiallisesti julkisiin lähteisiin nojaten Venäjän aktiivista roolia välineellistämisen taustalla ei ole voitu todistaa, ja selvää on ainoastaan se, että Venäjän salli siirtolaisten liikkumisen alueelle.

Jef Huysmans (2014) esittelee teoksessaan käsitteen sotilaallistuvasta politiikasta, jossa politiikan osa-alueet avataan poikkeuksellisille keinoille turvallistamisen avulla. Huysmans näkee, että kyseinen toimi rikkoo von Clausewitzin perinteisen käsityksen sodasta politiikan jatkeena, jossa siviilipolitiikka nähdään hallitsevana päätöksenteossa. Sen sijaan turvallistamisen myötä tilanne kääntyy päinvastaiseksi ja politiikasta tulee näin sodan jatke. (Huysmans 2014, 71.) Sotilaallisesta politiikasta tulee tällöin keskeinen poliittista päätöksentekoa ajava voima, jolloin päättäjien tarkoituksena on ensisijaisesti keskittyä turvallisuuden takaamiseen. Kyseisessä tapauksessa myös sodan ja rauhan tilaa on mahdotonta määrittää, sillä yhteiskunta ajautuu jatkuvien uhkien ja pelkojen tilaan, mikä mukailee nykyaikaista harmaan sodankäynnin aikaa.

3 Metodi ja aineisto

Tutkimuksen metodina hyödynnetään käsiteanalyysia. Sen pohjakäsitteenä toimii sodankäynti, jonka erilaisten määritelmien kautta analysoidaan tapausesimerkkinä käytettävää siirtolaisten välineellistämistilannetta ja pohditaan tämän hybridisodankäynniksi leimatun toimen suhdetta sodankäynnin määritelmiin. Vaikka analyysissa pohditaan sodankäyntiretoriikan perusteltavuutta tapausesimerkin avulla, keskitytään käsiteanalyysissa pelkän semioottisen tarkastelun lisäksi siihen, mitä käsitteellä saadaan tapauksissa aikaan. Tämä konkretisoituu analyysin toisessa osuudessa,

jossa keskitytään puhetilanteessa käytettyjen käsitteiden, niiden välisten suhteiden ja niihin liitettyjen mielikuvien aikaansaamia seurauksia. Toisin sanoen analyysissä tarkastellaan päättäjien tapoja käyttää sotaretoriikkaa sekä sen seurauksia itärajan välineellistämistilanteen yhteydessä.

Käsiteanalyysi on keskeinen tutkimusväline, koska käsitteitä ei voi ajatella itsestäänselvyyksinä, vaan niiden merkityksiä ja kehitystä tulee reflektoida ja kritisoida. Poliitiikan tutkimuksessa on valittavasti harvinaisen yleistä antaa keskeisille käsitteille auktoritatiivinen määritelmä vetoamalla alan tunnettuihin klassikkoajattelijoihin (Berenskoetter 2016, 2). Tällöin itse käsitteen tarkastelu kriittisessä valossa jää usein vähälle huomiolle. Sodankäynnin historian saatossa muuttuneet merkitykset sekä sodankäynnin valtava keinovalikoima ovat tehneet termin yksiselitteisestä määrittelemisestä lähes mahdotonta. Sen takia välineellistämisen rinnastaminen sodankäyntiin ja sen perusteltaisuuden analysointi on hyvin monitulkintaista ja analyysissä käytetäänkin useita yleisesti käytössä olevia määritelmiä sodasta.

Käsiteanalyysin peruseriaatteiden kuvailun jälkeen luvussa esitellään tutkimuksen analyysirunko, johon liittyvät keskeisesti tutkimuksen hypoteesit sekä analyysia ohjaamaan rakennetut analyysitaulukot. Luvun viimeisessä alaluvussa esitellään tapausesimerkin käyttöä tutkimuksen aineistona sekä siinä käytetyt lähteet.

3.1 Käsitteet todellisuuden luojina

Käsiteanalyysi on ollut pitkään perinteinen tutkimustapa historian ja filosofian aloilla, mutta kansainvälisen politiikan tutkimuksessa se on valtavirtaistunut vasta konstruktivistisen tutkimuksen suosion myötä. Käsiteanalyysin lähtökohtana voidaan pitää ajatusta siitä, että käsitteitä ei voida ottaa annettuina vaan niiden määritelmien kehitys ja eri näkökulmat on syytä ottaa huomioon ja analysoida. (Berenskoetter 2016, 3.) Yksinkertaistetusti käsiteanalyysia voi ajatella kolmen eri kysymyksen kautta: 1) analyttisesti eli mitä käsite tarkoittaa, 2) konstruktivisesti eli mitä käsite tekee, 3) genealogisesti eli miten käsite on saanut tarkoituksensa ja funktionsa (Guzzini 2005, 495). Tässä tutkimuksessa keskitytään erityisesti analyttiseen sekä konstruktivistiseen lähtökohtaan, mutta laaja teoriakatsaus sivuaa myös sodankäynti-termin genealogiaa.

Käsiteanalyysin merkittävyyttä puolustaa kaksi ilmiötä. Konstruktivististen näkökulmien suosion myötä politiikan tutkimuksessa on alettu kiinnittämään entistä kriittisempää huomiota käytettyihin kategorisointeihin ja terminologioihin sekä niiden taustalla vaikuttaviin mielikuviiin. Lisäksi geopoliittisten ja globaalien valta-asetelmien muutoksen myötä tutkimuksen on katsottu siirtyneen kauemmas länsikeskeisyydestä, jonka myötä monet käsitteet ovat alkaneet vaikuttaa vanhentuneilta. Tämä

on johtanut täysin uusien käsitteiden, kuten globalisaatio, muodostumiseen, vanhojen käsitteiden, kuten sodan, uudelleen tulkintaan sekä erilaisten käsitteiden etuliitteiden käyttöön. (Berenskoetter 2016, 3.) Lisäksi postmodernin kritiikin yhtenä saavutuksena voidaan pitää kehittyneitä ymmärrystä kielen ja vallan välisestä suhteesta eli siitä, mitä tietyillä sanavalinnoilla ja käsitteillä voidaan saada aikaan (Skinner 2002, 5). Kielen ja vallan välinen suhde onkin selkeästi myös turvallistamisen tutkimuksen keskiössä.

Käsitteet itsessään kehystävät ymmärrystämme ja auttavat erilaisten teorioiden määrittelemisessä. Niiden avulla voidaan yksinkertaistaa ja kategorisoida tapahtumia ja luoda yhteyksiä ilmiöiden välille (Berenskoetter 2016, 1–2). Teorian ja käsitteiden välistä suhdetta voi kuvata keskinäisriippuvaiseksi, sillä käsitteet ovat keskeisiä teorian muodostamisen kannalta, mutta käsitteet saavat myös tietyn merkityksen juuri siinä teoreettisessa viitekehyksessä, jossa niitä tarkastellaan (Guzzini 2016, 24). Käsitteitä ei voida kuitenkaan ottaa annettuina, vaikka joidenkin tutkijoiden tavoitteena on luoda mahdollisimman selkeitä ja näin helposti tieteelliseen käyttöön soveltuvia yksiselitteisiä ja neutraaleja käsitteitä, jotka helpottavat tieteellisen tutkimuksen jäsentelyä (Berenskoetter 2016, 1–2; Guzzini 2016, 25; Guzzini 2005, 496). Tätä voi kuitenkin pitää ihmistieteissä lähes mahdottomana tehtävänä, sillä käsitteille ei voi antaa absoluuttista merkitystä ottamatta huomioon niiden käyttökontekstia.

Quentin Skinnerin (2002, 175) mukaan ihminen on taipuvainen takertumaan omaan aatteelliseen perintöönsä, jolloin vakiintuneiden käsitteiden kyseenalaistaminen jää helposti sivuun. Sen sijaan käsitteitä tutkittaessa on tärkeä muistaa niiden historiallinen perintö ja merkityksien muutos sekä tilanteen konteksti ja käsitteeseen liitetyn teorian vaikutus sen merkityksiin (Berenskoetter 2016, 1–2; Guzzini 2016, 25). Käsitteen historiallisia merkityksiä voi kuvailla tekniikoiksi, joiden avulla sosiaalista maailman rakentumista on voitu joko vahvistaa tai heikentää ajan saatossa (Vuori ja Stritzel 2016, 42).

Friedrich Nietzsche on aikoinaan todennut, että vain se, jolla ei ole historiaa, voidaan määrittää (Berenskoetter 2016, 4). Käsitteitä voidaan pitää historiansa vankeina, eikä näin ollen yksiselitteistä määritelmää voida pitää edes mahdollisena. Nietzschen tavoin myös Max Weber uskoi käsitteiden olevan vahvasti historiaan sidottuja jopa niin pitkälle, että hänen mukaansa käsitteillä ei voi tuottaa muuta kuin vaihtelevia näkemyksiä siitä ajasta, jossa elämme ja siten ne ovat sidoksissa yksilöön (Skinner 2002, 177). Tietyille käsitteille, kuten demokratialle, vallalle ja turvallisuudelle, on myös annettu pohjimmiltaan kiistanalaisen käsitteen leima, mikä kuvaa näiden käsitteiden arvolatautunutta luonnetta. Toisin sanoen niiden merkityksen tulkinta riippuu vahvasti käsitteen käyttäjästä ja

hänen ideologisesta kontekstistaan, jonka takia käsitteiden oikeaoppinen käyttö ja merkitys ovat jatkuvan erimielisyyden kohteina. (Gallie 1955, 168–169; Guzzini 2005, 509.) Taitava poliitikko osaa kuitenkin valjastaa käsitteet tehokkaaksi politiikan välineeksi muokkaamalla niiden merkityksiä omien intressiensä mukaisiksi.

Käsitteitä analysoitaessa hyvä aloituskohta on pohtia, miten ja miksi tietyt elementit ja suhteet ovat korostetussa asemassa tietyn käsitteen määritelmässä (Berenskoetter 2016, 4). Käsitteen merkityksen pysyvyyttä tai muutosta analysoitaessa keskeisinä välineinä toimii puheteon ja kielellisten ilmaisujen tutkiminen (Vuori ja Stritzel 2016, 42). Myös käsitteen muodostamiseen liittyy valtaa, sillä sitä ei voi pitää pelkästään määritelmän luomisena vaan ennemminkin ontologisena pohdintana siitä, mikä on entiteetin kannalta olennaista (Guzzini 2016, 24). Toisaalta tällöinkään käsitteellä ei ole yhtä pysyvää määritelmää. Näin ollen voisi todeta, että käsitteille ei ole mahdollista antaa lopullista määritelmää, vaan niitä voidaan sen sijaan lähtökohtaisesti vain tulkita (Berenskoetter 2016, 4). Tästä syystä käsitteen määritelmistä on hyvä puhua monikossa.

Käsitteen kontekstia määriteltäessä on myös tärkeä pohtia, mitkä kontekstit ovat käsitteen kannalta olennaisia. Tieteelliset käsitteet saavat usein merkityksensä tietyistä teoreettisista konteksteista, mutta samaan aikaan käsitteet voivat liikkua useiden teoreettisten viitekehysten välillä, minkä tähden käsitteen oikea konteksti voi olla haastava löytää (Guzzini 2016, 23). Berenskoetter (2016, 8) erittelee artikkelissaan neljä eri kontekstin kerrosta: ajallinen, teoreettinen, materiaallinen ja sosiopoliittinen. Ajallinen konteksti kertoo, miten käsitteen merkitys on muuttunut ajan myötä, kun taas materiaallinen konteksti keskittyy materiaalisiin tiloihin, joissa käsitettä käytetään ja niiden vaikutuksiin sen käytössä. Tämän tutkielman kannalta keskeisimpiä konteksteja ovat teoreettinen, eli miten käsite sijoittuu laajempaan teoreettiseen viitekehykseen, ja sosiopoliittinen, eli miten poliittiset toimijat käyttävät käsitettä järjestelmässä.

Koska käsiteanalyysissä keskitytään yleensä käsitteiden kielelliseen merkitykseen, myös niiden lingvististä kontekstia korostetaan. Lisäksi käsiteanalyysissä on keskeistä merkityksen mahdollinen muutos silloin, kun käsitteen eteen lisätään etuliitteitä tai adjektiiveja. (Berenskoetter 2016, 6–7.) Esimerkiksi turvallisuus-käsitteen merkitys muuttuu, kun sen eteen yhdistetään termit humanitaarinen tai kansallinen. Etuliitteiden ja käsitteiden laajenevat merkitykset vaikuttavat myös vahvasti siihen, miten ne asettuvat niiden perinteiseen teoreettiseen kontekstiin, sillä uusien ominaisuuksien lisääminen vanhoihin käsitteisiin saattaa heikentää perinteisen teorian soveltumista tutkimukseen (Guzzini 2016, 32). Hybridi-etuliitteen lisääminen sodankäyntiin tekee käsitteestä entistä epäselvemmän ja sitä voikin pitää eräänlaisena kaatoluokkana kaikenlaisille vihamielisille toimille.

Erialaisten hybridisodankäynti-tilanteiden vertautuminen perinteiseen sodankäyntiin riippuu myös täysin kyseessä olevasta tilanteesta.

Liiallinen takertuminen käsitteen semantiikkaan voi kuitenkin jättää käsitteen sosiopoliittisen funktion vähemmälle huomiolle. Toisin sanoen käsitteen merkityksen lisäksi erityisesti politiikan tutkimuksen alalla on tärkeä keskittyä siihen, miten käsitettä käytetään ja miten se ymmärretään eli min-kälaisia funktioita käsitteiden käytöllä on mahdollista saada aikaan. (Berenskoetter 2016, 8; Skinner 2002, 2.) Skinner jaotteleekin kielen käyttämisen analyysin kahteen eri kategoriaan: merkityksen selittämiseen ja puheella aikaansaatuisten asioiden tutkimiseen (Skinner 2002, 3). Konkreettisesti jälkimmäinen ilmenee siinä, kuka puhuu käsitteestä, kenelle puhe on suunnattu, miten kohdeyleisö sen vastaanottaa ja mitä siitä seuraa (Berenskoetter 2016, 8). Kyseiset yksiköt ovat hyvin samankaltaiset turvallistamisteorian analyysin kanssa ja kansallisen turvallisuuden käsite onkin yksi yleinen käsitteiden funktion analyysin kohde.

Tutkittaessa konstruktivistisen suuntauksen mukaisesti sitä, mitä käsite tekee, se laitetaan empiirisen tutkimuksen kohteeksi eli analyysin taso lähtee käsitteen toimittamasta funktiosta eikä sen neutraalin määritelmän jäljittämisestä (Guzzini 2016, 33; Guzzini 2005, 497). Stefano Guzzinin (2005) mukaan konstruktivismiin voi parhaiten ymmärtää metateoreettisena sitoumuksena, jolla on kolme ominaisuutta. Konstruktivismiin ensimmäisen epistemologisen oletuksen mukaan merkitykset ja sen myötä myös tietoisuus ovat sosiaalisesti rakennettuja, sillä tietoisuus rakennetaan kielellisten käsitteiden avulla, joita ei voida pitää pelkästään subjektiivisina tai objektiivisina vaan nimenomaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa rakennettuina. Tästä seuraa myös konstruktivismiin ontologinen toinen oletamus sosiaalisen maailman rakennetusta muodosta. (Guzzini 2005, 498–499.)

Kolmantena konstruktivismiin ominaisuutena Guzzini (2005) pitää sosiaalisesti rakennetun tiedon ja sosiaalisen todellisuuden välistä toisiinsa heijastelevaa suhdetta, sillä rakennettu tieto vaikuttaa yhtä lailla todellisuuden muodostumiseen kuin todellisuus tiedon rakentumiseen. Heijasteleva suhde konkretisoituu esimerkiksi makrotasolla kansainvälisen järjestelmän kohdalla, sillä riippumatta siitä onko anarkinen järjestelmä todellisuudessa paras kuvaamaan kansainvälistä järjestelmää niin pitkään kuin sen sitä uskotaan olevan, se tulee niin myös olemaan (Guzzini 2005, 498–499). Samaan ajatukseen anarkisesta järjestelmästä sitoutuu myös näkemys sodankäynnistä valtioiden välisten suhteiden viimesijaisena muotona, jonka myötä niin pitkään kuin sodankäynti valtioiden välillä nähdään mahdollisena, myös kansainväliset suhteet ja koko valtioiden olemassaolo rakennetaan tältä uhalta puolustautumiseen.

Käsiteanalyysin näkökulmat voidaan jakaa kolmeen eri kategoriaan: historialliseen, tieteelliseen ja poliittiskriittiseen näkökulmaan (Guzzini 2016, 28). Tässä tutkimuksessa keskitytään näistä jälkimmäiseen analysoitaessa käsitteen vaikutusta yhteiskunnassa. Analyysissä sivutaan myös historiallista näkökulmaa pohdittaessa hybridisodankäynti-terminiä liittyvää poliittista debattia ja sitä, miten se sopii sodankäynnin historialliseen teoreettiseen viitekehykseen.

Poliittis-kriittinen lähtökohta näkee, että käsitteet ovat keskeisessä osassa tiedon rakentamisessa ja että niiden tarkoituksena on kehystää, kategorisoida ja järjestää todellisuutta vahvasti poliittisin perustein. Nimensä mukaisesti näkökulma pohjaa ajatukseen tiedon roolista vallan yksikkönä ja käsitteistä politiikan välineinä. Poliittis-kriittisellä analyysillä on kaksi tarkoitusta: tutkia kuinka käsitteet muodostuvat yhteiskunnassa ja miten niiden käyttäminen määrittää valtarakenteiden myötä sekä haastaa vallalla olevia käsitteitä ja niiden taustalla vaikuttavia valtarakenteita luomalla tilaa uusille käsitteille. Poliittiskriittinen käsiteanalyysi pohjaa vahvasti Michel Foucaultin ajatuksiin käsitteistä rakenteiden ja todellisuuden rakentajina. (Berenskoetter 2016, 14.)

Foucaultin ajatuksia käsitteistä objektien järjestelmällisinä muotoilijoina myötäillen poliittiskriittisessä käsiteanalyysissä keskitytään myös käsitteiden institutionalisoituun rooliin ja niiden rooliin luomisvallankäyttäjinä (Berenskoetter 2016, 14–15). Skinnerin (2002, 177) mukaan normatiivisia käsitteitä ei tulisikaan ajatella toteamuksina vaan ensisijaisesti ideologisten väittelyiden välineinä ja aseina. Keskiössä on tällöin valtamuodostelmien tunnistaminen ja niiden haastaminen, sillä lähtökohtaisesti käsitteet tulisi nähdä juuri politiikan teon välineinä. Näin ollen se, miten analysoimme kattavasti sitä, millainen vaikutus tietyllä käsitteellä on yhteiskunnassa, riippuu olennaisesti siitä, miten ymmärrämme vallan käsitteen. (Berenskoetter 2016, 14–15.) Käsitteiden määrittelemisen ja määritelmien käyttö on keskeinen vallankäytön muoto.

3.2 Tutkimuksen analyysirunko

Tässä tutkimuksessa käsiteanalyysi konkretisoituu taulukkojen 1 ja 2 avulla, joista ensimmäiseen on koottu teorian pohjalta yleisiä määritelmiä perinteiselle sodankäynnille, kun taas taulukossa 2 keskitytään moderneihin käsityksiin nykyaikaisista sodista. Analyysin kannalta on tärkeää, että sodankäyntikäsitteen merkityksiä pohditaan kattavasti eri näkökulmista, eikä tuudittauduta pelkästään yhden yleisesti käytössä olevan merkityksen varaan, sillä käsiteanalyysin peruseriaatteen mukaisesti käsitteitä ei voi ottaa yksiselitteisinä. Taulukkoja käytetään määritelmien käsitteellisten elementtien tunnistamisessa ja analyysin yksikkönä toimivat viranomaislausunnot, poliittinen puhe, sisäministeriön raportit sekä tilanteen julkinen kehystys erityisesti suomalaismediassa. Konkreettisesti

analyysitaulukot operationalisoidaan etsimällä aineistosta selkeitä viittauksia käsitteiden kriteerien täyttymiselle eli pohtimalla täytyvätkö määritelmien välttämättömät ja riittävät ehdot ja millä indikaattoreilla.

Taulukko 1: Perinteisen sodankäynnin määritelmät

Perinteisen sodankäynnin määritelmät	Sota on valtioiden välinen väkivaltainen toimi	Sota on politiikan jatkamista toisin keinoin	Sodassa on 1000 kaatunutta kalenterivuoden aikana	Sota on järjestettyä väkivaltaa, jota toinen poliittinen yksikkö harjoittaa toista vastaan	Valtiot ovat julistaneet sotatilan välilleen
Välineellistetty maahantulo Suomen Itärajalla (täyttyminen välttämättömät ja riittävät ehdot)	1) Valtiojohtoisuus 2) Väkivaltainen luonne	1) Poliittinen motiivi	1) Väkivaltainen luonne	1) Väkivaltainen luonne 2) Poliittinen motiivi	1) Virallisen sotatilan läsnäolo

Erityisesti perinteisemmissä sodankäynnin määritelmässä korostuu selvästi sodan väkivaltainen rooli, joka ilmenee suoraan kolmessa käytetyistä viidestä määritelmästä. Clausewitzeläisen käsityksen mukaan sodan väkivalta nähdään nimenomaisesti fyysisenä väkivaltana, jota valtion edustamat sotilaat harjoittavat rintamalla (von Clausewitz 2009 [1832], 15). Näin ollen myös konfliktien uhreissa keskitytään juuri kaatuneiden määrään, sillä von Clausewitzin mukaisesti yhteiskuntia tulisi määrittää selkeä jakoa sotilaan ja siviilin välillä, eikä siten sodankäynnin tulisi koskettaa suoranaisesti siviilejä (Kaldor 2012, 22). Lisäksi taulukon 1 määritelmät korostavat sodan valtiojohtoista roolia sekä poliittisia motiiveja. Nämä kuvastavat pitkään vallalla ollutta selvempää sodankäyntiä, joka on rajoittunut sotatilan julistukseen ja rauhan solmimiseen.

Perinteisen sodankäynnin määritelmien täyttyminen välttämättöminä ehtoina voikin pitää toiminnan valtiojohtoisuutta, sen väkivaltaista luonnetta ja poliittista motiivia sekä virallisen sotatilan läsnäoloa. Valtiojohtoisuuden kriteerinä pidetään valtiollisten toimijoiden aktiivista roolia tilanteessa, jonka indikaattoreita voivat olla esimerkiksi valtion johtajien antamat lausunnot ja päätökset toiminnasta tai valtionalaisten virkailijoiden, kuten rajavartioston, toiminta. Väkivaltaisuuden kohdalla sen sijaan indikaattoreina käytetään perinteisen fyysisen väkivallan täyttymistä ja konkreettisesti taisteluissa kaatuneiden määrää. Poliittista motiivia arvioitaessa analysoidaan toiminnalle julkisesti

annettuja perusteita eli sitä, linkitetäänkö toiminta julkisessa puheessa esimerkiksi ulkopoliitiikan jatkeeksi ja osaksi valtion laajempaa poliittista vaikuttamista. Virallisen sotatilan täyttymisen kriteerinä pidetään perinteistä sodanjulistusta. Riittävien ehtojen täyttymiseksi tulee näiden välttämättömien ehtojen täytyä samanaikaisesti, jotta hypoteesin 1 mukaisesti tilanteen voitaisiin todeta täyttävän perinteiset sodankäynnin määritelmät. Kuitenkin yksittäisen määritelmän täyttymiseen voi riittää vain osa välttämättömistä ehdoista. Esimerkiksi ensimmäinen perinteisen sodankäynnin määritelmän *Sota on valtioiden välinen väkivaltainen toimi* paikkansa pitävyyteen riittää, että toiminta voidaan määritellä valtiollisten toimijoiden väliseksi ja siihen kuuluu väkivaltaa.

Taulukko 2: Modernit sodankäynnin määritelmät

Modernit sodankäynnin määritelmät	Sota on globaalien blokkien välinen väkivaltainen toimi, jolla on vahva ideologinen motiivi	Sota on talouden jatkamista toisin keinoin	Sodassa siviiliuhrien määrä ylittää kaatuneiden määrän	Sota on poliittisin ja vihamielisin motiivein suoritettu hyökkäysteko	Sotatilan julistamisen sijaan tilannetta kutsutaan erikoisoperaatioksi tai puolustautumiseksi
Välineellistetty maahantulo Suomen Itärajalla (täyttymisen välttämättömät ja riittävät ehdot)	1) Globaalien blokkien rooli 2) Väkivaltainen rooli	1) Talouspoliittinen motiivi	1) Siviiliuhrien suuri määrä 2) Väkivaltainen luonne	1) Vihamielinen motiivi 2) Väkivaltainen hyökkäysmäinen luonne	1) Virallisen sota tilan puute

Uudemmissa sodankäynnin määritelmissä sen sijaan näkyy vahvemmin sodan uusi epämääräisyys. Sodan taustavaikuttimina ja –toimijoina ovat selkeämmin globaalit ideologiat ja blokit, eikä sodankäynti rajoitu vain valtiollisiin toimijoihin (Kaldor 2012, 16). Lisäksi sodan motiiveina voi olla vahvempi taloudellisen hyödyn tavoittelu (Bousquet 2016, 102). Koska sotatilan julistamisesta on tullut entistä harvinaisempaa, modernin sodankäynnin määritelmän mukaisesti konfliktille annetaan helpommin sotaa lievempi nimi, kuten erikoisoperaatio tai humanitaarinen interventio (Bousquet 2016, 101). Myös puolustautumistarkoituksiin tehdyistä ennakoivista iskuista on tullut yleisempiä, joko kuviteltua tai olemassa olevaa uhkaa kohtaan. Vaikka modernit sodankäynnin määritelmät eivät korosta yhtä vahvasti sodan väkivaltaista luonnetta, on erilaisten konfliktien siviiliuhrien määrä suhteessa kaatuneisiin selvästi aikaisempaa suurempaa (Fierke 2005, 21), sillä erilaiset hybridioperaatiot ja etäiskut osuvat usein pahiten juuri siviilikohteisiin. Lisäksi on hyvä ottaa huomioon, että modernin sodankäynnin määritelmissä myös väkivallasta ja uhrista käytetään laajempaa merkitystä

kuin perinteisesti, sillä väkivallan sisälle katsotaan pelkän fyysisen väkivallan lisäksi muut väkivallan ja kärsimyksen muodot, mikä laajentaa automaattisesti myös konfliktien uhriluokkaa.

Modernin sodankäynnin määritelmien täyttymistä ajatellen välttämättöminä ehtoina voidaan pitää globaalien blokkien roolia, vihamielisiä tai talouspoliittisia motiiveja, toiminnan väkivaltaista, jopa hyökkäysmäistä, luonnetta, siviiliuhrien suurta määrää sekä virallisen sotatilan puutetta. Globaalien blokkien täyttymistä tarkastellaan toimijoiden kansainvälisen roolin perusteella eli toisin sanoen pohtimalla, voidaanko tilanteen osapuolten nähdä olevan osa jotakin kansainvälistä ideologista ryhmittymää. Toiminnan vihamielistä tai talouspoliittista motiivia arvioidaan analysoimalla sille annettua julkista perustetta eli käyttävätkö aktiiviset toimijat tilanteen perustelemiseen retoriikkaa, jolla korostetaan talouspoliittisia intressejä tai luomalla vastapuolesta viholliskuvia, joiden avulla voi perustella esimerkiksi ulkopoliittisten intressien ajamista myös aggressiivisin keinoin. Väkivaltainen luonne nähdään modernin sodankäynnin määritelmässä laajempaan eli kriteerin täyttymisen indikaattorina pidetään tilanteen aiheuttamaa inhimillistä kärsimystä fyysisen, psyykkisen tai sosiaalisen väkivallan muodossa eli esimerkiksi siinä, voidaanko tilanteesta nähdä aiheutuneen henkilövahinkoja tai psyykkistä kärsimystä, kuten pelkoa. Siviiliuhrien määrän täyttymisen kriteerinä pidetään laskennallisesti kärsimystä kokeneiden siviilien lukumäärää, eikä näin ollen keskitytä pelkäämistään tilanteessa henkensä menettäneisiin sotilaisiin. Sotatilan puuttumisen indikaattorina toimii selkeästi se, että tilanteen osapuolet eivät ole antaneet virallista sodanjulistusta vaan toimintaa kuvataan julkisessa puheessa esimerkiksi erikoisoperaatioksi tai se leimataan puolustautumiseksi. Riittävien ehtojen täyttymistä tarkastellaan määritelmäkohtaisesti samoin kuin perinteisten sodankäynnin määritelmien kohdalla ja mikäli jokainen määritelmä täyttyy, voidaan tilanteen katsoa täyttävän modernin sodankäynnin määritelmien välttämättömät ja riittävät ehdot.

Koska tutkimuksen analyysia johdattelee pohdinta hybridietuliitteen antamasta merkityksestä sodankäynnille siirtolaisten välineellistämistilanteessa, on teoriasta rakennetuista analyysitaulukoista muodostettu analyysia ohjaavat hypoteesit:

H₁: Siirtolaisten välineellistäminen Suomen itärajalalla ei täytä von Clausewitzin teoriaan nojaavia perinteisiä sodankäynnin määritelmiä.

H₂: Siirtolaisten välineellistäminen Suomen itärajalalla ei täytä moderneja sodankäynnin määritelmiä.

Hypoteesit on rakennettu konkretisoimaan analyysia ja ensimmäisen analyysiosuuden tarkoitusta. Ensimmäisessä osuudessa tutkitaan sitä, voidaanko hybridisodankäynniksi kategorisoitua toimeen perustellusti rinnastaa sodankäynniksi eli voidaanko siirtolaisten välineellistäminen nähdä yhtenä

sodankäynnin keinona. Kuten käsiteanalyysissä yleisesti, tärkeää tilanteen tutkimisessa on ottaa laajasti huomioon tapahtumien konteksti eli toimijoiden väliset suhteet, toimien mittaluokka sekä niiden aiheuttamat seuraukset.

Tutkimuksen toinen analyysiosuus keskittyy sen sijaan siihen, mitä kyseisellä käsitteellä saadaan aikaan ja mikä on sen ohjaava rooli vallankäyttäjien päätöksenteossa. Keskiössä on juuri käsitteen valta yhteiskunnassa ja se, millä tavalla poliitikot käyttävät sitä omien intressiensä ajamiseen.

Koska tilanteessa hybridisodankäynti-termillä pyritään korostamaan tilanteen aiheuttamaa turvallisuushkaa vertaamalla sitä sodankäynnin keinoihin, on toisen analyysiosuuden keskiössä turvallistamisteoria.

Toisessa analyysiosiossa käytetään taulukkoa 3, jossa määritellään turvallistamisteoriaa hyödyntäen termin käyttäjän ja sen käytön yksiköjä, eli analysoidaan sitä, miten termiä käytetään turvallistamisen strategiana ja mitä sen käytöllä pyritään saamaan aikaan. Tarkemmin toisessa analyysiosiossa keskitytään siis hybridisotaretoriikan käyttäjien toiminnan tyyppiin eli siihen, minkälainen tarkoitus kommunikaatiolla voidaan katsoa olevan eli vedotaanko retoriikalla ensisijaisesti kansalliseen turvallisuuteen ja pyritäänkö sillä näin oikeuttamaan poikkeuksellista politiikkaa. Taulukkoon 3 on eritelty aineistossa selkeimmin käytetyt viittaukset juuri sodankäyntiin eli termit, joilla kansanedustajat selvästi pyrkivät rinnastamaan tilannetta hybridisodaksi. Näitä ovat sodankäynnin lisäksi käsitteet hyökkäys ja ase sekä viittaukset suoranaiseen harmaaseen sodankäyntiin.

Taulukko 3: Turvallistamisen strategian yksiköt

	Toimija (Kuka)	Toiminta (Mitä termiä käytetään ja miten)	Konteksti (Miksi, mitä pyrkii saamaan aikaan)
Hybridisodankäynti			
Hybridihyökkäys			
Hybridiase			
Harmaa sota			
Muu sodankäynti-viittaus			

Turvallistamispuhetekoa tutkittaessa on tärkeä tunnistaa analyysin kannalta kolme keskeistä yksikköä: uhkaavat yksiköt, turvallistavat toimijat ja muut keskeiset toimijat, jotka vaikuttavat uhkaan ja ovat keskeisessä roolissa siihen liittyvässä päätöksenteossa (Buzan ym. 1998, 36). Tilanteita analysoitaessa turvallistavien toimijoiden tunnistaminen ei välttämättä ole yksiselitteistä. Toimijoita ovat yleensä poliitikot, byrokraatit ja lobbarit, mutta esimerkiksi organisaation äänellä puhuvan toimijan taustajoukkojen erittelemine voi olla haasteellista. Esimerkiksi Venäjän disinformaatio-operaatiota

turvallistettaessa internet-trollit voidaan nähdä tilanteeseen vahvasti liittyvinä muina keskeisinä toimijoina, sillä todelliset uhkaavat yksiköt ovat näissä tapauksissa trollien ohjeista ja strategioista määräävät johtajat.

Tärkeää toimijoiden tunnistamisessa ei olekaan määritellä, kuka puhuu, vaan kenen logiikkaa toiminnalla seurataan ja kenen äänellä puhutaan. (Buzan ym. 1998, 40–41.) Myöskään turvallistamistilanteen yleisö ei ole aina yksiselitteisesti määriteltävissä, sillä yleisöjä voi olla useita, joista vain osan kohdalla yleisö saadaan suostuteltua eli turvallistamisen voi nähdä onnistuneen (Balzacq 2011a, 6). Koska tutkimuksen aineistona ovat eduskunnan käsittelyn pöytäkirjat, on toimijat ja yleisö suhteellisen helppo tunnistaa, sillä puheenvuoroja pitävät poliittiset päättäjät eli kansanedustajat ja keskustelun yleisönä toimivat muut läsnäolijat eli ensisijaisesti muut kansanedustajat sekä käsittelyä seuraavat kansalaiset ja toimittajat. Uhkaavana yksikkönä tilanteessa on selvästi Venäjän myötävaikutuksella saapuneet turvapaikanhakijat.

Toinen analyysiosuus pohjaa turvallistamiseen keskittyviin hypoteeseihin:

H₃: Hybridisotaretoriikan käyttäjät vetoavat kansalliseen turvallisuuteen.

H₄: Hybridisotaretoriikalla pyritään oikeuttamaan poikkeuksellisia keinoja.

3.3 Tapausesimerkki ja aineiston esittely

Tutkimuksen aineistona käytetään tapausesimerkkiä siirtolaisten välineellistämistilanteesta Suomen itärajalla syksyllä 2023 ja siitä seurannutta lainsäädäntöprosessia. Tapausesimerkin voi määritellä empiiriseksi tulkintamenetelmäksi, jonka tarkoituksena on tutkia perusteellisesti jotakin ilmiötä sen alkuperäisessä kontekstissaan (Yin 2009, 18). Itärajan tapahtumien esimerkin avulla on tarkoitus havainnollistaa hybridisodankäynti-käsitteen käyttöä suomalaisessa julkisessa keskustelussa, siihen liitettyjä merkityksiä sekä sen käyttöä turvallistamisen strategiana. Tapausesimerkki on erinomainen analyysin keino tutkimukseen, jonka tarkoituksena on vastata miten ja miksi -kysymyksiin, joissa tutkijalla on niukasti mahdollisuuksia hallita tapahtumia ja joiden keskiössä on nykyajan ilmiöiden tutkiminen niiden ajankohtaisessa kontekstissaan (Yin 2009, 2). Juuri tästä syystä tutkimuksessa hyödynnetään kyseistä aineistoa, sillä sen avulla pyritään tarkastelemaan tapahtumia ja niistä herännyttä keskustelua niiden tapahtumakontekstissa.

Tapausesimerkkejä käyttävä tutkimus kohtaa yleisimmin kritiikkiä analyysin täsmällisyydestä, sillä laajan aineiston rajaamiseksi tutkijan on käytettävä systemaattisia analyysin välineitä ja kiinnitettävä erityistä huomiota omiin ennakkoluuloihinsa ja lähtökohtiinsa. Yksittäisiin

tapausesimerkkeihin pohjaavasta tutkimuksesta ei myöskään voi tehdä tieteellisiä yhteiskuntaa koskevia yleistyksiä. Sen sijaan tapausesimerkkien avulla voidaan testata teoreettisia väittämiä ja tehdä niitä koskevia yleistyksiä. (Yin 2009, 14–15.) Tapausesimerkkien analysointi onkin yleistä esimerkiksi turvallistamisen alalla, jolloin tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella turvallistamisen keinoja tietyissä konteksteissa.

Ensin on tärkeää määrittää tapausten määrä ja niiden analyysin yksiköt ja tasot (Balzacq 2011b, 32). Tässä tutkimuksessa tarkasteltavia tapauksia on yksi, ja sen analyysitasona toimii suomalainen media- ja eduskuntakeskustelu. Itse ongelman, eli tässä analyysissa välineellistämisen hybridisodankäyntinä, määrittämiseen riittää Thierry Balzacqin (2011b, 32) mukaan kahden kriteerin täyttäminen: ilmiön tulisi olla julkisen huomion ja väittelyn kohde sekä sen tulisi olla poliittisten toimien ja julkisen mielipiteen muodostamiseen liittyvä kohde. Siirtolaisten välineellistämistä käsittelevä julkinen keskustelu täyttää selvästi molemmat kyseiset kriteerit.

Tapausesimerkin analyysissa käytetään useita erityyppisiä lähteitä ilmiön havainnollistamiseen, ja niiden keräämisessä ja käyttämisessä hyödynnetään perinteisiä teoreettisia lähtökohtia (Yin 2009, 18). Aineiston analyysiin käytetty metodi ja aineiston kvalitatiivinen tai kvantitatiivinen luonne vaihtelee tapaukselle valitun tutkimuskehikon mukaan (Balzacq 2011b, 33). Tässä tutkielmassa hyödynnetään metodina aikaisemmin esiteltyä käsiteanalyysia, joka myös määrää aineiston luonteen vahvemmin kvalitatiiviseksi.

Robert K. Yin (2009, 98) erittelee teoksessaan kuusi yleisesti tapausesimerkissä käytettyä lähde-tyyppiä: dokumentit, arkistolähteet, haastattelut, suora observointi, osallistujaobservointi ja fyysiset artefaktit. Tärkeää aineistolähteiden keräämisessä on huomioida lähteiden määrä ja monipuolisuus esimerkiksi käyttämällä kahta eri riippumatonta lähdettä tietyn tapahtuman todistamiseen. Lisäksi on huomioitava datan järjestelmällinen kerääminen eli selkeän tietokannan laatiminen lähdetiedoista sekä perustelujen todisteketjun eksplisiittinen esittäminen. (Yin 2009, 98.)

Hyvä aloituspiste tapausesimerkin analyysille on eritellä tutkimuskysymyksen kautta keskeiset väittämät eli kysymykset kuka, miten, miksi, milloin, missä ja mitä. Näiden pohjalta on helpompi eritellä analyysin keskeisimmät yksiköt ja yhdistää datasta vastaukset väittämiin. (Balzacq 2011b, 33.) Tutkimuksen analyysiosion aloittaa kattava katsaus tapahtuneeseen välineellistämistilanteeseen, joka vastaa edellisiin kysymyksiin. Tapahtumien kulku pohjataan vahvasti erilaisiin medialähteisiin, ja jotta tapahtumista saadaan mahdollisimman kattava ja objektiivinen kuva, hyödynnetään kuvailussa runsaasti useista eri suomalaisista uutislähteistä peräisin olevia tietoja marraskuulta 2023 aina toukokuulle 2025 asti. Itärajan tapahtumien kulkua selitetään myös sisäministeriön raporttien

avulla, joita julkaistiin useampia syksyn 2023 ja alkuvuoden 2024 aikana ja joihin myös eduskunnassa käyty keskustelu perustuu.

Medialähteissä on keskitytty Suomen suurimpina ja kattavimpina pidettyihin Ylen ja Helsingin Sanomien uutisartikkeleihin. Lisäksi tapausesimerkin valottamisessa on käytetty hyväksi MTV:n, Iltasanomien sekä Iltalehden uutisia aiheesta, jotka tavoittavat laajasti suomalaisia. Ensimmäiset käyetyt artikkelit ovat marraskuulta, jolloin siirtolaisten välineellistämistilanne kiihtyi äkillisesti. Suurin osa uutisartikkeleista keskittyy itärajan tapahtumiin kevättalvella 2023–2024 sekä heinäkuun 2024 rajalakikäsittelyyn, mutta aineistona käytetään myös muutamia lähteitä loppuvuodelta 2024 ja keväältä 2025 ja näiden avulla paneudutaan tapahtumien jälkikommentointiin. Uutislähteet antavat tapahtumista analyttisemmän ja myös osittain kriittisemmän kuvan kuin ministeriön selvitykset ja niissä kerrotaan myös vahvemmin erilaisista epäilyistä ja vaihtoehtoisista näkökulmista tapahtumiin. Sen sijaan sisäministeriön muistioita, valtioneuvoston päätöksiä ja eduskunnan pöytäkirjoja käytetään aineistona selvittämään konkreettisia tapahtumajaksoja sekä erilaisten päätösten virallisia taustoja. Medialähteiden avulla tapahtumiin saa kuitenkin syväluotaavamman ja pohdiskelevamman otteen, mikä on tilanteen useiden epävarmuustekijöiden vuoksi perusteltua.

Ensimmäisessä analyysiosiossa hyödynnetään taulukkoja 1 ja 2. Niissä on eritelty kirjallisuudesta esiin nousseita perinteisiä sekä moderneja sodankäynnin määritelmiä, joihin hybriditoimia verrataan. Ensimmäisen osuuden tarkoituksena on selvittää, missä määrin kyseiset hybriditoimet voidaan nähdä sodankäynnin keinoina. Analyysiosuudessa pohditaan vahvasti teorian pohjalta tilanteen vertautumista sotaan sen motiivien, tekijöiden ja uhrien kautta.

Analyysin toisessa osiossa keskitytään turvallistamisen strategiaan. Itäraja-tapauksen kohdalla tutkitaan, miten kansanedustajat käyttävät sodankäyntiin rinnastettavia termejä eduskunnan kahdessa käsitelyssä kesällä 2024, jotka koskivat niin kutsuttua rajalakia eli hallituksen esitystä laiksi väliaikaisista toimista välineellistetyn maahantulon torjumiseksi. Analyysissa eritellään eduskunnan yleiskeskustelusta ne puheenvuorot, joissa käytetään sodankäyntiin rinnastettavaa retoriikkaa kuvaamaan tilannetta itärajalla. Puheenvuorojen analyysissä pohditaan turvallistamisen teorian lähtökohdista vastauksia kysymyksiin, kuka käyttää kyseistä termiä, miten hän sitä käyttää ja mitä sen käytöllä pyritään saamaan aikaan.⁵ Itse analyysi on suoritettu NVivo-ohjelmalla, johon pöytäkirja-aineisto on koodattu aineistosta nousseiden kolmen pääteeman perusteella, jotka ovat vallitsevan tilan kuvailu, sodankeinojen korostaminen ja puolustautumisen tarve.

⁵ Taulukossa 8 (Liite 1) on eritelty jokaisen sodankäyntiin viittaavan puheenvuoron tekijä, toiminta ja konteksti analyysitaulukon 3 mukaisesti.

Lakiesityksen ensimmäisen käsittely pidettiin 9.7.2024, ja se kesti yhteensä seitsemän tuntia. Toisessa käsittelyssä 12.7.2024 yleiskeskustelua käytiin kolme tuntia ja sen päätteeksi eduskunnassa äänestettiin rajalain hyväksymisen puolesta. Ensimmäisessä käsittelyssä pidettiin yhteensä 119 puheenvuoroa, joista 85 esityksen puolesta ja 34 sitä vastaan. Toisessa käsittelyssä puheenvuoroja pidettiin yhteensä 35, joista 15 puolesta ja 20 lakiesitystä vastaan. Yhteensä molemmissa käsittelyissä viitattiin hybridivaikuttamiseen 82 kertaa ja hybridisodankäyntiin ja muihin sodan muotoihin 49 kertaa.

Analyysissa ei kuitenkaan keskitytä puheenvuoroihin, joissa puhutaan hybridivaikuttamisesta, sillä tutkimuskysymyksen asetteluun nojaten tutkielmassa keskitytään ensisijaisesti juuri niihin tapauksiin, joissa hybriditoimia rinnastetaan sodankäyntiin. Analysoitaviksi termeiksi onkin valittu hybridisodankäynnin lisäksi hybridihyökkäys ja hybridiasen niiden selkeän sodankäynnillisen ja aktiiviseen aggressioon viittaavan konnotaation vuoksi. Lisäksi analyysissa tarkastellaan kansanedustajien viittauksia harmaaseen sodankäyntiin, jota pidetään yleisesti hybridisodankäynnin kattokäsitteenä sekä muita viittauksia, joissa tilanne rinnastetaan suoraan sodankäyntiin.

4 Analyysi

Aineiston analyysi on jaettu kahden eri tutkimuskysymyksen mukaisesti. Ensimmäiseksi käsitellään siirtolaisten välineellistämistä Suomen itärajalalla syksyllä 2023 ja sen jälkeen siitä seurannutta eduskuntakeskustelua säädetyistä poikkeuslaista. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa pohditaan siis sotaretoriikan käytön perusteltavuutta, jonka jälkeen paneudutaan sen käytön motiiveihin. Kumpikin analyysiosio on jaettu aineistosta ja teoriasta nousseiden kolmen teeman mukaisesti alalukuihin.

Ennen yksityiskohtaista teorialähtöistä aineiston analyysia luvussa käsitellään lyhyesti siirtolaisten välineellistämisen määritelmiä ja sen rinnastamista hybridisodankäyntiin. Samalla avataan myös Euroopan unionin määritelmää välineellistämiseksi sekä unionin laatimia vastauskeinoja tilanteeseen. Sen jälkeen luvussa käydään yksityiskohtaisesti läpi Suomen itärajan tapahtumat syksyllä 2023 sekä siitä seurannut lainsäädäntöprosessi keväällä 2024.

4.1 Välineellistetty maahantulo

Vaikka hybridisodankäynti on käsitteenä suhteellisen tuore, monet sen keinot ovat olleet osa valtioiden ulkopoliittikkaa jo pitkään. Myös välineellistettyä maahantuloa on käytetty kiristämisen keinona jo ennen toista maailmansotaa. Esimerkiksi Greenhill (2010) listaa laajassa teoksessaan 56 eri

välineellistämistapausta pelkästään vuosien 1951–2006 aikana, alkaen vuodesta, jolloin YK:n Geneven pakolaissopimus solmittiin. Euroopan lähihistorian kannalta merkittävimpänä tapauksena voidaan pitää kesällä 2021 Valko-Venäjän ja Euroopan unionin rajalla alkanutta järjestelmällistä siirtolaisten käyttämistä Valko-Venäjän presidentti Lukashenkan hallinnon omien päämäärien edistämiseksi (Ganty ym. 2024, 745). Myöskään Suomi ei ole välttynyt välineellistämisyryyksiltä, sillä jo Euroopan pakolaiskriisin aikaan vuosina 2015–2016 Venäjän epäiltiin auttaneen organisoituneita ihmissalakuljettajia tuomaan siirtolaisia itärajalle, missä vastaanotettiin tuolloin lähes 1800 turvapaikkahakemusta (Yle 2023e).

Kelly M. Greenhilliä (2010) pidetään politiikan tutkimuksen saralla yhtenä siirtolaisten välineellistämisen ensimmäisistä teoretisoijista ja hän määrittää pakottamiseen tähtäävän siirtolaisuuden⁶ rajat ylittäväksi väestön liikehdinnäksi, joka on luotu tarkoituksellisesti erilaisten poliittisten, sotilaallisten tai taloudellisesti intressien saavuttamiseksi. Greenhill (2010, 12–14) listaa välineellistämisen tavoitteiksi pakottamisen lisäksi tiettyjen alueiden hallinnan riiston, sisäpoliittisten tavoitteiden saavuttamisen joko karkottamalla toisinajattelijoita tai epävakauttamalla kohdemaan tilannetta sekä sotilaallisen ihmisjoukon hyödyntämisen.

Liberaalit demokraatit ovat välineellistämisen yleisimpiä kohteita, ja Yhdysvallat ja Euroopan maat ovat kohdanneet eniten välineellistämisyryksiä historian saatossa (Greenhill 2010, 12–14, 18). Yhtenä syynä tähän voidaan pitää liberaalien demokratioiden vahvempaa sitoutumista kansainvälisiin sopimuksiin, kuten Geneven pakolaissopimukseen, jonka myötä välineellistilanteen vastatoimia tulee tasapainotella yksilöiden ihmisoikeuksien kanssa. Lisäksi demokratioiden päätöksentekoa rajoittaa järjestelmän hitaus sekä vallan jakautuminen, mikä tekee nopeasta ja jyrkästä reagoinnista haasteellista. Greenhill (2010, 263) nimeää demokratioiden yhdeksi rajoitteeksi myös niiden tarpeen suojella kansainvälistä mainettaan, sillä itse rakennetun sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän rikkominen voisi nostaa kritiikkiä niiden kaksinaismoralismista ja tekopyhyydestä.

Politiikan ja pakottamisen keinona välineellistämistä käyttävät yleisemmin heikommat toimijat tavoitellessaan omia intressejään vahvoja toimijoita vastaan. Kenotekoisten kriisien luominen onkin ollut kansainvälisellä arenalla yleisesti käytetty heikompien toimijoiden valjastama strategia, jonka avulla ne ovat saaneet suhteellisen valta-aseman vastapuoleen nähden. Tällöin heikomman toimijan käsissä on usein mahdollisuus kriisin eskaloimiseen tai sen päättämiseen, mikä toimii hyvänä neuvotteluvälittinä vahvemman osapuolen kanssa ja saa heikomman osapuolen näyttämään tärkeämmältä ja vaikutusvaltaisemmalta. (Greenhill 2010, 28–30.) Lisäksi erilaisilla hybridikeinoilla on

⁶ Engl. coercive engineered migrations

mahdollista saavuttaa omia poliittisia tavoitteita pienemmin kuluin kuin perinteisten sotilaallisten keinojen avulla.

Vaikka välineellistämisen teoreettinen pioneeri Greenhill ei mainitsekaan toimia osana hybridistrategiaa, hän kuitenkin tunnustaa, että toimilla on ollut pitkä historia sekä rauhan että sodan aikaisena vaikuttamisen strategiana (Greenhill 2010, 262), mikä nykyaikaisessa tutkimuksessa korostaa juuri toimien hybridisyyttä. Lisäksi Greenhill on kirjoittanut kattavan teoksensa ennen hybridi-termin yleistymistä tutkimuksen kentällä, minkä takia nykyaikana tilanne voidaan nähdä sen uudessa kontekstissa vahvemmin juuri hybriditoimeksi.

Valko-Venäjän ja unionin rajalla alkaneen kiistan myötä Euroopassa alettiin puhua siirtolaisten välineellistämisestä yhtenä hybridisodankäynnin keinoista. Useiden eri Euroopan maiden päättäjät, asiantuntijat sekä medialähteet leimasivat tapahtumat hybriditoimiksi ja esimerkiksi Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen kuvaili tapausta Unionin tila -puheessaan vuonna 2021 hybridihyökkäykseksi, jonka tarkoituksena on epävakauttaa Eurooppaa (Euroopan komissio 2021, Mészáros ja Tócsa 2023, 13). Komissio antoi myös loppuvuodesta 2024 tiedonannon muuttoliikkeen aseellistamisesta johtuvien hybridiuhkien torjumisesta, jossa välineellistämistoimet määritellään häikäilemättömiksi hybridihyökkäyksiksi, joita Venäjä ja Valko-Venäjä harjoittavat Euroopan unionin ulkorajoilla (Euroopan komissio 2024).

Välineellistämisen leimaaminen pakolaiskriisin sijaan Venäjän ja Valko-Venäjän hybridihyökkäykseksi konkretisoi yleisölle aggression aloittajan, jota kohtaan voidaan perustellummin asettaa myös konkreettisia vastatoimia (Mészáros ja Tócsa 2023, 14). Toisaalta kovien keinojen käyttäminen ja niihin johtavien perusteluiden myötä siirtolaiset voidaan helpommin nähdä massana, jolloin yksittäisten siirtolaisten oikeudet jäävät vähemmälle huomiolle. Unionin ulkorajoilla, erityisesti Puolassa, tapahtuvia ihmisoikeusloukkauksia on kritisoitu jyrkästi. Välineellistämisen torjumiseksi oikeutetut jyrkät rajatoimet, esimerkiksi turvapaikanhakijoiden väkivaltainen käännäyttäminen rajalla ja samalla turvapaikkahakemusten käsittelemättä jättäminen eli niin sanottu push back –menetely, rikkovat monissa tapauksissa kansainvälisen oikeuden mukaista palauttamiskieltoa sekä oikeutta turvapaikkaan (Ganty ym. 2024, 740). Välineellistämisen kohdevaltio joutuu erittäin ongelmalliseen tilanteeseen, jossa sen on usein tasapainoteltava kansallisen turvallisuuden ja kansainvälisten sopimusten ja ihmisoikeuksien välillä.

Välineellistämällä ja erityisesti siirtolaisilla ja rajaturvallisuudella turvallistaminen ja sitä kautta poikkeuksellisen politiikan harjoittaminen on varsin yleistä. Erityisesti EU:n eteläisillä rajoilla Väli-

heikentämisen ja terrorismin uhan, avulla voitu perustella entistä järeämpiä rajaturvallisuuskeinoja, jotka ovat heikentäneet turvapaikanhakijoiden perusoikeuksia. Aiheesta on kirjoitettu paljon kriittistä tutkimusta, mutta mielenkiintoisena ilmiönä voi pitää sitä, että sen sijaan Itä-Euroopan välineellistämistapauksista ja niiden yhteydessä tapahtuneesta turvallistamisesta ei ole kirjoitettu läheskään yhtä paljon. (Kynsilehto 2024.) Syynä tähän voi olla välineellistämisen vahvemmin käytetty retorinen yhteys juuri sodankäyntiin, jonka myötä tapausten turvallistaminen on voitu nähdä helpommin oikeutettuna.

Greenhill (2010) käyttää teoksessaan tilanteesta lähtökohtaisesti termiä siirtolaisten aseellistaminen⁷, mikä antaa termille vahvemman konnotaation juuri sodankäyntiin. Aseellistamisesta puhuminen luo mielleyhtymän siirtolaisten eli yksilöiden vaarallisuudesta, mitä voi pitää harhaanjohtavana, kun otetaan huomioon, että välineellistämisen keskiössä on juuri usein valtiollisen toimijan tapa käyttää ihmisiä hyväkseen omien intressiensä ajamiseksi. Siirtolaisten vertaaminen aseisiin jättää usein vähemmälle huomiolle heidän roolinsa myös tilanteiden uhreina.

Euroopan unioni käyttää retoriikassaan vahvemmin välineellistämistermiä, vaikka esimerkiksi komission edellä mainitussa tiedonannossa puhutaankin juuri aseellistamisesta. Kasvaneiden uhkatilojen myötä unioni on laatinut asetuksen muuttoliikkeeseen ja turvapaikanhakuun liittyviin kriisitilanteisiin ja ylivoimaisen esteen tilanteisiin vastaamisesta (EU 2024/1359), jossa välineellistäminen määritellään tilanteeksi, jossa:

jokin kolmas maa tai vihamielinen valtiosta riippumaton toimija kannustaa kolmansien maiden kansalaisia tai kansalaisuudettomia henkilöitä siirtymään ulkorajoille tai jäsenvaltioon tai helpottaa sitä, silloin kun tavoitteena on horjuttaa unionin tai jonkin jäsenvaltion vakautta ja kun tällaiset toimet ovat omiaan vaarantamaan jäsenvaltion keskeiset tehtävät, myös yleisen järjestyksen ylläpitämisen tai sen kansallisen turvallisuuden suojaamisen. (EU 2024/1359, 1. artikla, 4b)

Tässä niin kutsutussa kriisiregulaatiossa määritellään myös kriteerit, joiden pohjalta komissio arvioi, kohdistuuko jäsenvaltioon määritelmän mukainen välineellistämistilanne. Kriteerien mukaan komissio arvioi: 1) helpottaako kolmas maa tai muu vihamielinen toimija siirtolaisten liikkumista unioniin, 2) osoittavatko jäsenvaltion toimittamat tiedot, että toimilla pyritään horjuttamaan unionin vakautta, 3) onko kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten työmäärä kasvanut odottamatta merkittävästi unionin rajoilla ja 4) voidaanko tilanteen vaikutuksiin reagoida tehokkaasti unionin normaalien toimintatapojen, kuten tehostettujen diplomaattisen toimien ja operatiivisen ja teknisen

⁷ Engl. weaponization of migrants

tuen avulla. Mikäli komissio arvioi, että kriteerit täyttävä välineellistämistilanne on kohdistettu jäsenvaltiota kohtaan, eikä sitä voida ratkaista perinteisin diplomaattisin keinoin, annetaan asetuksessa jäsenvaltiolle lupa poikkeuksellisiin toimiin, kuten rajamenettelyyn eli pidennettyihin turvapaikkahakemusten rekisteröintiaikoihin ja nopeutettuihin käsittelyprosesseihin. (EU 2024/1359, 10–13 artikla.) Jäsenvaltiot eivät siitä huolimatta saa lakata vastaanottamasta turvapaikkahakemuksia kokonaan, ja niiden on mahdollistettava alle 12-vuotiaiden lasten ja haavoittuvassa asemassa olevien oikeus turvapaikkaan tavanomaisten säädösten mukaisesti (EU 2024/1359, 11 artikla, 7b).

Unionin kriisiregulaatio on laadittu Suomen itärajan tapahtumien jälkeen, joten syksyllä 2023 Suomen poliittiset päättäjät joutuivat etsimään tilanteeseen ratkaisua ilman yhteisiä virallisia sääntöpohjia kyseisille poikkeustilanteille. Kriisiregulaatio astui kuitenkin voimaan kesäkuussa 2024 eli ennen eduskunnan säätämää poikkeuslakia ja antoi Suomelle mahdollisuuden tukeutua myös siinä mainittuihin keinoihin. Itse unionin tasoisen regulaation laatiminen tällaisiin poikkeustilanteisiin kertoo myös Euroopan laajuisten uhkien kasvusta, sillä vaikka kyseessä on säädös, jota käytetään vain poikkeustilanteissa, annetaan siinä kuitenkin jäsenvaltioille valtuudet turvapaikanhakijoiden oikeuksien hetkelliseen rajoittamiseen. Tämä kertoo myös välineellistämisen erittäin monimutkaisesta luonteesta. Mikäli toimien taustalla on vihamielinen valta, se pakottaa kohteen toimimaan usein jossain määrin omien arvojensa vastaisesti välttääkseen tilanteen laajemman eskaloitumisen.

4.2 Itärajan tapahtumat syystalvella 2023–2024 ja rajalain valmistelu

Marraskuussa 2023 Suomen itäisillä rajanylityspaikoilla raportoitiin kasvavista turvapaikanhakijamääristä. 22. marraskuuta 2023 mennessä Suomeen oli saapunut yhteensä 716 turvapaikanhakijaa, joista suurin osa, 527, vain yhden viikon aikana (Iltalehti, 2023). Turvapaikanhakijoiden määrän yhtäkkinen kasvu tapahtui viikolla 46, jolloin rajanylityksiä tapahtui useita kymmeniä päivässä (Yle, 2023g). Kasvu oli merkittävä ja yllättävä, sillä vuoden 2023 ensimmäisten seitsemän kuukauden aikana turvapaikkahakemuksia oli jätetty itärajalla yhteensä vain 14 ja ennen korona-aikaa itärajan kautta tuli vuodessa keskimäärin vain 30 turvapaikanhakijaa (Yle, 2023e; Yle, 2023b). Myös hakijoiden profiilit olivat tavallisesta poikkeavia, sillä tulijat olivat kotoisin pääsääntöisesti Lähi-idästä ja Afrikasta, erityisesti Irakista, Somaliasta ja Jemenistä (Yle, 2023f).

Rajavartiolaitoksen pääesikunnan everstin Mikko Lehmuksen mukaan tilanne itärajalla ei tullut yllätyksenä ja sitä oli seurattu kesän lopulta lähtien (Yle, 2023f). Pian oli selvää, että taustalla vaikutti Venäjän viranomaisten muuttunut toiminta, jonka takia turvapaikanhakijoiden sallittiin matkustaa Venäjältä Suomeen ilman asianmukaista viisumia (HS, 2023d). Rajavartiolaitoksen ensimmäisten

analyysien mukaan toiminta vaikutti selvästi organisoidulta ja erikoisena yksityiskohtana huomattiin turvapaikanhakijoiden käyttämät polkupyörät, joilla poljettiin rajalle lyhyen matkan päästä, jotta kukaan tulijoista ei voisi saada syytettä laittoman maahantulon järjestämisestä, josta voitaisiin epäillä puutteellisin asiakirjoin maahan saapuvaa auton kuljettajaa (Yle, 2023b; Yle, 2023a).

Koska toimilla nähtiin olevan vähintäänkin Venäjän viranomaisten hyväksyntä, pääministeri Petteri Orpo rinnasti tilanteen vuosien 2015 ja 2016 pakolaiskriisiin, jolloin Venäjältä saapui Suomeen lähes 1800 turvapaikanhakijaa (Yle, 2023c; Yle, 2023e). Tuolloin kyseessä oli organisoitu ihmissalakuljetus, jonka uskottiin olevan Venäjän turvallisuuspalvelun tukemaa (Yle, 2023e). Toisin kuin vuonna 2016 Suomen ei ollut enää mahdollista etsiä diplomaattista ratkaisua ja yhteistä sopimusta tilanteeseen Ukrainan sodan myötä katkenneen keskusteluyhteyden vuoksi. Tasavallan presidentti Sauli Niinistö arveli Venäjän roolin olevan näpätys Suomen ja Yhdysvaltojen pari viikkoa aiemmin laatimasta puolustusyhteistyösopimus DCA:sta, kun taas vuosien 2015–2016 tilannetta hän piti seurauksena Naton harjoitustoiminnan kiihtymiselle Suomessa (HS, 2023c; Yle, 2023e)

Pian turvapaikanhakijoiden merkittävän kasvun jälkeen sisäministeri Mari Rantanen ilmoitti ministeriön valmistelevan pikaista esitystä, jonka myötä rajan ylittämistä voitaisiin rajoittaa (HS, 2023d; Yle, 2023f). Sisäministeriö julkaisi tilanteesta muistion, jonka arvion mukaan tilanteen jatkuessa samalla volyymilla rajan yli voisi saapua jopa 15 000–20 000 turvapaikanhakijaa vuodessa ja heidän joukossaan voisi olla henkilöitä, jotka saattaisivat aiheuttaa välittömän turvallisuusuhan Suomelle (Sisäministeriö 2023; Iltalehti, 2023). Muiden asiantuntijoiden arviot tilanteesta olivat kuitenkin maltillisempia, joskin kasvava trendi nähtiin todennäköisenä vaikkakin Euroopan mittakaavassa turvapaikkahakemusten määrää pidettiin kokonaisuudessa vähäisenä (Yle, 2023d). Tulijoiden määrän uskottiin kasvavan, sillä tieto suhteellisen edullisesta reitistä Schengen-alueelle oli lähtenyt leviämään sosiaalisessa mediassa ihmissalakuljettajien markkinoimana (Yle, 2023h).

Vain muutama päivä sen jälkeen, kun turvapaikkahakemuksia alettiin jättämään kymmeniä päivässä, valtioneuvosto päätti sulkea Vaalimaan, Nuijamaan, Imatran ja Niiralan rajanylityspaikat 18.11. alkaen. Samalla kansainvälisen suojelun hakeminen keskitettiin Vartiuksen ja Sallan rajanylityspaikoille. (VNK päätös SM/2023/4.) Aluksi tilanteessa painotettiin, että turvapaikan hakemista ei voida rajoittaa täysin itärajalla kansainvälisen oikeuden rajoitteiden vuoksi (Yle, 2023f), minkä tähden se täytyi keskittää tietyille rajanylityspaikoille. Päätöksen mukaan viranomaisten tekemien havaintojen perusteella oli “selvää, että vieraan valtion viranomaisilla ja muilla toimijoilla on osuus rajan ylittäneiden henkilöiden Suomeen saapumiseen edesauttamisessa” (VNK päätös SM/2023/4).

Jo seuraavalla viikolla päätettiin sulkea kaikki Suomen rajanylityspaikat Raja-Jooseppia lukuun ottamatta, johon keskitettiin myös turvapaikkahakemusten vastaanottaminen (VNK päätös SM/2023/9), ja muutaman päivän päästä päätettiin myös Raja-Joosepin sulkemisesta sekä kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä lento- ja vesiliikenteen rajanylityspaikoille (VNK päätös SM/2023/15). Päätösten mukaan rajanylityspaikkojen sulkemisesta huolimatta sääntöjenvastainen maahantulo Suomen itärajalla jatkoi kasvuaan ja siirtyi suljettujen pisteiden mukana aina Pohjois-Lapin Raja-Joosepille asti (VNK päätös SM/2023/15). Yhteensä itärajan oli elokuun 2023 jälkeen ylittänyt yli 1300 kolmannen maan kansalaista (Valtioneuvosto).

Vaikka turvapaikkahakemusten määrä kasvoi huomattavasti lyhyessä ajassa, monet asiantuntijat pitivät silti ratkaisuja kovina, sillä kokonaisuudessaan maahantulomäärä oli suhteellisen pieni ja toimien myötä rikottiin kansainvälisiä velvoitteita (Yle, 2023d). Hallitus olisi heti alkuun halunnut sulkea päätöksessään kaikki rajanylityspaikat Raja-Jooseppi mukaan lukien, mutta apulaisoikeuskansleri hidasti päätöstä huomauttamalla sen oikeudellisista ongelmista, sillä koko itärajan sulkeminen ei olisi turvannut riittävästi yksilöiden mahdollisuutta hakea turvapaikkaa (HS 2023a). Yhdenvertaisuusvaltuutettu korosti jyrkemmin, että jo vain yhden rajanylityspaikan auki jättäminen vaarantaisi vakavasti yksilön oikeutta hakea turvapaikkaa (HS, 2023b). Jokaisen rajanylityspaikan sulkeminen ja kansainvälisen suojelun hakemisen keskittäminen lento- ja laivaliikenteelle teki turvapaikan hakemisesta lähtökohtaisesti mahdotonta Suomen itärajalta tuleville.

Asiantuntijat totesivat kyseessä olevan erittäin järeä päätös, jossa päättäjillä on suuri vastuu perustella sen välttämättömyys ja oikeasuhtaisuus, sillä turvapaikan hakemisen oikeuden ei nähty voivan toteutua päätöksen myötä (HS 2023a). Ongelmia päätöksen välttämättömyyden arvioimiseen toi se, että turvallisuuspäätöksenä sen taustalla olevat tiedot pidettiin salaisina, eikä ulkopuolisten ollut mahdollista tietää, kuinka suuri todellinen riski rajan välittömässä läheisyydessä oli. Sisäministeri Rantanen perusteli kuitenkin päätöstä sillä, että kyse ei niinkään ollut pelkästä tulijoiden määrästä vaan laajemmasta ilmiöstä, joka vaaransi kansallisen turvallisuuden (Yle, 2023f). Päätöksen perustelumuistiossa toisaalta todettiin, että se on jännitteessä EU-oikeuden kanssa, sillä unionin tuomioistuimessa ei ollut tehty ennakkopäätöstä tilanteesta, jossa vastaavanlainen poikkeusmenettely olisi hyväksytty (HS 2023a).

Rajanylityspaikkojen sulun oli alun perin tarkoitus olla voimassa vain kuukauden ajan. Valtioneuvosto tekikin 12. joulukuuta 2023 päätöksen Vaalimaan ja Niiralan rajanylityspaikkojen avaamisesta 14. joulukuuta alkaen. Rajanylityspaikkojen hallitulla avaamisella oli tarkoitus minimoida ilmiön aiheuttamat riskit, pienentää rajoitusten aiheuttamaa haittaa rajanylittäjille sekä arvioida

mahdollista muutosta tilanteen jatkumisesta (VNK päätös SM/2023/24). Kuitenkin jo rajan avaamispäivän aamuna rajan ylitti sääntöjenvastaisesti 29 henkilöä ja valtioneuvosto teki välittömästi päätöksen kaikkien rajanylityspaikkojen uudelleen sulkemisesta todettuaan, että välineellistämistilanne on edelleen käynnissä (VNK päätös SM/2023/27). Aluksi sulkua jatkettiin kuukauden, sitten kahden kuukauden ajan ja lopulta huhtikuun 2024 alussa toistaiseksi (VNK päätös SM/2024/3; VNK päätös SM/2024/5; VNK päätös SM/2024/19). Samoissa päätöksissä jatkettiin myös kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämistä lento- ja vesiliikenteen rajanylityspaikoille.

Sisäministeriö perusteli rajasulun jatkoa sillä, että todennäköisyys Venäjän hybridi-vaikuttamisen uudelleen käynnistämiseksi olisi suuri (Valtioneuvosto 2024). Sisäministeri Rantanen totesi tiedotustilaisuudessa maaliskuussa, että rajan takana on odottamassa satoja, jopa tuhansia turvapaikanhakijoita ja että lainsäädäntöä valmisteltiin sen pohjalta, mikä on potentiaalinen uhka rajalla (HS 2024b; HS 2024g). Kuitenkin samaan aikaan sisäministeriön raja- ja meriosaston osastopäällikkö myönsi medialle, että viranomaisilla ei ollut varmaa tietoa suuresta määrästä rajalla odottavista henkilöistä (HS 2024c). Rajojen sulun jatkamisen perusteena käytettiin myös sitä, että muiden mahdollisten toimenpiteiden arviointi oli vielä kesken ja rajan sulkeminen nähtiin tehokkaimpana keinona tilanteen rauhoittamiseksi (HS 2024e). Vaikka tilanteen arvioitiin voivan mahdollisesti muuttua seuraavana kesänä, asiantuntijat näkivät kuitenkin Suomella olevan jo käytössään tarpeeksi kapasiteettia tuhansienkin turvapaikanhakijoiden tuloon, eivätkä kaikki kokeneet tilanteen välttämättä olevan osa Venäjän hybridioperaatiota (HS 2024c).

Yleisesti rajan sulkemiseen suhtauduttiin myönteisesti. Helsingin Sanomien (2023e) gallupin mukaan valtaosa suomalaisista kannatti marraskuussa 2023 koko itärajan sulkemista sekä näki, että maahantulon lisääntyminen oli aiheuttanut Suomen turvallisuudelle merkittävän uhan. Lisäksi hallituksen koettiin onnistuneen suhteellisen hyvin tilanteen hoitamisessa (HS 2023e). Tilanteeseen reagoitiin positiivisesti myös EU:n tasolla, jossa useat EU-maat ja komission puheenjohtaja von der Leyen osoittivat vahvan tukensa ja solidaarisuutensa Suomelle (MTV 2023). Ennen Eurooppa-neuvoston huippukokousta joulukuussa 2023 von der Leyen korosti perinteisessä muuttoliikekirjeessään Suomen määrätietoista otetta Venäjän hybridihyökkäyksen torjumisessa ja huippukokouksen päätöslauselmassa painotetaan EU:n ulkorajojen tehokkaamman valvonnan tärkeyttä sekä tuomitaan jyrkästi kaikki hybridihyökkäykset mukaan lukien Venäjän ja Valko-Venäjän välineellistämistoimet unionin ulkorajoilla (von der Leyen 2023; Eurooppa-neuvosto 2023). Euroopan tasoinen ymmärrys tilanteeseen kumpusi todennäköisesti siitä, että samankaltaisia toimia turvapaikkahakemusten vastaanottamisen pysäyttämiseksi ja rajanylityspaikkojen sulkemiseksi oli otettu käyttöön vuonna 2021 Latvian, Liettuan ja Puolan Valko-Venäjän vastaisilla rajoilla samankaltaisen

välineellistämistilanteen yhteydessä (Ganty ym. 2024). Toisaalta erityisesti Puolan järeitä toimia rajalla on kritisoitu laajasti päätösten jälkeen, ja ne vastaanotettiin aikanaan ristiriitaisesti myös unionin tasolla.

Jo heti alkuvuodesta 2024 sisäministeri Rantanen kertoi ministeriön valmistelevan vaihtoehtoisia toimenpiteitä tilanteen ratkaisemiseksi (HS, 2024e). Maaliskuun puolivälissä hallitus lähetti lausuntokierrokselle luonnoksen poikkeuslaista, jonka tarkoituksena oli rajoittaa merkittävästi turvapaikkahakemusten vastaanottamista itärajalla (HS 2024b). Kuitenkin jo lausuntokierrokselle lähtiessään esitysluonnoksessa myönnettiin, että laki on poikkeuksellisen haastava ihmisoikeuksien näkökulmasta ja se on säädetty muodossa, joka olisi ristiriidassa kansainvälisen oikeuden ja Suomen perustuslain kanssa (HS, 2024f). Perustuslaillista ristiriitaa perusteltiin esimerkiksi sillä, että kansainväliset sopimukset eivät tunnista nykyaikaista välineellistetyä maahantulon tilannetta, sekä korostamalla lain ennaltaehkäisevää luonnetta, jolloin ideaalitulanteessa lakia ei tarvitsisi kertaakaan toimeenpanna rajalla (HS, 2024f).

Lain kiireellisyyden takia myös lausuntokierroksen aika pidettiin lyhyenä, ja lakiluonnos vastaanotettiin ristiriitaisesti. Esimerkiksi Suojelupoliisi ja Rajaturvallisuusunioni painottivat lain tarpeellisuutta Suomen turvallisuuden näkökulmasta, kun taas monet ihmisoikeuksiin keskittyvät järjestöt ja toimijat, kuten Lastensuojelun Keskusliitto ja Suomen evankelis-luterilainen kirkkohallitus näkivät lain rikkovan kansainvälisiä sopimuksia ja heikentävän pakolaisten turvaa (Yle, 2024a). Yhtenä lain ongelmana pidettiin myös rajavartijoiden oikeusturvaa, sillä lakiluonnoksen mukaan heidän tulisi voida arvioida erittäin lyhyessä ajassa sitä, kuuluuko maahan pyrkijä lain poikkeuksissa lueteltuihin haavoittuvassa asemassa oleviin siirtolaisiin, ja monet asiantuntijat pitivät tällaisen arvioinnin pikaista suorittamista rajalla erittäin haasteellisena (Yle, 2024a).

Hallitus antoi 21. toukokuuta 2024 virallisen esityksensä eduskunnalle laista väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyä maahantulon torjumiseksi. Lain pääsisältönä oli säätää edellytyksistä, joiden puitteissa kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten käsittely itärajalla ja sen välittömässä läheisyydessä voitaisiin keskeyttää estämällä maahantulijan pääsy rajan yli tai poistamalla maahan saapunut henkilö maasta (Hallituksen esitys 53/2024). Toisin sanoen se mahdollisti turvapaikkahakemusten vastaanottamisen lopettamisen itärajalla, vaikka raja olisi avattu muulle liikenteelle.

Lain valiokuntakäsittelystä odotettiin vaikeaa, sillä jo lain luonnosvaiheessa oli todettu, että perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi tulee linjata, onko esityksessä riittävät takeet sille, että ehdotus ei johtaisi palautuskiellon rikkomiseen, vaikka se onkin ristiriidassa kyseisen kansainvälisen säännöksen kanssa (HS 2024f). Toisin sanoen lain tulisi varmistaa, että heikossa asemassa olevien suojelu

toteutuisi myös poikkeuslain astuessa voimaan. Perustuslakivaliokunnan ensimmäinen lausunto ehdotti muutamia muutoksia ja täydennyksiä esitykseen. Sen mukaan lakiesitykseen tulisi lisätä sääntelyä oikeusturvakeinoista eli sallia henkilöiden mahdollisesti kannella eväyksestään kansainväliseen suojeluun sekä selvittää tarkemmin sen suhdetta EU-oikeuteen (Yle, 2024b). Perustuslakivaliokunnan enemmistö kannatti lain säätämistä poikkeuslakina edellyttäen näiden tarkastusten toteutumista, eikä lakiesityksen ristiriitaa perustuslain kanssa nähty ongelmana, sillä ajallisesti ja alueellisesti rajattuna poikkeuslakina sen säätäminen on perustuslain mukaan sallittua 5/6 enemmistöllä (Yle, 2024b).

Jo ennen perustuslakivaliokunnan julkista lausuntoa, valiokunnan kuulemat oikeustieteen asiantuntijat olivat tyrmänneet lakiesityksen julkisuudessa. Jokainen perustuslakivaliokunnan 18 oikeustieteilijästä arvioi, että hallituksen esitys oli räikeästi ristiriidassa ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa, erityisesti niiden kohtien kanssa, jotka koskivat palautuskieltoa, oikeutta hakea turvapaikkaa sekä oikeutta tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin (HS 2024e). Asiantuntijat olivat myös sitä mieltä, että vaikka poikkeuslailla voi poiketa kansallisesta perustuslaista, ei sillä voi poiketa kansainvälisesti säädetyistä perusoikeuksista, jotka määrittävät koko perustuslain keskeiset ratkaisut (HS 2024e; Yle, 2024c). Näin ollen suurin osa asiantuntijoista ei pitänyt lain säätämistä mahdollisena edes poikkeuslakina. Perustuslakivaliokunta kuuli yhteensä 20 asiantuntijaa, joista valiokunnan puheenjohtaja Heikki Vestmanin mukaan “kolmen lausunnossa oli löydettävissä samanlaista argumentaatiota kuin valiokunnan ratkaisussa” (Yle, 2024b). Näiden asiantuntijoiden joukossa olivat muun muassa valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies.

Hallintovaliokunnan tehtävänä oli laatia mietintö lakiesityksestä ja ottaa huomioon perustuslakivaliokunnan lausunto. Kolme viikkoa kestäneiden asiantuntijakuulemisten jälkeen hallintovaliokunta pyysi jälleen perustuslakivaliokunnan lausuntoa tekemiinsä muutoksiin jälkikäteisestä oikeusturva-menettelystä. (HE 53/2024.) Perustuslakivaliokunnan toisessa lausunnossa todetaan, että heidän vaatimansa tarkennukset turvapaikanhakijoiden valitusoikeudesta toteutuvat ja se antoi hyväksyntänsä säätää lakiesitys poikkeuslakina (MTV, 2024). Sekä perustuslakivaliokunnan lausuntoon että hallintovaliokunnan lopulliseen mietintöön jätettiin kaksi vastalauseita kummassakin tapauksessa Vihreiden ja Vasemmistoliiton kansanedustajilta (HE 53/2024).

Koko lain valmisteluprosessia leimasi kiireellisyys, ja lakiesitys vietiin eduskunnan käsittelyyn jo seuraavana päivänä mietinnön valmistumisesta. Lain toinen käsittely pidettiin kaksi päivää ensimmäisen jälkeen, jonka päätteeksi äänestettiin ensin lain kiireelliseksi julistamisesta ja sen jälkeen sen hyväksymisestä. Kummassakin äänestyksessä lakiesitys sai 167 jaa-ääntä, 31 ei-ääntä ja yhden

poissa-äänen, ja näin ollen lakiehdotus hyväksyttiin poikkeuslakina perustuslakiin. (PTK 77/2024.) Kaikki muut eduskuntapuolueet Vihreitä ja Vasemmistoliittoa sekä kuutta SDP:n ja yhtä RKP:n kansanedustajaa lukuun ottamatta äänestivät lakiesityksen puolesta.

Rajalaki astui voimaan 22. heinäkuuta 2024, ja sen voimassaoloajaksi määriteltiin yksi vuosi. Huh-tikuussa 2025 valtioneuvosto päätti jatkaa rajanylityspaikkojen sulkua ja kansainvälisen suojelun keskeyttämistä toistaiseksi (SM/2025/32), ja kesäkuussa myös rajalain voimassaoloa pidentettiin vuoden 2026 loppuun (Valtioneuvosto 2025). Lain jatkoa perusteltiin sillä, että mahdollisiin nopeisiin ja vakaviin muutoksiin rajalla tulee olla mahdollista reagoida, eikä lain oikeudellisessa viitekeh-yksessä ole tapahtunut muutoksia sen alkuperäisen säätämisaikajankohdan jälkeen (HE 18/2025).

Rajalain käsittely mediassa ei suinkaan päättynyt lain säätämiseen. Lokakuun 2024 puoliväliin mennessä laista oli tehty viisi kantelua Euroopan komissiolle sen EU-oikeuden vastaisuudesta, ja kante-lijoiden joukossa oli neljä perustuslakivaliokunnan kuulemaa professoria (HS, 2024d). Lisäksi kes-kustelua käytiin rajalain termistöstä, sillä sotilasprofessori Marko Palokankaan kirjoittamassa kir-jassa syytettiin median käyttämän käännytyslaki-termin olleen Venäjän hybridioperaatio, jonka tar-koituksena oli kääntää lakia ympäröivä keskustelu turvallisuuden sijaan ihmisoikeuksiin ja näin es-tää lain voimaantulo (Ilta Sanomat 2024).

Sen sijaan kansainvälinen reaktio lakiin oli suhteellisen myönteinen, ja monet Euroopan maat osoit-tivat myötätuntoa Suomen vaikeaa rajatilannetta kohtaan. Lisäksi Euroopan parlamentti hylkäsi kansalaisvetoomuksen Venäjän rajan avaamisesta ja totesi Suomella olevan oikeus sulkea ulkorajan rajanylityspaikat vedoten Venäjän hybridivaikuttamisen aiheuttamaan kansalliseen turvallisuusuh-kaan (Yle, 2025). Unionin positiivista reaktiota Suomen rajalakiin voi pitää ehkä hieman yllättä-vänä, sillä muutama kuukausi ennen poikkeuslain säätämistä unionissa päätettiin uudesta kriisiregu-laatiosta juuri välineellistämistilanteita ajatellen, jonka kanssa Suomen rajalaki oli myös selvästi ris-tiriidassa. Toisaalta tämä kertoo tilanteen vaikeasta luonteesta, ja siitä, että unionilla ei kansainvälis-ten sopimusten aiheuttamien rajoitteiden takia voi olla käytössään juurikaan kriisiregulaatiota jä-reämpiä keinoja.

4.3 Siirtolaisten välineellistäminen sodankäynnin keinona Suomen itärajalla

Kun tapahtumien kulkua ja todellisia uhkia jäsentelee yksityiskohtaisesti, esiin nousevat tilanteen monet epävarmuustekijät. Vaikka useat muistiot ja viranomaistiedot korostivat Venäjän osallisuutta turvapaikanhakijoiden määrän nousussa, on vaikea arvioida, kuinka aktiivisessa roolissa Venäjän viranomaiset ilmiössä olivat eli kuljettiko Venäjä siirtolaisia rajalle vai antoiko se toiminnalle vain

passiivisen hyväksyntänsä. Keskusteluun nousi erilaisia uhkakuvia, jotka korostivat esimerkiksi sitä, että Venäjä lennättäisi siirtolaisia rajalle kolmansista maista juuri poliittisen painostuksen välineiksi. Epäselväksi jäi myös se, oliko Venäjä esimerkiksi toimittanut turvapaikanhakijoiden polkupyörät, joita kuvailtiin ja spekuloidtiin mediassa hyvinkin laajasti (Yle 2023b). Toisaalta koska siirtolaisten profiili erosi tavanomaisesta ja heidän määränsä ylitti reilusti totutun, on selvää, että tilanteen taustalla oli normaalista poikkeavia motiiveja ja vähintäänkin Venäjän myötävaikutusta.

Toinen selkeä epävarmuustekijä päätösten takana oli turvapaikanhakijoiden todellinen määrä. Valtioneuvoston päätös pohjattiin salassa pidettävään tiedustelutietoon, joten päätösten tarpeellisuutta ja todellisen uhkatason arviota on julkisesti saatavilla oleviin lähteisiin nojaten mahdotonta tietää. Mikäli Venäjä aktiivisesti työnsi siirtolaisia rajalle ja oli valmis lähettämään entistä enemmän turvapaikanhakijoita Suomeen, oli tilanteen aiheuttama mahdollinen turvallisuusuhka huomattavasti tosiasiallisia tapahtumia suurempi. Kuitenkin todellinen turvapaikanhakijoiden määrä itärajalla oli kokonaisuudessaan suhteellisen pieni. Koska Venäjällä tiedettiin oleskelevan huomattavasti suurempi määrä siirtolaisia, jotka se olisi voinut tuoda rajalle kyseisten viikkojen aikana, voi tilanteen nähdä vahvasti hämäysoperaatioksi, jonka tarkoituksena ei ole ollut tuottaa maksimaalista tuhoa vaan enemmänkin hämätä ja testata Suomen reaktiota.

Nämä epävarmuustekijät huomioon ottaen tulevissa analyysiluvuissa paneudutaan siihen, mitä tilanteesta tiedetään ja missä määrin toimissa on sodankäynnillisiä piirteitä. Taulukoissa 4 ja 5 esitellään lyhyesti tilanteen rinnastettavuutta teoriasta ammennettuihin perinteisen ja modernin sodankäynnin määritelmiin. Lyhyen alkukatsauksen jälkeen tulevissa alaluvuissa käydään tarkemmin läpi välineellistämistä sodankäynnin keinona sen tekijöiden, motiivien ja uhrien kautta.

Taulukko 4: Välineellistetty maahantulo perinteisten sodankäynnin määritelmien valossa

Perinteisen sodankäynnin määritelmät	Sota on valtioiden välinen väkivaltainen toimi	Sota on politiikan jatkamista toisin keinoin	Sodassa on 1000 kaatunutta kalenterivuoden aikana	Sota on järjestettyä väkivaltaa, jota toinen poliittinen yksikkö harjoittaa toista vastaan	Valtiot ovat julistaneet sotatilan välilleen
Välineellistetty maahantulo Suomen itärajalalla	Välineellistämistä ei voi todistaa valtioiden väliseksi Clausewitzeläinen fyysisen väkivallan kriteeri ei täyty	Venäjän toimien taustalla selkeästi poliittisia motiiveja, joskin niitä vaikea määrittää tarkasti	Tilanteessa ei kaatuneita	Pätee tilanteessa, mikäli Venäjä on järjestelmällisesti tuonut siirtolaisia rajalle ja näin toimijoina selkeästi kaksi poliittista yksikköä Perinteisen fyysisen väkivallan kriteeri ei täyty	Tilanteessa ei virallista sodanjulistusta

Kuten taulukossa 4 esitellään, välineellistetty maahantulo itärajalalla syksyllä 2023 ei täytä kaikkia perinteisen sodankäynnin määritelmiä ja näin ollen todistaa hypoteesin 1 osittaisen paikkansa pitävyyden. Erityisesti tilanteen rinnastaminen sodankäyntiin on ristiriidassa clausewitzeläisen valtiojohtoisen väkivallan kanssa, sillä koska tilanteessa ei voitu tunnistaa selkeästi valtion edustajia välineellistämisen takana tai harjoitettu perinteistä fyysistä väkivaltaa, ei sen voi nähdä täyttävän von Clausewitzin ensimmäistä määritelmää. Myöskään kaatuneiden määrä tai sotatilan julistaminen eivät ole päteviä määritelmiä tilanteelle. Näin ollen perinteisen sodankäynnin määritelmien välttämättömistä ehdoista eivät täyty fyysisen väkivallan kriteerit tai sotatilan läsnäolo.

Myöskään Bullin (2002, 178) määritelmä sodankäynnistä ei täyty. Ainoastaan mikäli on mahdollista todistaa, että Venäjän rooli välineellistämisen takana on ollut selvästi järjestelmällistä, voidaan katsoa, että välineellistämässä poliittinen yksikkö on harjoittanut sotatoimia toista poliittista yksikköä vastaan. Ainoana määritelmistä toteutuu von Clausewitzin ajatus sodasta politiikan jatkeena, sillä toimien taustalla ovat erittäin vahvasti poliittiset tavoitteet vähintäänkin poliittisen painostuksen tai hämmennyksen muodossa, vaikka niitä on mahdotonta täysin luotettavasti määrittää ilman Venäjän aiheesta antamaa tietoa. Toiminnan poliittinen motiivi onkin ainoa perinteisen sodankäynnin määritelmien välttämättömistä ehdoista, joka pätee tilanteessa selvästi. Sen sijaan valtiojohtoisuuden

ehdon täyttymistä on julkisten tietojen varassa mahdoton täysin varmistaa, vaikka Venäjän rooli toiminnan taustalla onkin erittäin todennäköinen.

Taulukko 5: Välineellistetty maahantulo modernien sodankäynnin määritelmien valossa

Modernit sodankäynnin määritelmät	Sota on globaalien blokkien välinen väkivaltainen toimi, jolla on vahva ideologinen motiivi	Sota on talouden jatkamista toisin keinoin	Sodassa siviiliuhrien määrä ylittää kaatuneiden määrän	Sota on poliittisin ja vihamielisin motiivein suoritettu hyökkäysteko	Sotatilan julistamisen sijaan tilannetta kutsutaan erikoisoperaatioksi tai puolustautumiseksi
Välineellistetty maahantulo Suomen itärajalla	Toimien taustalla selkeästi globaalit blokit Välineellistämässä väkivaltaisia piirteitä Blokkien muodostamat ideologiat selkeästi konfliktit taustalla	Venäjän motiivina erittäin epätodennäköisesti minkäänlaisia taloudellisia intressejä	Siirtolaiset tilanteessa siviiliuhrien asemassa, jolloin uhreina ainoastaan siviilejä	Tilanteessa selkeästi poliittiset ja vihamieliset motiivit Toimien järjestelmällisyyden aste vaikuttaa hyökkäykseksi kategorisoimiseen	Venäjä ei ole antanut julkisesti tilanteelle nimeä Suomi ja EU käyttivät retorisesti sotaan rinnastettavia puolustustermejä

Modernit sodankäynnin määritelmät täyttyvät huomattavasti perinteisiä määritelmiä paremmin itärajan välineellistämistilanteessa, kuten taulukosta 5 käy ilmi. Hypoteesi 2 pitää kuitenkin osittain paikkansa, joskin hypoteesia 1 heikommin, eli myöskään modernien sodankäynnin määritelmien ei voida nähdä täyttyvän yksiselitteisesti. Modernin sodankäynnin määritelmien välttämättömistä ehdoista täyttyvät selkeästi globaalien blokkien rooli ja toiminnan vihamielinen motiivi ja sen väkivaltainen luonne. Myös siviiliuhrien suuren määrän ja sotatilan puuttumisen ehtojen täytyminen voidaan perustella. Toisaalta talouspoliittisen motiivin välttämätön ehto ei täyty tapauksessa. Samoin kuin perinteisen sodankäynnin määritelmän kohdalla ilman kattavia todisteita Venäjän aktiivisesta roolista välineellistämisen takana on myös mahdotonta täysin varmaksi arvioida toimijoiden taustamotiiveja ja järjestelmällisyyden astetta.

Toiminnan taustalla oleva vahva poliittinen motiivi on kytköksissä tilanteen ideologiseen blokkien väliseen asetelmaan. Toisin kuin von Clausewitzin aikaan, jolloin sodan poliittinen motiivi saattoi olla vain tietyn alueen ja resurssien saaminen ja sitä kautta oman vaikutusvallan kasvattaminen, nykyajan sodissa poliittinen motiivi sitoutuu juuri oman blokin vaikutusvallan ja ideologian kasvattamiseen, ei niinkään aina välttämättä uusien maa-alueiden saavuttamiseen (Kaldor 2012, 16; Holsti 2004, 290). Lännen ja Venäjän välinen blokkipolitiikka vahvistui entisestään Ukrainan sodan

myötä, ja siinä on kasvavissa määrin mukana myös oman kulttuurin ja yhteiskunnan suojelemista toisen vaikutusvallalta.

Sen sijaan suhteiden blokkiutuminen sekä diplomaatti- ja taloussuhteiden katkeaminen on johtanut siihen, että Venäjällä on tilanteessa hyvin epätodennäköisesti minkäänlaisia taloudellisia intressejä. Ehkä ainoana poikkeuksena voidaan nähdä Venäjän mahdollinen toive siitä, että Suomen puolustusmenojen kasvu, siirtolaisiin käytettävät resurssit ja yhteiskunnallinen epäjärjestys epävakauttaisivat myös Suomen alueen taloutta. Näin ollen modernin sodankäynnin talouspoliittisen motiivin määritelmä ei täyty välineellistämisen kohdalla.

Koska nykyaikana väkivalta määritellään laajemmin, täyttyvät määritelmässä myös väkivaltaisten tekojen piirteet. Mikäli turvapaikanhakijat nähdään ihmiskaupan ja välineellistämisen uhreina, voidaan todeta, että tilanteessa on laajasti siviilikärsijöitä, vaikka suoranaeilta kuolonuhreilta vältyttiinkin. Välineellistämistilanteessa ei ole myöskään annettu virallista sodanjulistusta, eikä Venäjä ole ainakaan virallisesti antanut toimilleen minkäänlaista operaation leimaa. Sen sijaan eurooppalaiset poliitikot, Suomi mukaan lukien, ovat käyttäneet tilanteesta vahvasti sodankäyntiin sidoksissa olevaa retoriikkaa, ja näin ollen viimeisen modernin sodankäynnin määritelmän voidaan katsoa täyttyvän osittain.

4.3.1 Tekijät

Vaikka Venäjän sanottiin suoraan olevan syyllinen itärajalta tapahtuneeseen välineellistämiseen, se ei ole julkisesti myöntänyt osuuttaan asiaan. Toisaalta koska tilanteessa oli selvästi tavallisesta merkittävästi poikkeavia piirteitä, on erittäin todennäköistä, että ilmiön takana oli valtiollisia toimijoita, vaikka niiden roolin suuruutta on vaikea arvioida. Siirtolaisten käyttäminen omina poliittisina välineinä, ei kuitenkaan vertaudu täysin von Clausewitzin käsityksiin valtioiden välisestä toiminnasta, jossa toimijoina ovat selkeästi valtion nimissä esiintyneet henkilöt, kuten sotilaat tai poliitikot, eivätkä siviilit kuulu sodankäynnin piiriin (von Clausewitz 2009 [1832], 15; Kaldor 2012, 15–22). Vaikka julkisessa keskustelussa käytiin myös spekulatiota siitä, oliko turvapaikanhakijoiden joukossa siviileiksi tekeytyviä sotilaita, siitä ei ole saatu todisteita.

Toisaalta von Clausewitzin määritelmää pitkälti mukailevan Bullin (2002, 178) käsitys sodasta poliittisen yksikön järjestettynä väkivaltana pätee hieman paremmin itärajan tilanteessa. Vaikka Venäjän ei voisikaan sanoa olevan täysimääräisesti toimien takana, on silti mahdollista väittää, että välineellistämisen taustalla on poliittinen toimija, mikäli tapahtumalla nähdään olevan vahva poliittinen motiivi. Määrittelyä kuitenkin vaikeuttaa tilanteen järjestelmällisyysasteen epävarmuus. Vaikka

viranomaislähteisiin nojaten Venäjän toimia voi pitää järjestettynä välineellistämisenä, ei sitä ole siitä huolimatta mahdollista todistaa julkisten lähteiden pohjalta. Täysin varmaksi voi ainoastaan sanoa sen, että Venäjän viranomaiset eivät ainakaan estäneet siirtolaisten matkaa rajalle, vaan pääsivät heidät kulkemaan Suomeen puutteellisin asiakirjoin. Toisaalta mikäli toiminnan taustalla olisi esimerkiksi suuri ihmissalakuljetusverkosto, olisi toiminta erittäin järjestettyä, mutta verkostolla olisi todennäköisesti poliittisten motiivien sijaan taloudellisia intressejä toiminnalleen.

Ajatus epämääräisestä ja anonyymista toimijasta koreografisoidun valtiojohtoisen toiminnan sijaan asettuukin paremmin nykyaikaisten konfliktien ja harmaan sodankäynnin maailmaan (Holsti 2004, 289). Välineellistämisen voi nähdä myös suhteellisen riskittömänä Venäjälle, sillä vaikka olisi ollut mahdollista todistaa Venäjän suuren mittaluokan toimet toiminnan taustalla, ei sillä olisi ollut suurta vaikutusta maan kansainväliselle asemalle lännen silmissä. Koska länsi on jo katkaissut diplomaattisuhteet Venäjään, asettanut sitä vastaan talouspakotteita sekä tukenut vahvasti Ukrainan taistelutoimia Venäjää vastaan, eivät länsimaat olisi voineet vastata välineellistämistoimiin kovinkaan jyrkästi.

Venäjän silmissä myös eskalaation riski oli tilanteessa todennäköisesti suhteellisen pieni. Harmaassa sodassa pienimuotoisista ja anonyymeista iskuista vetäytyminen on helpompaa hyökkääjälle, sillä niihin ei liity yhtä vahvaa maineen menettämistä kuin virallisten sotajoukkojen käyttöön (Hughes 2020, 147). Näin ollen mikäli tilanteella olisi ollut välittömiä kielteisiä seurauksia Venäjän intresseille, olisi se voinut lopettaa toimet hyvinkin helposti. Samaan aikaan tilanteen eskaloitumisen fyysiseksi konfliktiksi voi nähdä erittäin epätodennäköisenä, sillä vaikka Suomi ja muut länsimaat ovat osoittaneet solidaarisuutta Ukrainan taisteluille, eivät Nato-maat olisi valmiita aloittamaan sotaa Venäjää vastaan pelkästään siirtolaisten välineellistämisen takia.

Toisaalta monissa epämääräisissä hybriditilanteissa tunnistettua taustavaikuttajaa ei myöskään aina nimetä julkisesti, jotta vältetään tilanteen eskaloituminen (Hughes 2020, 147). Tästä näkökulmasta katsottuna välineellistämistilanteessa Suomi oli heti valmis nimeämään Venäjän toimien taustalle. Taustalla vaikuttavat tietenkin käynnissä oleva sota Ukrainassa ja sen aiheuttama Venäjältä tulevien turvallisuushkien pelko, mutta myös todennäköisesti usko siihen, että koska kansainväliset suhteet Venäjään ovat jo ennestään heikot, ei sen nimeäminen vaikuttaisi maiden väleihin enää negatiivisemmin. Samaan aikaan Venäjän oli mahdollista käyttää länsimaiden syytöksiä hyväkseen omassa retoriikassaan, jossa se usein korostaa omaa asemaansa lännen vihamielisyyden uhrina.

Näin ollen uuden sodankäynnin määritelmän mukainen ajatus tilanteesta globaalien blokkien välisenä toimintana pätee selvemmin kyseisessä tilanteessa. Globaalin blokin käsite on laajempi, eikä se

sulje sisälleen vain valtiollisia toimijoita, vaan siihen kuuluvat vahvasti myös esimerkiksi ylikansalliset järjestöt ja muut ei-valtiolliset toimijat (Kaldor 2012, 16). Erityisesti blokkipolitiikkaa tukevat useiden päättäjien arviot siitä, että Venäjän välineellistämistoimien takana oli Suomen DCA-sopimus Yhdysvaltojen kanssa sekä tuore Nato-jäsenyys. Ukrainan sodan myötä Suomen ja Venäjän suhteita onkin määrittänyt entistä vahvemmin lännen yhteinen rintama Ukrainan EU-jäsenyyden ja länsi-integraation puolustajana Venäjän uhkaa vastaan. Blokkipolitiikkaa vahvistaa myös Suomen saama laaja ja yhtenäinen tuki muilta EU-mailta.

Nyky aikaisten sodan harmaalla alueella kulkevien konfliktien taustalla on myös usein ajatus epäoikeudenmukaisesta länsikeskeisestä kansainvälisestä järjestelmästä (Hughes 2020, 132). Venäjän toimet voi nähdä protestina länsiblokin yhdentymistä ja laajentumista vastaan, erityisesti mikäli se nähdään vastalauseena Suomen Nato-yhteistyön laajentumiselle. Venäjä onkin kuvannut itseään länsimaiden hyökkäyksen uhrina ja korostaa erityisesti Naton aiheuttamaa uhkaa lähirajoillaan. Koska liberaali kansainvälinen järjestelmä on pitkälti yhdysvaltalaisjohtoinen, ei Venäjällä myöskään välttämättä ole intressejä noudattaa sen sääntöjä esimerkiksi sodan keinoista, vaikka se koettaa edelleen kehystää sotatoimensa Ukrainassa ja Georgiassa kansainvälisen normiston mukaisiksi myöntämättä suoraa käyvänsä hyökkäyssotaa.

4.3.2 Motiivit

Blokkiasetelmaan liittyy usein myös ideologinen tausta, joiden pohjalta blokit ovat muodostuneet. Nykyajan sodissa ideologia on entistä vahvempi taustatekijä, jonka myötä liittolaiset ja viholliset on helpompi hahmottaa ja useiden konfliktien juurisyynä toimivat globalisaation kiihdyttämät ideologiset syyt, kuten nationalistiset motiivit entisten alueellisten konfliktien sijaan (Kaldor 2012, 189; Vasquez ja Henehan 2023, 195–196). Välineellistämistilanteen blokkien ideologiset taustat on kohtuullisen helppo eritellä kansainvälistä liberaalia järjestystä ja demokratiaa puolustavaksi länneksi sekä nationalismia ja autoritaarisuutta ajavaksi Venäjäksi, joka kokee Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen ideologisen vaikutuspiirin laajentumisen itseään uhkaavaksi toiminnaksi. Tilanteessa onkin hyvin paljon samankaltaisuuksia kylmän sodan aikaisen kahtia jaottelun ja blokkipolitiikan kanssa.

Blokkien ja ideologioiden välinen kiista korostaa myös tilanteen poliittista roolia. Ehkä kuuluisin ja käytetyin von Clausewitzin määritelmä sodalle on ajatus sotatoimista politiikan jatkamisena toisin keinoin (Kaldor 2012, 15). Toisin sanoen sodan on nähty olevan keino pakottaa vastustaja toimimaan pakottajalle mieluisella tavalla, vaikka se olisikin vastustajan omien intressien vastaista, siinä vaiheessa, kun muut politiikan keinot, kuten diplomaattinen neuvottelu, ovat osoittautuneet

hedelmättömiksi. Von Clausewitzin (von Clausewitz 2009 [1832], 20–21) mukaan poliittisen tavoitteen toimiminen mobilisoinnissa vaihtelee tilanteen kontekstista. Koska Suomella ja Venäjällä on paljon yhteistä historiaa myös sodankäynnistä, on sekä Venäjän että Suomen ollut helppo käyttää rajuakin retoriikkaa tilanteessa tavoitellessaan kansalaistensa hyväksyntää. Lisäksi kansan mobilisointiin on vaikuttanut myös Venäjän pitkä vihamielisyys Natoa kohtaan sekä maiden viime vuosina jyrkästi viilentyneet välit. Näin ollen kummankin valtion on ollut suhteellisen helppo perustella omia poliittisia toimiaan toisiaan vastaan.

Perinteisen sodankäynnin poliittisena motiivina nähdään vastustajan saaminen puolustuskyvyttömään tilaan, mikä von Clausewitzin (2009 [1832], 16) mielestä tarkoitti ensin sotavoimien tuhoamista ja päättyi vastustajan tahdonvoiman nujertamiseen. Koska tilanteessa ei kuitenkaan käytetty varsinaisia sotavoimia, ei se ole täysin verrattavissa von Clausewitzin näkemyksiin. Toisaalta nykyaikaisten puolisolitaallisten keinojen avulla aiheutetun hämmennyksen ja eripurauksen voi katsoa voivan rappeuttaa yhteiskunnan toimintaa ja yhtenäisyyttä ja saada kansallisen tahtotilan polarisoitumaan. Näin ollen vastustajan puolustuskyvyttömäksi tekeminen voisi olla mahdollista myös esimerkiksi valtavat mittasuhteet saavalla välineellistämällä.

Itärajan tilanteessa on mahdollista vain arvailla Venäjän toimien tosiasiallista motiivia, ja eri asiantuntijoiden mukaan välineellistämisen tarkoituksena oli selvästi herättää pelkoa ja hämmennystä Suomen yhteiskunnassa, mitä pidetään myös hybriditoimien yleisimpänä tavoitteena. Niin kuin hybridiopeaatioissa yleensäkin Venäjä iski toimillaan jo olemassa oleviin ristiriitoihin suomalaisessa yhteiskunnassa. Vuoden 2015 pakolaiskriisistä lähtien maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen ja heidän mahdollisesti aiheuttamien turvallisuusuhkien pelko on jakanut eurooppalaisia yhteiskuntia ja niistä on tullut useita vaaleja ratkaisevia teemoja. Itärajan kriisin aikaan myös Suomen hallituksessa istui hyvin maahanmuuttokriittinen puolue, jonka oli helppo käyttää kärkeästä retoriikkaa tilanteessa vedotessaan kansalliseen turvallisuuteen.

Mikäli Venäjän tarkoituksena olisi ollut vaikuttaa konkreettisesti Suomen päätöksentekoon, kuten kylmän sodan aikana Suomen länsiliittoutumisen estämiseen, nämä tavoitteet olisi pitänyt tuoda selvemmin esille jo esimerkiksi DCA-sopimuksen valmisteluvaiheessa. Mikäli tilanne nähdään protestina Suomen ja Yhdysvaltojen DCA-sopimukselle, on siinä monia yhtäläisyyksiä kylmän sodan noottikriisiin, vaikka Venäjän vaikutusvalta Suomen päätöksiin on nykyään täysin päinvastainen. Toisaalta Venäjä pystyi toimillaan korostamaan Suomen ja Venäjän muuttuneita välejä ja sitä, kuinka Suomi on nykyään vahvasti luokiteltu vihollismieliseksi valtioksi.

Yhtenä Venäjän tavoitteena voi myös arvioida olleen koetella Suomen yhteiskunnallista kestävyyttä ja testata, millaisen vastauksen tilanne saa aikaan. Itärajan välineellistämisen myötä Suomessa solmittiin erittäin tiukka rajaturvallisuuslaki, joka oli ristiriidassa sekä kansainvälisen oikeuden, EULakien että Suomen oman perustuslain kanssa. Vaikka kyseisen lain säätäminen sai myöhemmin laajaa kannatusta monilta kansainvälisiltä kumppaneilta, se sai myös sääntöorientoituneen Suomen rikkomaan itse puolustamiaan kansainvälisiä säädöksiä, joiden rikkomisesta se on useaan otteeseen syyttänyt Venäjää. Venäjä saattoikin haluta pakottaa Suomen ottamaan käyttöön rajuja toimia, jotka heikentävät sen kansainvälistä mainetta ihmisoikeuksien puolustajana. Riippumatta Venäjän toimien alkuperäisestä tarkoituksesta on selvää, että toimien taustalla oli selvästi poliittinen motiivi joko yhteiskunnallisen hämmennyksen, kansainvälisen maineen heikentämisen tai kylmän sodan kaltaisen näpäytyksen muodossa.

Modernin sodankäynnin taustalla piilee yhä vahvemmin talouspoliittinen motiivi, joka ilmenee esimerkiksi erilaisten raaka-aineiden tavoitteluna ja sodankäynnin kaupallistumisena (Holsti 2004, 286). Kuitenkin itärajan tilanteen taustalla on hyvin vaikea nähdä talouspoliittisia intressejä. Suomen ja Venäjän välinen kauppa on keskeytetty Ukrainan sodan myötä, ja Euroopan unioni on asettanut Venäjälle suuria talouspakotteita, jotka heikentävät entisestään Venäjän taloutta ja ulkomaankauppaa. Välineellistämisen avulla Venäjän ei myöskään olisi realistisesti mahdollista saavuttaa minkäänlaisia taloushyötyjä eikä esimerkiksi neuvotella pakotteiden purkamisesta, sillä unioni on myös katkaissut diplomaattisiteensä Venäjään. Toisaalta heikko taloudellinen yhteistyö ei myöskään estänyt Venäjän toimia, sillä maalla ei ollut minkäänlaisia taloudellisia intressejä, jotka se olisi enää voinut menettää toimiensa myötä.

Vaikka välineellistämisen motiiveissa on epäselvyyksiä, on kuitenkin oikeutettua todeta, että tilanteen taustalla on selvästi poliittisia vihamielisiä motiiveja. Näin ollen YK:n käyttämä määritelmä sodasta poliittisena ja vihamielisenä hyökkäystekona täyttyy välineellistämisen kohdalla ainakin osittain. Toki hyökkäyksen luonnetta arvioitaessa täytyy tarkastella, missä määrin turvapaikanhakijoiden saapuminen rajan yli voidaan nähdä uhkaavana tekona, sillä Suomi on sitoutunut tarjoamaan kansainvälistä suojelua, eikä siten pelkästään turvapaikkahakemuksen jättämistä voida luokitella hyökkäykseksi. Kuitenkin mikäli Venäjän motiivina on ollut aiheuttaa hämmennystä ja pelkoa tahallisella välineellistämisellä, voi sen nähdä hyökkäykseksi suomalaisen yhteiskunnan kestävyyttä vastaan.

Ehkä konkreettisin sodankäynnin määritelmä on sotatilan virallinen julistaminen. Kuitenkin vuonna 1928 solmittu Kellogg-Briand –sopimus kielsi aikoinaan sodan poliittisiin tarkoituksiin, mikä

vähensi huomattavasti virallisia sodanjulistuksia ja salli sodankäynnin vain puolustustarkoituksiin (Fierke 2005, 53). Nykyaikaisissa konflikteissa erilaisia sotilaallisia toimia kuvataankin usein erikoisoperaatioiksi tai humanitaarisiksi interventioiksi (Nayak ja Selbin 2010, 146–147), mikä lisää myös tilanteiden hämärtymistä ja määrittelemisen vaikeutta. Ei kuitenkaan ole ennenkuulumatonta historiassa, että sota aloitetaan puolustustarkoituksissa joko olemassa olevan tai itse luodun uhan perusteella.

Itärajan tilanteessa ei annettu virallista sodanjulistusta, ja koska Venäjä ei ole myöntänyt osallisuuttaan, ei tilanne ole saanut valtiojohtoisen operaation leimaa Venäjällä. Sen sijaan useat Suomen ja Euroopan päättäjät käyttivät välineellistämisestä sotaan vertautuvaa retoriikkaa puhuessaan puolustautumisesta hybridihyökkäystä vastaan. Usein hybridiuhkiin vahvasti reagoimisen riskinä voi olla, että toiminta voi näyttää liittolaisten silmissä ylireagoimisena tai omien intressien ajamisena (Hughes 2020, 139). Suomi kuitenkin otettiin Euroopan unionin viitekehyksessä erittäin vakavasti, mikä korostaa tilanteen aiheuttamaa koettua uhkaa laajemmin kuin vain Suomessa.

4.3.3 Uhrin

Myöskään tilanteen väkivaltainen rooli ei ole yksiselitteinen. Von Clausewitzille fyysinen väkivalta eli taistelemisen oli ainoa selkeä sodankäynnin keino (von Clausewitz 2009 [1832], 15). Itärajalla ei ollut tarvetta turvautua väkivaltaisiin keinoihin, eikä tilanne päässyt eskaloitumaan samankaltaisesti kuin esimerkiksi Puolan ja Valko-Venäjän rajalla. Koska monet sodankäynnin määritelmät näkevät järjestelmällisen väkivallan sodan ontologisena peruselementtinä (Bousquet 2016, 94), on todettava, että koska tilanne ei sisällä perinteistä fyysistä väkivaltaa, ei sitä voida myöskään nähdä yhtä vahvasti perinteisenä sodankäyntinä.

On kuitenkin otettava huomioon, että nykyaikana väkivallan käsite on laajentunut ja kattaa myös sodankäynnissä muita kuin pelkkiä fyysisen väkivallan muotoja (Bressan ja Sulg 2020, 394). Itsessään jo pelkästään väkisin maahantulo voidaan nähdä yhdenlaisena väkivallan muotona, ja huomiioon on hyvä ottaa myös siirtolaisten kokema mahdollinen henkinen väkivalta, mikäli heitä on uhkailtu tai pakotettu rajalle. Oikeudenmukaisen sodankäynnin säännöt linjaavat myös, että väkivaltaa ei tulisi käyttää pelottelun tai pakottamisen keinona (Fierke 2005, 47–48), mutta niiden voi nähdä olevan välineellistämisyrittämysten tosiasiallisia motiiveja.

Clausewitzeläisen näkemyksen mukaan sodassa väkivalta saa toimista yliotteen, minkä johdosta sota on mahdotonta käydä aiheuttamatta tappiota myös itselle (Von Clausewitz (2009 [1832], 16). Kuitenkin nykyaikaisilla keinoilla, kuten etäiskuilla, on mahdollista aiheuttaa vastustajalle vahinkoa

ilman, että siitä tulee itselle muuta kuin lähinnä taloudellista taakkaa. Samoin myös välineellistämistilanteessa on selvää, että Venäjälle itselleen koitunut vahinko on jäänyt todennäköisesti hyvin vähäiseksi. On toki mahdollista, että salakuljettajien huomattua uuden reitin avautuneen itärajalta, siirtolaisten kokonaismäärä Venäjällä kasvoi erityisesti sen jälkeen, kun Suomi sulki rajansa. Venäjällä on tunnetusti haasteita kontrolloida suurta laittomasti maahan tulleiden siirtolaisten määrää, ja esimerkiksi Moskovan vuoden 2024 terrori-iskun jälkeen Venäjän uutisoitiin ottaneen kiinni siirtolaisia myös Suomen itärajan tuntumassa (Yle 2024d). Kuitenkin on hyvin haastava arvioida, ovatko juuri Suomen itärajalle pyrkivät siirtolaiset aiheuttaneet Venäjälle harmia.

Myös väkivallan kierrettä ja kilpavarustelua pidetään yhtenä sodankäynnin väkivaltaisuuden piirteistä (Von Clausewitz (2009 [1832], 17). Koska tilanteesta kuitenkin selvittiin ilman suoraa yhteenottoa tai väkevää eskalaatiota, ei väkivallan kierteen voida nähdä kiihtyneen tilanteen myötä. Toisaalta vastatoimien ja vihamielisyyksien kierre syveni ja esimerkiksi EU:ssa ymmärrettiin tarve vahvemmillä rajatoimille jatkuvien välineellistämisyritysten myötä, mikä on lisännyt väkivallan läsnäoloa raja-alueilla.

Sodan väkivaltaista luonnetta on perinteisesti mitattu yleisellä määritelmällä kaatuneiden määrästä konfliktitilanteessa. Välineellistämistilanteessa on selvää, että tilannetta ei voi määritellä sodaksi pelkästään kaatuneiden määrän perusteella, sillä sodassa kaatumisella tarkoitetaan nimenomaisesti sotilaan menehtymistä taistelutilanteessa. Clausewitzeläisessä sodankäynnissä tehtiinkin selkeä ero sotilaan ja siviilin välillä, eikä ideaali sotatilanne koskettanut siviilien arkea merkittävästi (Kaldor 2012, 22). Pelkästään kaatuneiden määrän laskemisen nähdään kuitenkin yksinkertaistavan sodankäyntiä liikaa, koska se jättää huomioimatta esimerkiksi sodan ja rauhan välimaastossa tapahtuvia siviili-iskuja (Bressan ja Sulg 2020, 394).

Siviilien ja sotilaiden ero on hämärtynyt nykyaikana esimerkiksi monien ei-valtiollisten taistelijoitten käytön myötä. Moderneissa sodissa yksi merkittävä piirre on myös siviiliuhrien määrän selvä kasvu jopa suhteessa kaatuneisiin. (Fierke 2005, 21–35.) Vaikka itärajalta vältyttiin onneksi kuolonuhreilta, voidaan turvapaikanhakijoita pitää tilanteessa siviiliuhreina, sillä heitä on käytetty valtion politiikan välineinä ja näin heikennetty heidän omaa toimijuuttaan ja asetettu heidän terveytensä vaaraan. Myös rajanylityspaikkojen sulkemisen ja turvapaikkahakemusten vastaanottamisen keskeyttämisen voidaan nähdä heikentäneen tulijoiden ihmisoikeuksien toteutumista. Toisaalta moni itärajan ylittäneistä ei ole mediatietojen mukaan saanut turvapaikkaa Suomesta, mikä saa pohdittamaan heidän rooliaan tilanteen tosiasiallisina uhreina, sillä vaikka jokaisella on oltava oikeus tulla

kuulluksi ja hakea turvapaikkaa, on Euroopassa myös valitettavan monia, jotka käyttävät kansainvälisen suojelun velvoitetta hyväkseen päästäkseen Schengen-alueelle.

4.4 Sotaretoriikan käyttö turvallistamisen strategiana eduskunnan rajalakikäsittelyissä

Itärajan tapahtumista seurannut rajalakikäsittely sai keväällä 2024 paljon mediahuomiota, sillä lakia pidettiin lähtökohtaisesti hyvin kiistanalaisena. Lain haastava asema näkyi vahvasti myös eduskunnan käsittelyissä, jotka olivat paitsi kestoaltaan myös sisällöltään hyvin intensiivisiä. Lain puolustajat näkivät lain välttämättömänä takaajana Suomen kansalliselle turvallisuudelle, kun taas lain vastustajat sanoivat sen nakertavan Suomen oikeusvaltioperiaatetta ja rikkovan räikeästi kansainvälistä lakia ja ihmisoikeuksia. Molemmat osapuolet pohtivat keskustelussa myös paljon Venäjän intressejä toimiin ja syyttelivät vastapuolta Venäjän intressien mukaan toimimisesta. Lain puolustajat syyttivät vastustajia tahallisesta erimielisyyden luomisesta, mikä heikentää kriisiaikana elintärkeää valtiollista yhtenäisyyttä. Vastustajat kokivat, että lain puolustajat toimivat Venäjän intressien mukaisesti rikkoessaan kansainvälisiä sopimuksia. (PTK 76/2024; PTK 77/2024.)

Ensimmäisessä käsittelyssä pidettiin yhteensä 119 puheenvuoroa, joista 85 oli lakiesityksen puolesta, 34 sitä vastaan. Niiden lisäksi vastauspuheenvuoroja pidettiin 20. Toisessa käsittelyssä puheenvuoroja oli yhteensä 35, joista 15 lain puolesta, 20 sitä vastaan. Vastauspuheenvuoroja pidettiin 1. Koska ensimmäinen käsittely oli huomattavasti toista pidempi, siinä oli myös yksityiskohtaisempia puheenvuoroja, jotka keskittyivät erityisesti Suomen kohtaaman uhan vakavuuteen, perustuslakivaliokunnassa käytyyn keskusteluun sekä tilanteen poikkeuksellisuuteen. Sen sijaan toisessa käsittelyssä toistettiin paljon samoja argumentteja ja puhuttiin laajemmista teemoista vedoten yleisesti turvallisuuteen ja ihmisoikeuksiin. Toisessa käsittelyssä nousi kuitenkin uudeksi puheenaiheeksi lain toimeenpanon toteutus, sillä lain vastustajat kritisoivat poikkeuslaissa rajoitettua eduskunnan oikeutta lain jälkitarkasteluun, mitä ei ollut aiheena mainittu ensimmäisessä käsittelyssä. (PTK 76/2024; PTK 77/2024.)

Taulukko 6: Hybridivaikuttamisen maininnat eduskuntakäsittelyssä.

	Hybridiuhka	Hybridioperaatio	Hybriditoimi	Hybridikeino	Hybridivaikuttaminen
Ensimmäinen käsittely	5	14	2	1	43
Toinen käsittely	3	2	1	0	11
Yhteensä	8	16	3	1	54
Hybridivaikuttamisen mainintoja	82				

Taulukoissa 6 ja 7 on listattu erilaiset hybridivaikuttamisen ja –sodankäynnin maininnat kummassakin käsittelyssä. Kuten taulukoista näkee, hybridivaikuttamiseen viittaavia mainintoja on lähes kaksinkertainen määrä. Hybridivaikuttaminen oli yksinäänkin käsitteenä useammin mainittu kuin sodankäyntiin viittaavat vertaukset, mikä johtunee siitä, että se on kyseisten tapahtumien vakiintunein termi julkisessa keskustelussa. Ensimmäisen käsittelyn pidempi kesto näkyy selvästi myös kummankin kategorian termien käytön määrässä, joita on huomattavasti enemmän ensimmäisen käsittelyn aikana.

Taulukko 7: Hybridisodankäynnin maininnat eduskuntakäsittelyssä.

	Hybridi-sodankäynti	Hybridi-hyökkäys	Hybridiase	Harmaa sota	Muu sodankäyntiviittaus
Ensimmäinen käsittely	11	14	1	5	9
Toinen käsittely	0	3	0	0	6
Yhteensä	11	17	1	5	15
Hybridisotamainintoja	49				

Hybridisodankäynti-sanana vähempää käyttöä selittää se, että hybridivaikuttaminen on vahvemmin vakiintunut termi suomen kielessä. Sen sijaan esimerkiksi englanniksi kyseisenlaisista operaatioista käytetään yleisemmin termiä *hybrid warfare*. Siitä huolimatta sodankäyntiin viittaavia

puheenvuoroja pidettiin erityisesti ensimmäisessä käsittelyssä suhteellisen paljon. Huomattavaa keskusteluissa on myös se, että sodankäyntiin viittaavista puheenvuoroista vain viisi oli lain vastustajien pitämiä (PTK 76/2024; PTK 77/2024). Toisin sanoen rajalakikeskustelun yhteydessä sotaretoriikkaa käyttivät selkeästi vahvemmin ne kansanedustajat, jotka halusivat puheellaan osoittaa kannatusta poikkeuksellisen rajalain hyväksymiselle. Sotaretoriikalla pyrittiinkin selvästi vahvistamaan kuvaa tilanteesta aiheutuvasta kansallisesta turvallisuushasta, ja näin ollen perustelemaan sen ratkaisemiseksi tarvittavia vahvoja toimia. Siten aineisto vahvistaa hypoteesien 3 ja 4 osittaisen paikkansa pitävyyden.

Toisaalta niissä muutamissa puheenvuoroissa, joissa sotaretoriikalla kannustettiin lain vastustamiseen, sitä käytettiin vähättelemään tilanteen aiheuttamaa turvallisuushakaa. Konkreettisesti tämä ilmeni esimerkiksi puheenvuoroissa, joissa korostettiin, että välineellistämisen käyttäminen sodan keinona ei ole uusi ilmiö (PTK 76/2024, 18, 20, 26; PTK 77/2024, 3). Tilannetta myös verrattiin Suomen historian sotatilanteisiin tarkoituksena osoittaa, että tilanne ei ole yhtä vaarallinen kuin virallisessa sodassa, eivätkä poikkeukselliset keinot näin ollen ole perusteltuja (PTK 77/2024, 16). Koska myös lainvastustajat käyttivät sotaretoriikkaa, vaikka huomattavasti puolustajia vähemmän, ei voida sanoa, että hypoteesi 4 pitäisi täysimääräisesti paikkansa, sillä näissä puheenvuoroissa vastustettiin poikkeuksellisia keinoja. Sen sijaan hypoteesi 3 pätee vahvemmin myös lain vastustajien tapauksessa, sillä vaikka he vastustivatkin poikkeuslakia, he vetosivat kansalliseen turvallisuuteen oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen tärkeyttä korostamalla, sillä heidän retoriikassaan itse poikkeuslaki olisi uhka Suomen kansalliselle turvallisuudelle (PTK 76/2024; PTK 77/2024).

Mielenkiintoista on myös se, että suurin osa sotaretoriikkaa käyttäneistä kansanedustajista oli miehiä. Kaikista 49:stä sotaan viittaavasta puheenvuorosta vain 13 oli naiskansanedustajien pitämiä. Taustalla voi olla perinteinen ajatus turvallisuus- ja sotateemojen maskuliinisuudesta sekä naisten kattavampi edustus oppositiopuolueissa. Sotaretoriikkaa käyttivätkin useammin hallituspuolueiden kansanedustajat, millä on myös selkeä yhteys lain puolustamiseen. Lisäksi keskustelussa herännyt kansallisen turvallisuuden ja ihmisoikeuksien vastakkainasettelu heijastelee myös jossain määrin kansainvälisen politiikan kahtiajakoa konservatiivien ja liberaalien välillä, sillä kansallisen turvallisuuden korostaminen on usein juuri vahvemmin linkittynyt konservatiivisten arvojen ja valtion itsemääräämisoikeuden puolustamiseen. Näin ollen on myös ymmärrettävää, että konservatiivisemmin suuntautuneen hallituksen riveistä löytyi vahvaa kannatusta lakiesitykselle.

Sotaan viittaavista puheenvuoroista nousi selvästi esiin kolme eri kontekstia, joissa sotaretoriikkaa käytettiin. Eniten tilannetta verrattiin sodankäyntiin silloin, kun puheenvuorossa pyrittiin

kuvaamaan yleistä vallitsevaa tilaa Suomen ja Venäjän välillä sekä sen tulevaisuutta. Tällä retoriikalla pyrittiin luomaan lohdutonta ja vaarallista kuvaa nykytilasta, millä haettiin perusteluita lakiesitykselle. Monet kansanedustajat korostivat myös toimia sodankäynnin keinona ja pohtivat Venäjän motiiveja keinojen takana. Vertaamalla siirtolaisia aseisiin kansanedustajat pyrkivät korostamaan tilanteen luomaa uhkaa ja sen väkivaltaista luonnetta, johon tarvittiin ratkaisuksi järeitä keinoja. Lisäksi sotaretoriikalla korostettiin Suomen puolustautumisen tarvetta sekä vallalla olevaa puolustuskyvyttömyyttä. Luomalla kuvaa hyökkäystä vastaan puolustautuvasta Suomesta pyrittiin puheenvuoroissa korostamaan Suomen roolia epäreilujen toimien uhreina ja samalla painottamaan vastatoimien tarpeellisuutta ja oikeutusta. (PTK 76/2024; PTK 77/2024.) Aineiston seuraavat analyysiosiot on jaoteltu näiden kolmen teeman mukaisesti vallitsevan tilan kuvailuksi, sodan keinojen korostamiseksi sekä puolustautumisen tarpeeksi. Analyysiosiot pohjaavat yksityiskohtaiseen taulukkoon 8 sotaretoriikan käytöstä (Liite 1).

4.4.1 Vallitsevan tilan kuvailu

Yhteensä kahdeksantoista analysoitavista puheenvuoroista käyttää sodankäyntiretoriikkaa kuvailakseen vallalla olevaa kansainvälistä järjestystä (PTK 76/2024, 15, 41, 48–50, 60, 62, 71–72, 76; PTK 77/2024, 16, 22–23, 32). Puheenvuoroissa korostuu näkökulma harmaan sodan yhteiskunnasta, jossa Suomi ja Venäjä ovat epämääräisessä rauhan ja sodan välisessä tilassa, jossa epäjärjestystä ja pelkoa luodaan erilaisten epäkonventionaalisten keinojen avulla. Korostamalla rauhan puutetta ja vaarallista tilaa puheenvuoroissa pyritään perustelemaan, miksi myös vastareaktion on oltava vahva sekä poikkeuksellinen. Esimerkiksi Atte Kaleva (kok) asettaa tilanteen selkeästi sodan ja rauhan välimaastoon:

Suomi ei ole täysimittaisessa sodassa. Emme myöskään elä syvää rauhan kautta. Nykyaikaiseen sodankäyntiin kuuluu, että suuri osa konflikteista toteutuu sodan ja rauhan välisellä harmaalla alueella. (PTK 76/2024, 41.)

Muutamissa puheenvuoroissa korostetaan, kuinka kansainvälinen järjestelmä ei ole pystynyt muuttamaan uusiin harmaan sodankäynnin keinoihin, minkä tähden kansainväliset sopimukset eivät myöskään tarjoa toimivia ratkaisuja kyseisenlaisten tilanteiden selvittämiseksi. Esimerkiksi Marko Kilpi (kok) näkee, että juuri tämän ongelma vuoksi Venäjän on mahdollista käyttää itse kansainvälisiä sopimuksia aseena Suomea vastaan (PTK 76/2024, 49). Lisäksi puheenvuoroissa korostuu, kuinka erilaiset hybridisodankäynnin operaatiot ovat levinneet globaalissa maailmassa maiden rajojen sisälle ja sotaa käydään tavallisten ihmisten arjessa (PTK 76/2024, 48). Kuvailemalla

kansainvälisten sopimusten riittämättömyyttä sekä uudenlaisen sodankäynnin vaarallisuutta puheenvuoroissa puolustetaan tilanteen vaatimia poikkeuskeinoja.

Mielenkiintoista vallitsevan tilan kuvailussa on kuitenkin kansanedustajien erimielisyys siitä, voidaanko Suomen ja Venäjän suhteita kutsua sodaksi. Vaikka puheenvuoroissa toimia verrataan retorisesti suoraan sodankäyntiin, niissä kuitenkin korostetaan juuri sodan ja rauhan hämärtymistä eli sitä, että Suomen ja Venäjän ei voida katsoa olevan rauhan tilassa. Esimerkiksi Aleks Jäntti (kok) korostaa, kuinka Suomen on tehtävä vaikea päätös kansallisen turvallisuuden ja ihmisoikeuksien välillä tilanteessa, jossa se ei kuitenkaan ole vielä täysimittaisessa sodassa (PTK 76/2024, 50).

Sen sijaan Ben Zyskowicz (kok) toteaa Venäjän olevan omasta näkökulmastaan sodassa sen vihamielisiksi luokittelemia maita vastaan, joiden joukkoon myös Suomi lukeutuu (PTK 76/2024, 15). Myös Rami Lehtinen (ps) rinnastaa välineellistämisen sotatilaan ja vertaa rajalain kaatamista tilanteeseen, jossa maa ei vastaisi hyökkääjän ohjusiskuun (PTK 76/2024, 76). Lisäksi Marko Kilpi (kok) rinnastaa tilanteen suoraan sodankäyntiin kuvaillessaan sitä neljännen sukupolven sodaksi, joka harmaasta luonteestaan huolimatta on selkeästi sodankäyntiä:

Elämme nykyaikaa, ja siinä pitäisi olla käytössä jo sodankäynnin neljäs sukupolvi. Se on sota, jota ei julisteta, se on sota, joka ei ala mistään eikä lopu mihinkään. Se on sota, jossa ei ole rintamalinjoja, eikä viholliselle ole kasvoja. Se on sota, joka on hajautettua ja se on hyvin epämääräistä, vaikeasti tunnistettavaa. (PTK 76/2024, 48.)

Muutamassa puheenvuorossa korostetaan myös tilanteen aiheuttamia tulevaisuusuhkia. Esimerkiksi Sanna Antikainen (ps) varoittaa, että hybridihyökkäyksenä alkaneet iskut eskaloituivat myöhemmin Ukrainassa täysimittaiseksi sodaksi, eikä Venäjän toimien voi luottaa päättyvän pian itärajalla (PTK 76/2024, 71). Päivi Räsänen (kd) sen sijaan uskoo, että mikäli Venäjä tulevaisuudessa hyökkäisi välineellistämisen avulla Suomeen, myös lain vastustajat yhtyisivät yhtenäisenä rintamana lain taakse (PTK 77/2024, 32). Tulevaisuuden uhkia korostamalla puhujat pyrkivätkin selvästi vakuuttamaan kuulijat siitä, että tilanteessa on vahva eskaloitumisen riski, jonka sattua laki osoittautuisi erittäin hyödylliseksi välineeksi uhan torjumisessa.

Myös kolmessa lakia vastustavassa puheenvuorossa kuvaillaan sotaretoriikan avulla vallitsevaa tilaa. Puheenvuoroissa korostetaan vahvasti sitä, kuinka Suomi ei ole sodassa Venäjän kanssa ja sen tähden oikeusvaltioperiaatteesta ja erityisesti eduskunnan vahvasta roolista lain jälkitarkastelussa tulisi pitää kiinni. Esimerkiksi Timo Harakka (sd) ja Pekka Haavisto (vihr) vertaavat tilannetta talvi- ja jatkosotien aikaan ja korostavat, että jopa silloin, kun Suomi oli virallisesti sodassa Venäjää vastaan, eduskunnan rooli oli vahva lainsäädännön korkeimpana vallankäyttäjänä (PTK 77/2024, 16,

23). Timo Harakka (sd) jopa toteaa, että monien kuvailema vallalla oleva sota on olemassa vain lain puolustajien mielikuvituksissa (PTK 77/2024, 16). Lain vastustajat käyttävät siis sotaretoriikkaa vertailemalla tilannetta Suomen historiassa käytyihin perinteisiin sotiin ja korostamalla, kuinka nykyaikaisen tilanteen aiheuttama turvallisuusuhka on selvästi näitä pienempi.

Vallitsevaa tilaa sotaretoriikalla kuvailevat pyrkivät korostamaan tilanteen aiheuttamaa uhkaa sekä sen epävarmaa luonnetta. Lisäksi tulevaisuusuhkia korostamalla keskustelussa kasvatetaan tunnetta valtion tulevaisuuden selviytymistä uhkaavasta vaarasta. Lain vastustajat sen sijaan käyttävät sotaretoriikkaa vertaamalla tilannetta viralliseen sotaan ja pienentämällä näin sen aiheuttamaa uhkaa. Sekä lain puolustajat että sen vastustajat kuitenkin toteavat tilanteen olevan haasteellinen ja suurin osa puheenvuoroista korostaa juuri välineellistämistoimien sijoittumista sodan ja rauhan välimaastoon eli niiden hybridimäistä luonnetta.

4.4.2 Sodan keinojen korostaminen

Lähes yhtä yleistä eduskunnan käsittelyissä on sotaretoriikan käyttäminen kuvaamaan toimia sodankäynnin keinona. Puheenvuoroissa korostetaan, kuinka Venäjä käyttää siirtolaisia hybridisodankäynnin välineenä, ja monissa puheenvuoroissa konkretisoidaan toiminta sodankäynnin keinoksi korostamalla siirtolaisten roolia Venäjän aseena (PTK 76/2024, 14, 18, 22, 40, 49, 63, 71; PTK 77/2024, 6, 27, 41). Tilanteen vertaaminen sodankäyntiin myös korostaa Venäjän aktiivista roolia toimien taustalla ja muutamissa puheenvuoroissa pohditaan maan motiiveja välineellistämiseen (PTK 76/2024, 7, 14, 26, 60, 79). Siirtolaisten kutsuminen Venäjän aseeksi korostaa heidän rooliaan osana hyökkäystä ja siten retoriikalla pyritään kasvattamaan tunnetta tilanteen aiheuttamasta turvallisuushasta.

Siirtolaisten lisäksi Venäjän uskotaan aseellistavan tilanteessa laajemmin yhteiskunnallisia ilmiöitä ja Suomen lainsäädäntöä. Marko Kilpi (kok) pitääkin pakolaisten välineellistämistä perusesimerkinä hybridisodankäynnissä yleisestä yhteiskunnallisten elementtien ja ilmiöiden aseellistamisesta (PTK 76/2024, 49). Joakim Vigelius (ps) sen sijaan korostaa myös kontrolloimattoman maahantulon pitkäaikaisempia sisäpoliittisia seurauksia, jonka myötä Venäjä pystyisi horjuttamaan suomalaista yhteiskuntaa pitkällä aikavälillä (PTK 76/2024, 63). Suomen lainsäädännön aseellistamisen nähdäänkin olevan yksi Venäjän toimien taustamotiiveista. Sekä Sanna Antikainen (ps), Jarno Linnell (kok) että Juha Hänninen (kok) toteavat, että olemassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa siirtolaisten välineellistämisen ja antaa näin Venäjälle tilaisuuden tehdä sodan ja rauhan välimaastoon

asettuva hyökkäys, johon vastaaminen on kansainvälisen oikeuden silmissä haasteellista (PTK 76/2024, 22, 60, 71).

Myös Marko Kilpi (kok) toteaa, että varsinaisesti tilanteessa aseellistetaan juuri suomalainen lainsäädäntö ja kansainvälinen oikeus toimimaan Suomea vastaan (PTK 76/2024, 49). Lainsäädännön heikkouksiin iskemisen lisäksi Venäjän motiivina uskotaan olevan hämmennyksen ja eripurana aiheuttaminen sekä Suomen yhtenäisen vastauskyvyn testaaminen (PTK 76/2024, 7, 26). Vetoamalla tilanteen vaatimaan yhtenäisyyteen sekä vahvan vastauksen tarpeeseen kuulijoissa pyritään herättämään kuvaa tulevaisuudessa kasvavasta uhasta, mikäli vastaus Venäjän hyökkäykseen ei ole heti tarpeeksi jyrkkä. Tästä erinomaisena esimerkkinä toimii Sanna Antikaisen (ps) puheenvuoro:

Venäjä testaa, kykenemmekö me toimimaan tämän hybridihyökkäyksen edessä vai lamaanumme me. He testaavat, pysymmekö me yhtenäisinä vai emme. (PTK 76/2024, 14.)

Puheenvuoroissa korostetaan myös vahvasti nimenomaan tilanteen hyökkäyksen omaista luonnetta. Markus Lohi (kesk) siteeraa korkeimman hallinto-oikeuden lausuntoa, jossa todetaan, että mikäli vieras valta tai vastaava toimija käyttää siirtolaisia Suomeen kohdistetun hybridihyökkäyksen välineinä, Suomen oikeusturvan näkökulman ei voida nähdä olevan riippuvainen vain rajalle tuodun yksilön asemasta (PTK 77/2024, 27). Toisin sanoen yksilön oikeus turvapaikkaan ei voi olla yksinomaan peruste jättää huomiotta valtion turvallisuuden kannalta keskeisiä toimia. Myös Atte Kaleva (kok) korostaa, kuinka yksilön oikeutta turvapaikkaan ei voida pitää sen absoluuttisempaan oikeuteen kuin valtion oikeutta valvoa ja kontrolloida rajojaan hyökkäystilanteessa (PTK 76/2024, 40). Tilanteen hyökkäysluonteen korostaminen vahvistaa sen aggressiivista motiivista ja Venäjän aktiivista toimintaa tilanteen taustalla. Hyökkäyksestä puhuminen rinnastaa myös tilannetta vahvasti sodankäyntiin, jossa hyökkääjä nähdään yleensä vihamielisenä väärintekijänä.

Koska siirtolaisista puhutaan vahvasti aseina sodankäynnissä, ei puheenvuoroissa puhuta heidän roolistaan uhreina. Venäjän roolin korostaminen ja siirtolaisten vertaaminen aseisiin tekee heistä lähinnä kansainvälisen politiikan pelinappuloita, eikä puheenvuoroissa mainita esimerkiksi siirtolaisten kohtaamaan vaaraa. Ihmisoikeusteemat eivät nouse vahvasti esiin valikoidussa aineistossa, sillä lain vastustajat käyttävät selkeästi vähemmän sotaretoriikkaa kuvaillessaan välineellistämistilannetta. Vain yhdessä lain vastustajien puheenvuorossa käsitellään tilannetta sodan keinona. Maria Ohisalon (vihr) puheenvuorosta voikin huomata, että hän korostaa siirtolaisten asemaa uhreina ja tilanteen historiallista luonnetta, millä hän pyrkii osoittamaan, että tilanteen korostettu poikkeuksellisuus ei pidä täysimääräisesti paikkansa ja että tilanteen uhreina ovat Suomen lisäksi myös itse siirtolaiset:

Ihmisten käyttäminen hybridisodankäynnin välineenä on alhaista, Venäjä ei kuitenkaan tee sitä nyt ensimmäistä kertaa (PTK 76/2024, 18).

Vertaamalla tilannetta sodankäynnin keinoihin ja suoranaiseen hyökkäykseen lain puolustajat pyrkivät korostamaan Venäjän aktiivista roolia uhan taustalla. Siirtolaisten ja Suomen lainsäädännön kuvaaminen aseiksi Suomea vastaan lisää tunnetta tilanteen aiheuttamasta turvallisuushasta, johon on välittömästi puututtava, jotta uhka ei jatku. Siirtolaisia ja erityisesti Suomen lainsäädäntöä itsessään ei neutraalissa tilanteessa ilman erillistä turvallistamispuhetta nähtäisikään merkittävänä turvallisuusuhkina.

4.4.3 Puolustautumisen tarve

Selkeänä teemana kansanedustajien puheenvuorossa nousee myös esiin välttämätön tarve puolustautumiseen. Suomen suvereniteetin ja itsemääräämisoikeuden nähdään olevan vaarassa Venäjän painostuksen alla ja kansanedustajat korostavat tarvetta välittää vahva viesti Moskovaan siitä, että Suomen puolustus kestää (PTK 76/2024, 4, 15, 51, 64, 66; PTK 77/2024, 6, 42). Lisäksi vastatoimia perustellaan vallitsevalla puolustuskyvyttömällä tilalla (PTK 76/2024, 28, 32–33, 48, 63). Korostamalla puolustautumista keskiöön nostetaan Suomen rooli aggressiivisen hyökkäyksen kohteena ja valtion oikeus puolustautua hyökkääjää vastaan, mikä yhdistää tilanteen hyvin vahvasti sodankäyntiin.

Suvereniteettiin vedottaessa puheenvuoroissa asetetaan valtion itsemääräämisoikeus vastakkain kansainvälisten sopimusten kanssa. Näin ollen retoriikassa toistuu jälleen kansallisen turvallisuuden ja ihmisoikeuksien välinen vastakkainasettelu, jossa Suomen päätösvalan ja suvereniteetin säilyttäminen nähdään kansainvälisten sopimusten noudattamista tärkeämpänä. Esimerkiksi Aleksi Jäntti (kok) korostaa valtiollisen turvallisuuden tärkeyttä Suomen tulevaisuuden kannalta:

Jos viranomaisillamme ei ole toimivaltuuksia vastata Venäjän hybridisodankäyntiin ja sen seurauksena tulemme yliajettuiksi ja menetämme suvereniteettimme, ketä lohduttaa, että noudatimme oman tulkintamme mukaan pilkulleen ja taukoineen kansainvälisiä sopimuksia eikä perusoikeuksiakaan tullut rajoitettua tuona historian silmänräpäyksenä? (PTK 76/2024, 51).

Itsemääräämisoikeutta korostetaan myös sillä, että Venäjän aiheuttaman painostuksen alla Suomen on osoitettava entistä suurempaa vahvuutta nimenomaan oikeusvaltiona ja näytettävä, että myös demokratian puitteissa sillä on hyökkäyksen kohteena täysimääräinen oikeus ryhtyä

poikkeuksellisiin keinoihin (PTK 76/2024, 4, 66). Lisäksi esimerkiksi Miko Bergbom (ps) ja Ben Zyskowicz (kok) korostavat, kuinka Suomen on lähetettävä vahva viesti Moskovaan omasta toimintakyvystään vastata kyseiseen hyökkäykseen (PTK 76/2024, 15, 66), kun taas Anna-Maja Henriksson (rkp) toteaa, että Suomella on oltava käytössään kaikki mahdolliset keinot suojautuakseen tilanteelta (PTK 77/2024, 42). Vahvojen vastatoimien perään kuuluttaminen korostaa myös itsessään hyökkäyksen vaarallista luonnetta ja siihen liittyvää kansallista turvallisuusuhkaa.

Monet kansanedustajat mainitsevat myös vallitsevan puolustuskyvyttömän tilan, jota korostaessaan he toteavat, että tällä hetkellä Suomella ei ole käytössä yhtään sellaista keinoa, jolla laajamittaisen välineellistämishyökkäyksen voisi torjua ennen kuin se aiheuttaisi Suomelle välitöntä turvallisuusuhkaa (PTK 76/2024, 28, 32–33, 48, 63). Esimerkiksi Kaisa Garedeu (ps) korostaa, kuinka Suomen hallituksen kädet olisivat sidotut varsinaisen hyökkäyksen edessä, mikäli käsittelyssä oleva lakiesitys kaatuisi (PTK 76/2024, 62). Erityisen retorista kieltä tilanteesta käyttää Teemu Keskisarja (ps), joka vertaa turvatonta itärajaa Suomen valtion itsemurhaan:

Itsemurhauhkailua mielestäni melkein vastaisi sylin avaus rajalle. Antaa tulla vaan välineitä niin paljon kuin Putinin sielu sietää. Hybridiasse kylkiluiden läpi keuhkoihin ja sydämeen saakka. (PTK 76/2024, 48.)

Keskustelussa nähdään myös yksi täysin suora viittaus Venäjän hyökkäyssotaan Suomea vastaan, ja hieman yllättäen se tulee lain vastustajalta. Pekka Haavisto (vihr) listaa puheenvuorossaan useita jo olemassa olevia toimia, joilla Venäjän uhkaa voidaan torjua rajalla ja pyrkii näin perustelemaan, miksi poikkeuslakia ei tulisi säätää:

Suomi on reagoinut nopeasti Venäjän hyökkäyssotaan. Meillä on monia keinoja sekä käytösämme että rajalla: valmiuslaki, rajalaki, rajamenettely... (PTK 77/2024, 22.)

Suora viittaus sodankäyntiin on kuitenkin tässä tapauksessa hyvin yllättävä, sillä samassa puheenvuorossa Pekka Haavisto myös toteaa, että Suomi ei suinkaan ole sodassa Venäjää vastaan, vaan enemmänkin tietynlaisessa varuillaan olotilassa (PTK 77/2024, 22). Voisi kuvitella, että Haaviston ei ollut tarkoitus verrata tilannetta retorisesti suoraan sodankäyntiin. Toisaalta tilanteen vakavuuden korostaminen hänen listatessaan olemassa olevia vastauskeinoja, myös vahvistaa kuvaa näiden keinojen asianmukaisesta vahvuudesta.

Suomen vallalla olevan puolustuskyvyttömän tilan ja vahvan puolustautumisen tarpeen korostamisella pyritään selvästi luomaan kuvaa suuresta uhkatilasta, johon tulee vastata järein keinoin. Samalla puolustautumisen korostaminen kuvaa Suomea epäreilun hyökkäyksen uhrina, mikä on

yleinen sotaan liittyvien toimien perustelemisessa käytetty retoriikka. Kansainvälisten säädösten mukaan vain puolustautujan toimet nähdään sotatilanteessa oikeutettuina ja puolustautuja saakin yleensä osakseen kansainvälisen yhteisön hyväksynnän. Toisaalta vaikka lain vastustajatkin toteavat, että Venäjän toimilta on suojauduttava ja uhka on todellinen, ovat heidän näkökulmastaan olemassa olevat keinot jo siihen riittäviä vastatoimia.

5 Johtopäätökset

Tutkimuksen ytimessä on kysymys siitä, millainen vastaus kansainvälisen lainsäädännön väliin asettuvaan hybriditoimeen on lähtökohtaisesti perusteltu. Siinä missä esimerkiksi Euroopan unionin maiden kohtaamat varsinaiset sotateimet ovat entistä harvinaisempia, ovat erilaiset vieraan toimijan vaikuttamisyritykset, sabotaasi-iskut sekä hämäysoperaatiot kuitenkin lähes arkipäivää. Koska kansainvälinen laki noudattaa edelleen pitkälti sodan ja rauhan välistä mustavalkoista kahtiajakoa, on näihin hybridimäisiin toimiin vastaaminen haasteellista, sillä useiden keinojen uutuuden vuoksi tilanteista ei ole myöskään ennakkotapauksia, joihin tukeutua. Epäkonventionaalisten operaatioiden uhri onkin vaikeassa paikassa pohtiessaan vastatoimien tarpeellista mittaluokkaa sekä tasapainotelllessaan kansainvälisten sopimusten ja oman turvallisuutensa välillä. Lisäksi jokaisen tilanteen ainutlaatuinen konteksti sekä hybriditoimien taustalla usein vaikuttavat epävarmuustekijät vaikeuttavat kattavan kokonaiskuvan luomista.

Vahvan ja poikkeuksellisen vastatoimen taustalla vaikuttaakin olennaisesti se, kuinka vakavaksi tilanteen aiheuttama turvallisuusuhka koetaan. Tärkeämpi kysymys poikkeuksellisen politiikan perusteltavuudesta on kuitenkin se, kuinka laaja tilanteen aiheuttama turvallisuusuhka tosiasiallisesti on. Tutkimuksessa tätä tarkasteltiin pohtimalla sitä, kuinka perusteltua on verrata välineellistämistilannetta varsinaiseen sodankäyntiin. Vaikka virallista sotatilaa taikka jatkuvia taisteluita Suomen ja Venäjän välillä ei ole käynnissä, on silti perusteltua pohtia myös erilaisten hybriditoimien vertaustamista perinteisiin ja moderneihin sotateorioihin, sillä erityisesti nykyaikaisissa sodissa on käytössä entistä laajempi kattaus epäkonventionaalisia keinoja, ja onkin perusteltua väittää, että perinteinen Clausewitzeläinen sota ei ole enää yleisimmin käyty sodan muoto.

Analyysissä todetaan ehkä jopa hieman yllättäen, että siirtolaisten välineellistämisen itärajalla voi nähdä täyttävän jossain määrin sekä perinteisiä että moderneja sodankäynnin määritelmiä. Erityisesti tilanteessa korostuu sen poliittinen rooli, joka myötäilee myös yhtä von Clausewitzin kuuluisimmista sodan määritelmistä politiikan jatkeena toisin keinoin. Sen sijaan vaikka välineellistämisen taustalla uskotaan olevan vahvasti Venäjän valtiolliset toimijat, ei valtiojohtoisen ja järjestetyn

sodankäynnin kriteerin voida katsoa täyttyvän täydellisesti, sillä toiminnan valtiojohtoisuutta ja järjestelmällisyyden astetta on ollut haastava todistaa, eikä tilanteessa taistelijoina käytetty konkreettisia valtion sotilasjoukkoja. Lisäksi välineellistäminen ei vaatinut kuolonuhreja eikä täyttänyt näin sodankäynnin fyysisen väkivallan kriteerejä.

Sen sijaan modernit sodankäynnin määritelmät täyttyvät tilanteessa vahvemmin, joskaan eivät nekkään täydellisesti. Myös modernit määritelmät korostavat tilanteen poliittista puolta kansainvälisten ideologisten blokkien myötä, joiden edustajat selvästi kohtasivat Suomen itärajalalla. Nykyaikana myös huomattavasti vähentynyt virallinen sodanjulistaminen näkyy välineellistämistilanteessa, jota kuitenkin Suomessa ja Euroopan unionissa kutsuttiin laajasti sotaan viittaavaksi puolustautumiseksi. Mikäli siirtolaiset itsessään nähdään tilanteen uhreina, on selvää, että nykyaikaisissa sodissa kasvava siviiliuhrien merkitys korostui itärajalalla. Sen sijaan toimien taustalla on hyvin vaikea nähdä talouspoliittisia motiiveja, mikä taas on nykyaikana entistä yleisempi syy erilaisten konfliktien taustalla.

Näin ollen tilanteen vertaaminen sodan kaltaiseen toimintaan on jossain määrin perusteltua. Useat kansanedustajat harjoittivatkin sotaretoriikkaa eduskunnan rajalakia koskevissa käsittelyissä. Sotaretoriikkaa käytettiin erityisesti kuvailemaan vallalla olevaa turvatonta tilaa, korostamaan toimien väkivaltaista roolia ja Suomen asemaa hyökkäyksen uhrina sekä vahvistamaan tarvetta yhtenäiselle puolustautumiselle. Kaikissa lakia puolustavissa puheenvuoroissa korostettiin selkeästi tilanteen luomaa turvallisuusuhkaa sekä sen vaatimia järeitä vastakeinoja, tässä tapauksessa kansainvälisen lain kanssa ristiriitaista poikkeuslakia. Tilanteen vertaaminen sodankäyntiin on selvästi vahva retorinen keino, jossa yleisesti vaaralliseksi ymmärretyn sodan käsitteen avulla pyritään luomaan pelkoa ja korostamaan tilanteen kiireellisyyttä ja vakavuutta.

Vaikka lain vastustajat käyttivät sotaretoriikkaa sen puolustajia harvemmin, myös heidän puheenvuoroissaan korostui kansallinen turvallisuus, joskin päinvastaisesta näkökulmasta. Siinä missä lain puolustajat näkivät rajalain keskeisenä valtiollisen turvallisuuden takaajana, lain vastustajat argumentoivat sen tosiasiallisesti vaarantavan Suomen valtion, erityisesti oikeusvaltioperiaatteen sekä siirtolaisten, turvallisuuden. Lain vastustajat eivät myöskään vaatineet poikkeuksellisia keinoja tilanteen ratkaisemiseksi vaan ennemminkin näkivät jo olemassa olevan lainsäädännön tarjoavan siihen tarvittavat välineet. Lain vastustajat käyttivätkin sotaretoriikkaa puheenvuoroissaan päinvastaisesti, sillä he vertasivat tilannetta historialliseen perinteiseen sotatilaan korostaen näin välineellistämisen aiheuttamaa huomattavasti pienempää turvallisuusuhkaa.

Koska monet asiat tilanteen taustalla, kuten Venäjän tosiasialliset motiivit ja välineellistämisen järjestelmällisyyden aste, ovat epävarmoja ja esimerkiksi sisäministeriön tilanteesta antama tarkka uhka-arvio ja sen realistisuus salaisia, on tilanteen aiheuttamasta valtiollisesta turvallisuushasta mahdotonta antaa täydellistä arvioita. Myös monet kansanedustajat valittivat päätöksentekoprosessin aikana siitä, että hallituksen esityksessä viitataan salassa pidettävään tiedustelutietoon, eikä päättäjien ollut näin ollen mahdollista tehdä omaa arvioita tietojen pätevydestä ennen päätöksentekoa. Välineellistämisen potentiaalinen mittaluokka vaikuttaa vahvasti sen aiheuttamaan turvallisuushakaan ja näin ollen myös siihen, millä perusteella sen voidaan nähdä olevan sodankäyntiä. Mikäli itärajan yli olisi tullut Venäjän välineellistämänä kymmeniä- tai satojatuhansia turvapaikanhakijoita, olisi tilannetta mitä todennäköisemmin pidetty suoranaishana sodanjulistuksena. Koska turvapaikanhakijoiden määrä oli kuitenkin vähäinen, eikä Venäjän motiivi toimien taustalla ole selvillä, on tilanteen lopullinen arvioiminen ja sen sotaan viittaavat piirteet jätettävä jälkiviisastelijoiden armoille.

Koska tilanne on erittäin monimutkainen, on todennäköistä, että Euroopan komissio ei vastaa piakkoin sille esitettyihin kanteluihin rajalaista. Komissio on hyvin vaikeassa tilanteessa, sillä sen tulee tapauksessa pohtia sitä, voiko jäsenmaa rikkoa unionin yhteisiä sopimuksia vetoamalla kansalliseen turvallisuuteen ja milloin tarpeeksi vakavan turvallisuushan voidaan katsoa olevan läsnä, jotta kyseinen toiminta sallitaan. Virallisesti komissiolla on vuosi aikaa vastata jäsenmaan lainsäädännöstä tehtyyn kanteluun, mutta ei ole ennenkuulumatonta, että joidenkin monimutkaisten tapausten kohdalla komission vastausta saa odotella sitäkin pidempään. Periaatteessa komission parhaana strategiana voi pitää päätöksen viivyttämistä, jolloin se voi samalla antaa hiljaisen hyväksyntänsä Suomen toimille antamatta kuitenkaan samalla liikaa mahdollisuuksia muille jäsenmaille etsiä omia porsaanreikiään.

Lain oikeutettua säätämistä poikkeuslakina perusteltiin alun perin sillä, että sen vaikutuspiiri on sekä maantieteellisesti että ajallisesti rajattu. Yhtenä tärkeänä perusteena pidettiin myös sen tarjoama mahdollisuutta rajan avaamiseen, jotta muun muassa raja-alueella asuvat perheet pääsisivät näkemään toisiaan. Itärajaa ei kuitenkaan avattu lainkaan lain voimaantulon jälkeen ja huhtikuussa 2025 valtioneuvosto päätti jälleen rajan sulkemisen ja kansainvälisen suojelun keskeyttämisen jatkamisesta koko itärajalla, vaikka pysyvää rajasulkua pidettiin alun perin kestämättömänä. Itärajalla on siis tällä hetkellä käytännössä voimassa kaksi päätöstä, jotka estävät turvapaikan hakemisen, rajalaki vain määrittää sen kriteerit ja rajatoimet selkeästi yksityiskohtaisemmin. Tämä herättää kysymyksen siitä, oliko rajalain säätäminen tai sen voimassaolon jatkaminen tosiasiaassa tarpeen, mikäli rajan avaaminen muulle liikenteelle ei ollut missään vaiheessa realistista.

Lisäksi monet lain puolustajat perustelivat poikkeuslakia sen ennaltaehkäisevällä vaikutuksella, sillä lopettamalla turvapaikkahakemusten vastaanottaminen Venäjälle ja ihmissalakuljettajille oli tarkoitus lähettää vahva viesti siitä, että heidän ei kannattaisi edes yrittää tuoda siirtolaisia rajan tuntumaan. Monet kansanedustajat myönsivätkin, että he toivovat, että lakia ei tarvitse koskaan käyttää, mutta että sen on hyvä olla olemassa kaiken varalta. Rajalain voimaantumisen jälkeen itärajan yli ei ole tullut enää yhtään välineellistetyksi tunnistettua turvapaikanhakijaa ja ennaltaehkäisevän vaikutuksen voi katsoa onnistuneen. Toisaalta poikkeuslain kohdalla on pohdittava sitä, onko oikeutettua säätää ennaltaehkäisevää ja kiireellistä poikkeusta perustuslakiin silloin, kun tilanne itärajalla on saatu hillittyä jo muilla keinoin, ja jos lakia ei edes ole toivottavaa panna toimeen.

Tilanteen kuvaaminen välineellistämiseksi nimeää uhrin eli siirtolaiset nimenomaan tilanteen välineiksi eli työkaluiksi epäinhimillistää heidät lähes esineen rooliin. Osa päättäjistä niin Suomessa kuin Euroopan unionissakin käyttää tilanteesta myös aseellistamisen termiä, mikä korostaa entisestään siirtolaisten aiheuttamaa vaaraa. Poikkeuslakikeskustelussa sekä laajemminkin välineellistämispuheessa jätetään usein vähälle huomiolle siirtolaisten oma rooli aktiivisina toimijoina sekä usein ihmiskaupan uhreina. Vaikka itärajalle tulleista vain harvalle on myönnetty turvapaikka heidän lähtömaansa perusteella, ei se tarkoita, etteikö heidän ihmisoikeuksiaan tai turvallisuuttaan olisi vaarannettu tai loukattu heidän matkatessaan Venäjän halki aina Raja-Jooseppiin saakka. Kielellä onkin valtava merkitys erityisesti turvallistamispuheissa ja siinä, kenen turvallisuutta uhataan, kuka uhan aiheuttaa ja kenet puheella voidaan jopa esineellistää.

Suomessa on Venäjän hybridiopeaatioiden pelon myötä noussut myös jatkuva pohdinta siitä, kuka toimii missäkin tilanteessa Venäjän intressien mukaisesti. Toisin sanoen yhteiskunnan eri osa-alueilla, kuten mediassa ja itse eduskuntakeskustelussa, syytellään vuoron perään vastapuolta Venäjän intressien tukemisesta ja toisia kutsutaan jopa Venäjän agenteiksi. Tästä on tietenkin tullut retorisesti vahva keino osoittaa vastapuolen toimien vääräisyys, sillä Venäjä-yhteyksistä ja -myönteisyydestä on tullut suomalaisessa yhteiskunnassa erittäin vakava perisynti. Toisaalta vastapuolen syytteleminen Venäjä-kytköksistä myös vain lisää yhteiskunnallista eripuraa ja polarisaatiota, mikä ei todennäköisesti ole ainakaan Venäjän tahdon vastaista.

Kuten hybridisodankäynnissä yleensäkin Venäjän motiivit sen operaatioiden taustalla ovat varsin epäselviä, mutta ainakin yhtenä tavoitteena voidaan pitää suomalaisen yhteiskunnan epävakauttamista. Tämä voi tietenkin tapahtua monin keinoin, kuten juuri polarisaation kasvuna, pelon ja vaaran ilmapiirin luomisena sekä yhtenäisyyden rakoilemisena. Vaikka eduskunnan käsittelyissä puheenvuoroja pidettiin runsaasti sekä lain puolesta että sitä vastaan, sai poikkeuslaki kuitenkin

taakseen tarvitsemansa 5/6 enemmistön, mikä kertoo, että Suomen päättäjät sekä kyselyiden mukana Suomen kansalaiset olivat suhteellisen samaa mieltä siitä, että rajalaki oli tarpeen. Ulkoisen uhan edessä ihmisten on tapana ryhmittyä yhteiseen rintamaan.

Toisaalta koska siirtolaisten määrä rajalla oli kokonaisuudessaan suhteellisen vähäinen, on hyvin todennäköistä, että Venäjän ei ollut tarkoitustaan aiheuttaa fyysistä uhkaa Suomelle vaan enemmänkin testata, millaisen reaktion se toimillaan saa aikaan. Suomen laatima rajalaki on vähintäänkin kiistanalainen, ja se ajoi Suomen haasteelliseen tilanteeseen kansainvälisellä areenalla sen joutuessa rikkomaan vakaasti vannomaansa kansainvälistä lakia. Venäjän vaikutus Suomen lainsäädäntöön oli siis valtava. Mikäli Venäjän tarkoituksena oli alusta alkaen testata, kuinka radikaaleihin vastatoimiin Suomi ryhtyisi, oli Suomen erittäin vahva ja kiistanalainen reaktio varmasti sen intressien mukainen. Näin ollen Suomen voi katsoa toimineen Venäjän intressien mukaisesti, jopa hieman suomettumista muistuttavalla tavalla, vaikka tällä kertaa sitä tiedostamattaan.

Erilaiset epäkonventionaaliset sodan ja manipuloinnin keinot ovat luoneet globaalista kansainvälisestä ympäristöstä erittäin monimutkaisen. Vaikka valtioiden välillä on aina ollut myös rauhanajan vaikuttamisyrityksiä, ovat globalisaatio ja erilaiset informaatioteknologiat kasvattaneet niiden määrää runsaasti ja tehneet niistä entistä monisyisempiä. Samalla sodankäynnistä on tullut vaikeampaa määrittää, ja useat eri määritelmät ja modernit johdannaiskäsitteet, kuten hybridisodankäynti, ovat tehneet siitä kelluvan merkitysajan, jota voidaan myös käyttää entistä löyhemmin omien intressien ajamiseen. Kun käsite politisoituu liikaa tai sille ei ole annettu selkeää määritelmää, kuten hybridisodankäynnille, on kaikkien osapuolten mahdollista käyttää sitä kaatoluokkana omien argumenttiansa perustelemisessa, jolloin myös sen merkitys vähenee.

Aineiston analyysissä nousi esille myös kiinnostava ilmiö sotaretoriikan käytön sukupuolittuneisuudesta. Selkeästi suurin osa puheenvuoroista, joissa tilannetta verrattiin sodankäyntiin, oli mieskansanedustajien pitämiä. Vaikka tutkimuksesta ei voi, eikä ole tarkoituskaan, tehdä kattavia yleistyksiä, on löydös silti mielenkiintoinen ja sukupuolen merkitystä hybridisotaretoriikan käytössä voisi tarkastella jatkossa laajemmin. Sodankäynti on nähty perinteisesti maskuliinisena teemana, mikä selittää todennäköisesti myös termin käytön sukupuolittunutta eroa. Kuitenkin sotaviittausten ja niillä turvallistamisen kasvun myötä herää kysymys siitä, ajavatko poikkeuksellista politiikkaa länsimaisissa demokratioissa enimmäkseen juuri miehet. Ja jos näin on, kenen intressejä ja turvallisuutta toimilla pyritään toteuttamaan ja kenen intressit sen sijaan jäävät poikkeuskeinojen takia varjoon.

Sotaretoriikka on arkipäiväistynyt valtavasti poliittisessa puheessa, eikä erilaisten lievempien tilanteiden vertaamista sodankäyntiin pidetä enää mullistavana. Sotapuheen jatkuva viljeleminen voi kuitenkin tehdä todellisen uhan tunnistamisesta haastavaa ja toisaalta antaa eväät jatkuvan poikkeuksellisen politiikan perustelemiseksi, mikä haastaa valtioiden perinteiset demokraattiset prosessit. Koska hybridisodankäynti vaatii tosiasiallisia taisteluita vähemmän resursseja, on vihamielisten toimijoiden mahdollista jatkaa hyökkäyksiään pidempään. Jatkuvan hybridiuhan alla eläminen voi pahimmillaan johtaa pysyvään tilaan, jossa vaakakupin eri päissä painavat kansallinen turvallisuus ja ihmisten perusoikeudet, vaikka tosi asiassa niiden ei tulisi olla ristiriidassa edes perinteisessä sotatilassa.

Lähdeluettelo

Aineistolähteet

Eduskunnan vastaus EV 59/2025 vp. *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annetun lain 7 §:n muuttamisesta*. 04.06.2025. Saatavilla: [EV 59/2025 vp](#), viitattu 30.3.2026.

Eurooppa-neuvoston päätelmät. 15.12.2023. Saatavilla, <https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2023/12/15/european-council-conclusions-14-and-15-december-2023/>, viitattu 30.3.2026.

Hallituksen esitys HE 53/2024. *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi*. 21.05.2024. Saatavilla: [HE 53/2024 vp](#), viitattu 30.3.2026.

Hallituksen esitys HE 18/2025. *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annetun lain 7 §:n muuttamisesta*. 27.03.2025. Saatavilla: [HE 18/2025 vp](#), viitattu 30.3.2026.

Helsingin Sanomat. 2023a. *Hallitus sulki itärajan, vaikka sitä ei viime viikolla pidetty mahdollisena – Näin päätöstä perustellaan*. 28.11.2023. Saatavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010022207.html>, viitattu 30.3.2026.

Helsingin Sanomat. 2023b. *Jo yli 900 hakenut itärajalta turvapaikkaa – Näin turvapaikanhakijat siirtyivät kohti pohjoista*. 27.11.2023. Saatavissa: <https://www.hs.fi/suomi/art-2000010009235.html>, viitattu 30.3.2026.

Helsingin Sanomat. 2023c. *Niinistö vaatii itä-rajän ylitysten rajoittamista: ”Ei se itsestään lopu”*. Online, 15.11.2023. Saatavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009992018.html>, viitattu 30.3.2026.

Helsingin Sanomat. 2023d. *Sisäministeriö alkaa valmistella rajoitus-toimia itä-rajalle poikkeuksellisen liikehdinnän takia*. Online, 14.11.2023. Saatavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009986988.html>, viitattu 30.3.2026.

Helsingin Sanomat. 2023e. *Valtaosa suomalaisista haluaa sulkea koko itärajan, jos maahantulo jatkuu*. Online, 25.11.2023. Saatavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010013970.html>, viitattu 30.3.2026.

Helsingin Sanomat. 2024a. *Hallitus esittää poikkeus-lakia, joka mahdollistaisi turva-paikanhaun keskeyttämisen ja hakijoiden tulon estämisen*. Online, 15.03.2024. Saatavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010295829.html>, viitattu 30.3.2026.

Helsingin Sanomat. 2024b. *Kenraalimajuri Sarasmaa: Ei ole olemassa varmaa tietoa, että itärajalle olisi tulossa suuri määrä turvapaikanhakijoita*. Online, 21.03.2024. Saatavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010308820.html>, viitattu 30.3.2026.

Helsingin Sanomat. 2024c. *Kenraalimajuri Sarasmaa: Ei ole varmaa tietoa suuresta määrästä turvapaikan-hakijoita itärajalla – Näin sisäministeri kommentoi*. Online, 22.03.2024. Saatavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010311808.html>, viitattu 30.3.2026.

Helsingin Sanomat. 2024d. *”Käännytyslaista” tehty viisi kantelua EU:lle, taustalla nimekkäitä suomalaisia professoreja*. Online, 10.10.2024. Saatavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010661368.html>, viitattu 30.3.2026.

Helsingin Sanomat. 2024e. *Oikeustieteilijät tyrmäävät täysin hallituksen esittämän ”käännytyslain”*. Online, 14.06.2024. Saatavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010492244.html>, viitattu 30.3.2026.

Helsingin Sanomat. 2024f. *Rajaesitys on ”ristiriidassa ihmisoikeus-velvoitteiden kanssa” – Voiko tällaista tehdä, hallitus-neuvos Sanna Palo?* Online, 15.03.2024. Saatavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010297365.html>, viitattu 30.3.2026.

Helsingin Sanomat. 2024g. *Sisäministeri Rantanen: Raja-sulku jatkuu kuukaudella – kansainvälillä rikollisuudella osuutta ilmiöön*. Online, 11.01.2024. Saatavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010112645.html>, viitattu 30.3.2026.

Iltalehti. 2023. *Sisäministeriön muistio maalaa karun tilannekuvan rajalta – Suomeen voi päästä jopa ”siviiliksi tekeytyneitä sotilaita”*. Online, 23.11.2023. Saatavissa: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/7e4d4204-ac4f-4441-82bf-a95798e4e2a0>, viitattu 30.3.2026.

Ilta Sanomat. 2024. *Sotilasprofessori väitti ”käännytyslakia” Venäjän hybridioperaatioksi – HS:n toimittaja: Minä sen keksin*. Online, 20.11.2024. Saatavissa: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000010846669.html>, viitattu 30.3.2026.

MTV. 2023. *Pääministeri Orpo kertoo: Näin EU:ssa suhtaudutaan Suomen päätökseen sulkea itäraja*. Online, 14.12.2023. Saatavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/paaministeri-orpo-kertoo-nain-eu-ssa-suhtaudutaan-suomen-paatokseen-itarajan-sulkemisesta/8840238>, viitattu 30.3.2026.

MTV. 2024. *Perustuslakivaliokunta joutui äänestämään käännytyslaista – kaksi kansanedustajaa vastusti*. Online, 05.07.2024. Saatavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/perustuslakivaliokunta-kokoontuu-arvioimaan-kaannytyslakiin-tehtyja-viilauksia/8968670>, viitattu 30.3.2026.

Pöytäkirja PTK 76/2024 vp. Eduskunnan ensimmäinen käsittely hallituksen esitykseen HE 53/2024 vp. 09.07.2024. Saatavilla: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_76+2024+2.aspx, viitattu 30.3.2026.

Pöytäkirja PTK 77/2024 vp. Eduskunnan toinen käsittely hallituksen esitykseen HE 53/2024 vp. 12.07.2024. Saatavilla: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_77+2024+3.aspx, viitattu 30.3.2026.

Sisäministeriö. 2023. *Muistio: Valtioneuvoston päätös rajanylityspaikkojen väliaikaisesta sulkemisesta ja kansainvälisen suojelun hakemisen keskeyttämisestä tehdyn päätöksen muuttamisesta*. 22.11.2023. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=157>, Viitattu, 30.3.2026.

Valtioneuvosto. *Suomen itärajan tilanne*. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/suomen-itarajan-tilanne>, viitattu 30.3.2026.

Valtioneuvosto. 11.1.2024. *Suomen itäraja pysyy kiinni*. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/suomen-itaraja-pysyy-kiinni->, viitattu 30.3.2026.

Valtioneuvoston päätös SM/2023/4. *Valtioneuvoston päätös rajanylityspaikkojen väliaikaisesta sulkemisesta ja kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä*. 16.11.2023. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=95> viitattu 30.3.2026.

Valtioneuvoston päätös SM/2023/9. *Valtioneuvoston päätös rajanylityspaikkojen väliaikaisesta sulkemisesta ja kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä tehdyn valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta*. 22.11.2023. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=157>, viitattu 30.3.2026.

Valtioneuvoston päätös SM/2023/15. *Valtioneuvoston päätös rajanylityspaikkojen väliaikaisesta sulkemisesta ja kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä*. 28.11.2023. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=214>, viitattu 30.3.2026.

Valtioneuvoston päätös SM/2023/24. *Valtioneuvoston päätös rajanylityspaikkojen väliaikaisesta sulkemisesta ja kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä*. 12.12.2023. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=411>, viitattu 30.3.2026.

Valtioneuvoston päätös SM/2023/27. *Valtioneuvoston päätös rajanylityspaikkojen väliaikaisesta sulkemisesta ja kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä.* 14.12.2023. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=491>, viitattu 30.3.2026.

Valtioneuvoston päätös SM/2024/3. *Valtioneuvoston päätös rajanylityspaikkojen väliaikaisesta sulkemisesta ja kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä.* 11.1.2024. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=649>, viitattu 30.3.2026.

Valtioneuvoston päätös SM/2024/5. *Valtioneuvoston päätös rajanylityspaikkojen väliaikaisesta sulkemisesta ja kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä.* 8.2.2024. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=847>, viitattu 30.3.2026.

Valtioneuvoston päätös SM/2024/19. *Valtioneuvoston päätös rajanylityspaikkojen sulkemisesta toistaiseksi ja kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä.* 4.4.2024. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=1176>, viitattu 30.3.2026.

Valtioneuvoston päätös SM/2025/32. *Valtioneuvoston päätös rajanylityspaikkojen sulkemisesta toistaiseksi ja kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä.* 16.4.2025. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=3657>, viitattu 30.3.2026.

Von der Leyen, Ursula. 2023. *Letter to EU leaders on migration.* 13.12.2023. Saatavilla: <https://open.overheid.nl/documenten/4a7503d4-9501-4106-8beb-88f6774f8149/file>, viitattu 30.3.2026.

Yle. 2023a. *Itärajalle on tullut 50 turvapaikanhakijaa tiistain aikana – tällainen tilanne Nuijamaalla oli tiistai-iltana.* Online, 14.11.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20060109>, viitattu 30.3.2026.

Yle. 2023b. *Itärajan ylittäneet turvapaikanhakijat kertoivat viranomaisille, miten päätyivät Suomeen.* Online, 13.11.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20059991>, viitattu 30.3.2026.

Yle. 2023c. *Petteri Orpon mukaan Venäjän-ajan tilanne pitää ottaa vakavasti: ”Vaikuttaa aivan tietoiselta ratkaisulta”* Online, 14.11.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20060195>, viitattu 30.3.2026.

Yle. 2023d. *Professori sanoo, että turvapaikanhakijoiden määrä itärajalla voi nousta satoihin – loimme kolme skenaariota.* Online, 15.11.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20060277>, viitattu 30.3.2026.

- Yle. 2023e. *Selvitimme, miten nykyinen rajatilanne vertautuu kahdeksan vuoden takaiseen pakolaisaaltoon*. Online, 15.11.2023 Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20060372>, viitattu 30.3.2026.
- Yle. 2023f. *Sisäministeri Mari Rantanen tilanteesta Suomen itärajalalla: ”On aika ryhtyä toimenpiteisiin”*. Online, 14.11.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20060162>, viitattu 30.3.2026.
- Yle. 2023g. *Turvapaikanhakijoita tullut keskiviikkona 75 – yksi kertoi STT:lle tulleensa rajan lähis-tölle Venäjän armeijan autossa*. Online, 15.11.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20060301>, vii-tattu 30.3.2026.
- Yle. 2023h. *”Venäjältä Suomeen 2 000 dollarilla” – näin salakuljettajat tarjoavat kuljetusta sosi-aalisessa mediassa*. Online, 14.11.2023. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20060220>, viitattu 30.3.2026.
- Yle. 2024a. *Käännytyslaille voimakasta kritiikkiä – rajavartijat huolissaan vastuunjaosta, kun ra-jalle tulee lapsi tai vammaisen henkilö*. Online, 25.03.2024. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20080748>, viitattu 30.3.2026.
- Yle. 2024b. *Perustuslakivaliokunta vaatii eduskunnalta muutoksia käännytyslakiin*. Online, 18.06.2024. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20094738>, viitattu 30.3.2026.
- Yle. 2024c. *Ristiriitojen takia käännytyslakia ei voida säätää, toteavat asiantuntijat*. Online, 18.06.2024. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20094931>, viitattu 30.3.2026.
- Yle. 2024d. *Russia starts detaining migrants attempting to cross into Finland*. Online, 11.05.2024. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20088180>, viitattu 30.3.2026.
- Yle. 2025. *Euroopan parlamentti: Suomella on oikeus sulkea itäraajansa*. Online, 27.06.2025. Saata-vissa: <https://yle.fi/a/74-20169943>, viitattu 30.3.2026.

Kirjallisuus

- Balzacq, Thierry. 2011a. A theory of securitization: origins, core assumptions and variants. *Securiti-zation Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*. Balzacq, Thierry, toim. London, Routledge, 1–30.
- Balzacq, Thierry. 2011b. Enquiries into methods: a new framework for security analysis. *Securitiza-tion Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*. Balzacq, Thierry, toim. London, Routledge, 31–54.

- Berenskoetter, Felix. 2016. Unpacking Concepts. *Concepts in World Politics*. Berenskoetter, Felix, toim. Los Angeles, California, Sage, 1–20.
- Bousquet, Antoine. 2016. War. *Concepts in World Politics*. Berenskoetter, Felix, toim. Los Angeles, California, Sage, 91–106.
- Bressan, Sarah, ja Mari-Liis Sulg. 2020. Welcome to the Grey Zone: Future War and Peace. *New Perspectives*, 28(3), 379–397.
- Bull, Hedley. 2002. *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. New York: Palgrave.
- Buzan, Barry, Ole Wæver ja Jaap de Wilde. 1998. *Security: A new Framework for Analysis*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Charap, Samuel. 2015. The Ghost of Hybrid War. *Survival*, 57(6), 51–58.
- Chivvis, Christopher. 2017. Hybrid War: Russian Contemporary Political Warfare. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 73(5), 316–321.
- Clausewitz, Carl von. 2009 [1832]. *Sodankäynnistä*. Helsinki: Art House.
- Consentino, Gabriele. 2020. *Social Media and the Post-Truth World Order*. Switzerland, Springer International Publishing AG.
- Cullen, Patrick. 2021. A perspective on EU hybrid threat early warning efforts. *Hybrid Warfare : Security and Asymmetric Conflict in International Relations*. Weissmann, Mikael, toim. London, I.B. Tauris, 46–59.
- Der Derian, James. 2009. *Virtuous War: Mapping the Military-Industrial-Media-Entertainment Network*. New York, Routledge.
- Eklund Löwinder, Anne-Marie ja Anna Diup. 2021. Cyberwarfare and the internet – The implications of a more digitalized world. *Hybrid Warfare : Security and Asymmetric Conflict in International Relations*. Weissmann, Mikael, toim. London, I.B. Tauris, 145–155.
- Euroopan komissio. 2021. *2021 State of the Union Address by President von der Leyen*. Online, 15.9.2021. Saatavissa: < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_21_4701>, viitattu 30.3.2026.
- Euroopan komissio. 2024. KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE muuttoliikkeen käyttämiseen aseena liittyvien hybridiuhkien torjumisesta ja

- turvallisuuden vahvistamisesta EU:n ulkorajoilla. Online, 11.12.2024. Saatavissa: <eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52024DC0570>, viitattu 30.3.2026.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1359. Online, 22.05.2024. Saatavissa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401359>, viitattu 30.3.2026.
- Fabian, Sandor. 2019. "The Russian Hybrid Warfare Strategy - Neither Russian nor Strategy." *Defense & Security Analysis*, 35(3), 308–25.
- Fierke, Karin. 2005. *Diplomatic Interventions: Conflict and Change in a Globalizing World*. Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Foucault, Michel. 2003. *"Society Must Be Defended" : Lectures at the Collège de France, 1975-76*. Mauro Bertani ja Alessandro Fontana, toim. New York, Picador.
- Fukuyama, Francis. 1992. *The End of History and the Last Man*. New York; Free Press.
- Gallie, Walter, B. 1955. *Essentially Contested Concepts. Proceedings of the Aristotelian Society*, 56, 167–198.
- Ganty, Sarah, Aleksandra Ancite-Jepifánova ja Dimitry V Kochenov. 2024. EU Lawlessness Law at the EU-Belarusian Border: Torture and Dehumanisation Excused by 'Instrumentalisation.' *Hague Journal on the Rule of Law : HJRL*, 16(3), 739–774.
- Greenhill, Kelly M. 2010. *Weapons of Mass Migration: Forced Displacement, Coercion, and Foreign Policy*. Ithaca: Cornell University Press.
- Guzzini, Stefano. 2016. Power. *Concepts in World Politics*. Berenskoetter, Felix, toim. Los Angeles, California, Sage, 23–40.
- Guzzini, Stefano. 2005. The Concept of Power: A Constructivist Analysis. *Millennium*, 33(3), 495–521.
- Göransson, Markus. 2021. Understanding Russian thinking on gibrinayaya voyana. *Hybrid Warfare : Security and Asymmetric Conflict in International Relations*. Weissmann, Mikael, toim. London, I.B. Tauris, 83–94.
- Hoffman, Frank. 2007. *Conflict in the 21st Century: the rise of hybrid wars*. Arlington, Virginia, Potomac Institute for Policy Studies.
- Holsti, Kalevi Jaakko. 2004. *Taming the Sovereigns : Institutional Change in International Politics*. Cambridge University Press.

- Hughes, Geraint. 2020. War in the Grey Zone: Historical Reflections and Contemporary Implications. *Survival (London)*, 62 (3), 131–58.
- Huhtinen, Aki-Mauri, Miika Sartonen ja Teemu Saressalo. 2023. Havaintoja informaatiovaikuttamisesta Ukrainan sodassa - strateginen kommunikoiija presidentti Zelenskyi. *Sodan usvaa II, Sodan käynnin laaja-alaisuus*. Palokangas, Marko, toim. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, 165–176.
- Huysmans, Jef. 2014. *Security Unbound : Enacting Democratic Limits*. New York, Routledge.
- Häggström, Henrik. 2021. Hybrid threats and new challenges for multilateral intelligence cooperation. *Hybrid Warfare : Security and Asymmetric Conflict in International Relations*. Weissmann, Mikael, toim. London, I.B. Tauris, 132–144.
- Ikenberry, John, G. 2024. Three Worlds: The West, East and South and the Competition to Shape Global Order. *International Affairs (London)*, 100 (1), 121–138.
- International Olympic Committee (IOC). 2024. Joint Paris 2024 Boxing Unit/IOC Statement. Online, 1.8.2024. Saatavilla: <https://www.olympics.com/ioc/news/joint-paris-2024-boxing-unit-ioc-statement>, viitattu 30.3.2026.
- Jabri, Vivienne. 2007. *War and the Transformation of Global Politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Jonsson, Oscar. 2019. Russian information warfare and its challenges to international law. *Routledge Handbook of War, Law and Technology*, Routledge, 339–353.
- Kaldor, Mary. 2012. *New and Old Wars: Organized violence in a global era*. Cambridge, Polity Press.
- Kellner, Douglas. 2000. Virilio, War and Technology: Some Critical Reflections. *Paul Virilio: From Modernism to Hypermodernism and Beyond*. Armitage, John, toim. London, SAGE, 103–126.
- Kynsilehto, Anitta. 2024. Tarvitsevatko naapurit aitoja? Rajat, ihmisten liikkuvuus ja militarisaatio. *Sodan pauloissa: Militarismi suomalaisessa yhteiskunnassa*. Hast, Susanna ja Noora Kotilainen, toim. Helsinki, Gaudeamus, 267–278.
- Mészáros, Edina Lilla ja Constantin Toca. 2021. The EU's Resilience and the Management of Hybrid Threats Coming from the Eastern Neighbourhood: Belarus and the Deliberate Facilitation of Irregular Immigration. *Eastern Journal of European Studies*, 14(1), 5–30.

- Nayak, Meghana ja Eric Selbin. 2010. *Decentering International Relations*. London: NBN International.
- Nilsson, Niklas, Mikael Weissman, Björn Palmertz, Per Thunholm ja Henrik Häggström. 2021. Security challenges in the grey zone: Hybrid threats and hybrid warfare. *Hybrid Warfare : Security and Asymmetric Conflict in International Relations*. Weissmann, Mikael, toim. London, I.B. Tauris, 1–20.
- Palmertz, Björn. 2021. Influence operations and the modern information environment. *Hybrid Warfare : Security and Asymmetric Conflict in International Relations*. Weissmann, Mikael, toim. London, I.B. Tauris, 113–131.
- Renz, Bettina. 2016. Russia and 'Hybrid Warfare.' *Contemporary Politics*, 22 (3), 283–300.
- Skinner, Quentin. 2002. *Visions of Politics. Vol. 1, Regarding Method*. Cambridge University Press.
- Stritzel, Holger ja Juha A. Vuori. 2016. Security. *Concepts in World Politics*. Berenskoetter, Felix, toim. Los Angeles, California, Sage, 41–57.
- Toveri, Pekka. 2024. *Ja me olemme nyt sodassa Venäjän kanssa. Katsokaa vaikka kaikkea sabotaasitoimintaa mitä Venäjä tekee. Koska Venäjä ei pysty uhkaamaan meitä vakavasti sotilaallisesti, se etsii heikkouksia puolustuksestamme hybridisodankäynnillä.* [X]. 29.6.2024. Saatavissa: <https://x.com/ptoveri/status/1806998263339380962?s=46&t=IkQFTdSVVjccwrLTo2VIYA>, viitattu 30.3.2026.
- Tähtinen, Janne. 2023. Etäsodankäynti - sodan usvaa, uhkatilanne vai taistelutapa? *Sodan usvaa II, Sodan käynnin laaja-alaisuus*. Palokangas, Marko, toim. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, 34–45.
- Vasquez, John ja Marie Henehan. 2023. Peace, globalization and territoriality. *Territory, War and Peace*. John Vasquez ja Marie Henehan, toim. Routledge, 195–205.
- Vastapuu, Leena, Saara Särnä, Noora Kotilainen ja Susanna Hast. 2024. Kuinka militarisoitunut Suomi on? Militarisaation tarkistuslista. *Sodan pauloissa: Militarismi suomalaisessa yhteiskunnassa*. Hast, Susanna ja Noora Kotilainen, toim. Helsinki, Gaudeamus, 37–56.
- Virilio, Paul. 1995. *Open Sky*. London: Verso.

- Vultee, Fred. 2011. Securitization as a media frame: What happens when the media ‘speak security’. *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*. Balzacq, Thierry, toim. London, Routledge, 77–93.
- Vuori, Juha A. 2008. Illocutionary logic and strands of securitisation – Applying the theory of securitisation to the study of non-democratic political orders’. *European Journal of International Relations*, 14(1), 65– 99.
- Weissman, Mikael. 2021. Conceptualizing and countering hybrid threat and hybrid warfare: The role of military in the grey zone. *Hybrid Warfare : Security and Asymmetric Conflict in International Relations*. Weissmann, Mikael, toim. London, I.B. Tauris, 61–82.
- Weissman, Mikael, Niklas Nilsson ja Björn Palmertz. 2021. Moving out of the blizzard: Towards a comprehensive approach to hybrid threats and hybrid warfare. *Hybrid Warfare : Security and Asymmetric Conflict in International Relations*. Weissmann, Mikael, toim. London, I.B. Tauris, 263–272.
- Yin, Robert K. 2009. *Case study research: Design and methods*. Beverly Hills, CA: Sage.
- YK. 1971. *Security Council official records of the 26th year, 1606th meeting*. United Nations Digital Library. Saatavissa: <https://digitallibrary.un.org/record/586014?v=pdf>, viitattu 30.3.2026.

Liitteet

Liite 1.

Taulukko 8: Hybridisotaretoriikan käyttö eduskunnan rajalakikäsitteilyissä

Käsite	Toimija (Kuka)	Toiminta (Mitä termiä käytetään ja miten)	Konteksti (Miksi, mitä pyrkii saamaan aikaan)
Hybridisodankäynti	Juha Hänninen (kok) 1.käsittely PTK 76/2024, 7; 26	<i>Tässä hybridisodassa on vihollinen jo saavuttanut sen, minkä haluaa ja nauraa partaansa. Se on saanut aikaan ristiriitaa täällä eduskunnassa ja maassamme</i>	Avaa Venäjän motiivia ja kuvailee sodan keinona Lain puolesta
	Maria Ohisalo (vihr) 1. käsittely PTK 76/2024, 18	<i>Ihmisten käyttäminen hybridisodankäynnin välineenä on alhaista, Venäjä ei kuitenkaan tee sitä nyt ensimmäistä kertaa.</i>	Korostaa uhreja ja kuvailee sodan keinona Lakia vastaan
	Juha Hänninen (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 22	<i>Nyt olemassa olevat lait antavat mahdollisuuden hallita ihmisten käyttämistä välineenä maahantulossa hybridisodankäynnin muotona, mutta me tarvitsemme lain, jolla voimme estää sen.</i>	Kuvailee sodan keinona Lain puolesta
	Atte Kaleva (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 40	<i>Se [absoluuttinen oikeus turvapaikkaan] käytännössä vesittäisi kokonaan kansainvälisissä sopimuksissa tunnustetun valtion oikeuden valvoa rajojaan ja kontrolloida sitä, kuka pääsee maahan, silloinkin, kun vihamielinen valtio käyttää väkijoukkoja hybridisodankäynnin välineenä</i>	Kuvailee sodankeinona Lain puolesta
	Marko Kilpi (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 48	<i>Tämä vääjäämätön kehityskulku tarkoittaa sitä, että näiden epäkonventionaalisten keinojen ansiosta hybridisotaa käydään meidän kaikkien arjessa,... joka</i>	Kuvailee vallitsevaa tilaa Lain puolesta

		<i>paikassa, syvällä maan rajojen sisällä.</i>	
	Marko Kilpi (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 49	<i>Pakolaisten käyttäminen hybridisodankäynnin välineenä on perusesimerkki yhteiskunnallisten elementtien ja ilmiöiden aseellistamisesta</i>	Kuvailee sodan keinona Lain puolesta
	Marko Kilpi (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 49	<i>Niissä [kv-]sopimuksissa ei ole otettu huomioon hybridisodankäynnin, neljännen sodankäynnin sukupolven menetelmiä, ja siten myös nämä sopimukset käännetään aseeksi meitä vastaan</i>	Kuvailee vallitsevaa tilaa Lain puolesta
	Aleksi Jäntti (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 50	<i>Sittemmin informaatio­sota on laajentunut hybridisodankäynniksi, joka on konkreettisimmin näkynyt välineellistettynä maahantulona itärajal­lamme</i>	Kuvailee vallitsevaa tilaa Lain puolesta
	Aleksi Jäntti (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 51	<i>Jos viranomaisillamme ei ole toimivaltuuksia vastata Venäjän hybridisodankäyntiin ja sen seurauksena tulemme yliajettuiksi ja menetämme suvereniteettimme, ketä lohduttaa, että noudatimme oman tulkintamme mukaan pilkulleen ja taukoineen kansainvälisiä sopimuksia eikä perusoikeuksiakaan tullut rajoitettua tuona historian silmänräpäyksenä?</i>	Kuvailee puolustautumisen tarvetta Lain puolesta
	Miko Bergbom (ps) 1. käsittely PTK 76/2024, 66	<i>Ja tältä osin meidän on pystyttävä sanomaan, että Venäjä ei tule voittamaan tätä hybridisotaansa, jota se käy meitä vastaan ja Natoa vastaan ja EU:ta vastaan, vaan oikeusvaltiolla on olemassa keinot, joilla se pystyy torjumaan tämänkaltaisen vaikuttamisen</i>	Kuvailee puolustautumisen tarvetta Lain puolesta

Hybridihyökkäys	Ben Zyskowitz(kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 4	<i>Tässä laissa on kyse siitä, onko demokraattisella oikeusvaltiolla Suomella mahdollisuus pyrkiä torjumaan ja estämään Venäjän hybridihyökkäys Suomea vastaan ... pyrkiessään horjuttamaan ja painostamaan Suomea</i>	Kuvailee puolustautumisen tarvetta Lain puolesta
	Sanna Antikainen (ps) 1. käsittely PTK 76/2024, 14	<i>Ja se [Venäjä] on nyt myös välineellistetyn maahantulon muodossa tehnyt hybridihyökkäyksen Suomea kohtaan</i>	Kuvailee sodan keinona Lain puolesta
	Sanna Antikainen (ps) 1. käsittely PTK 76/2024, 14	<i>Venäjä testaa, kykenemmekö me toimimaan tämän hybridihyökkäyksen edessä vai lomaannummeko me. He testaavat, pysymmekö me yhtenäisinä vai emme.</i>	Avaa Venäjän motiivia ja kuvailee sodan keinona Lain puolesta
	Ben Zyskowitz (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 15	<i>Me haluamme lähettää Moskovaan ja lähtömaihin sellaisen viestin, että me emme ole avuttomia tällaisen hybridihyökkäyksen edessä</i>	Kuvailee puolustautumisen tarvetta Lain puolesta
	Ben Zyskowitz (kok) 1.käsittely PTK 76/2024, 28	<i>Mikään näistä [olemassa olevista] keinoista, ei mikään, ei ole torjumassa, estämässä tätä hybridihyökkäystä, mitä Venäjä turvapaikanhakijoita hyväksikäyttämällä Suomea vastaan voi tehdä</i>	Kuvailee vallitsevaa puolustuskyyttömyyttä Lain puolesta
	Timo Heinonen (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 32	<i>Vastaavia tai vaihtoehtoisia keinoja ei ole, millä nämä toimet voidaan toteuttaa, vastata siis poikkeukselliseen Venäjän hybridihyökkäykseen.</i>	Kuvailee vallitsevaa puolustuskyyttömyyttä Lain puolesta
	Ben Zyskowitz (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 33	<i>Ne [muut vaihtoehtoiset keinot] eivät torju eivätkä estä tätä Venäjän hybridihyökkäystä</i>	Kuvailee vallitsevaa puolustuskyyttömyyttä Lain puolesta

	Kaisa Garedeu (ps) 1. käsittely PTK 76/2024, 62	<i>Mikäli laki nyt kaatuisi ja laaja hybridihyökkäys Suomea vastaan toteutuisi, niin hallituksen kädet olisi sidotut</i>	Kuvailee vallitsevaa puolustuskyvyttömyyttä Lain puolesta
	Kaisa Garedeu (ps) 1. käsittely PTK 76/2024, 62	<i>Emme me haaveile sen [rajalain] käyttämisestä, mutta emme voi laittaa päätä pensaaseen ja kuvitella, ettei massiivisen hybridihyökkäyksen uhkaa olisi olemassa</i>	Kuvailee vallitsevaa tilannetta Lain puolesta
	Laura Huhtasaari (ps) 1. käsittely PTK 76/2024, 64	<i>Nyt käsiteltävänä olevassa lakiehdotuksessa on kysymys demokraattisen oikeusvaltion puolustautumisesta vakavan itsemääräämisoikeuden ja kansallisen turvallisuuden uhkan muodostamaa vieraan valtion vihamielistä vaikuttamista, painostamista ja hybridihyökkäystä vastaan</i>	Kuvailee puolustautumisen tarvetta Lain puolesta
	Sanna Antikainen (ps) 1. käsittely PTK 76/2024, 71	<i>Nyt Venäjä on käyttänyt välineellistettyä maahantuloa hybridihyökkäyksen muodossa maattamme ja näin kansalaisiamme kohtaan</i>	Kuvailee sodan keinona Lain puolesta
	Sanna Antikainen (ps) 1. käsittely PTK 76/2024, 71	<i>Venäjän hybridihyökkäykset ovat tulleet tutuksi maailmassa juurikin Ukrainan kautta ja Ukraina on esimerkki siitä, mihin nyt käsillä oleva tilanne voi pahimmillaan ajan kuluessa johtaa</i>	Kuvailee tulevaisuuden uhkakuvia Lain puolesta
	Sanna Antikainen (ps) 1. käsittely PTK 76/2024, 71	<i>Nyt se [Venäjä] käyttää hyväkseen Suomen heikkoutta, kun se käyttää välineellistettyä maahantuloa hybridihyökkäyksen välineenä Suomen valtiota ja suomalaisia vastaan</i>	Kuvailee sodan keinona Lain puolesta
	Sanna Antikainen (ps) 1. käsittely	<i>Venäjän hybridihyökkäys rajallamme ei valitettavasti varmaankaan tule jäämään</i>	Kuvailee tulevaisuuden uhkakuvia

	PTK 76/2024, 72	<i>tähän</i>	Lain puolesta
	Ben Zyskowicz (kok) 2. käsittely PTK 77/2024, 6	<i>Tässä laissa on kysymys siitä, onko demokraattisella oikeusvaltiolla Suomella mahdollisuus pyrkiä välttämättömin keinoin torjumaan ja estämään häikäilemättömän, sotaa käyvän roistovaltio Venäjän hybridihyökkäystä Suomea vastaan, sellaista hybridihyökkäystä, jossa Venäjä käyttäisi kolmansien maiden kansalaisten työntämistä Suomen rajalle aseena Suomea vastaan</i>	Kuvailee puolustautumisen tarvetta ja sodan keinona Lain puolesta
	Markus Lohi (kesk) 2. käsittely PTK 77/2024, 27	<i>Tilanteessa, jossa vieras valta tai vastaava toimija käyttää lakiluonnoksen kriteerien mukaisesti kolmannen maan kansalaisia Suomeen kohdistetun hybridihyökkäyksen välineinä, oikeusturvan ja oikeusvaltiollisuuden näkökulma ei voi korkeimman hallinto-oikeuden käsityksen mukaan tyhjentyä yksinomaan Suomen rajalle tuodun yksilön asemaan</i>	Kuvailee sodan keinona Lain puolesta
	Anna-Maja Henriksson (rkp) 2. käsittely PTK 77/2024, 42	<i>Siksi on selvää, että Suomen on tehtävät kaikkensa suojautuakseen Venäjän hybridihyökkäyksiltä</i>	Kuvailee puolustautumisen tarvetta Lain puolesta
Hybridiase	Teemu Keski-sarja (ps) 1. käsittely PTK 76/2024, 48	<i>Itsemurhauhkailua mielestäni melkein vastaisi sylin avaus rajalle. Antaa tulla vaan välineitä niin paljon kuin Putinin sielu sietää. Hybridiase kylkiluiden läpi keuhkoihin ja sydämeen saakka</i>	Kuvailee vallitsevaa puolustuskyvyttömyyttä Lain puolesta
Harmaa sota	Atte Kaleva (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 41	<i>Suomi ei ole täysimittaisessa sodassa. Emme myöskään elä syvää rauhan kautta.</i>	Kuvailee vallitsevaa tilaa

		<i>Nykyaikaiseen sodankäyntiin kuuluu, että suuri osa konflikteista toteutuu sodan ja rauhan välisellä harmaalla alueella.</i>	Lain puolesta
	Marko Kilpi (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 49	<i>Neljännän sukupolven sodassa sodan ja rauhan raja hämärtyy olennaisella tavalla</i>	Kuvailee vallitsevaa tilaa Lain puolesta
	Aleksi Jäntti (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 50	<i>Eduskunta on ollut visaisen pulman edessä pohtiessaan, millaiseen asemaan perus- ja ihmisoikeudet sekä kansainväliset sopimukset asetetaan suhteessa kansalliseen turvallisuuteen tilanteessa, jossa emme siis ole vielä perinteisen mittapuun mukaisessa täysimittaisessa sodassa</i>	Kuvailee vallitsevaa tilaa Lain puolesta
	Jarno Linnell (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 60	<i>Sellaiset perinteiset käsitteet kuin sota ja rauha – kun me ehkä pidämme ihmismielessä tapana ajatella asioita kahtiajakoisesti - eivät pelkästään hämähärry vaan niitä tarkoituksellisesti hämärretään.</i>	Kuvailee vallitsevaa tilaa Lain puolesta
	Jarno Linnell (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 60	<i>Venäjä tietoisesti käyttää hyväkseen hybridivaikuttamisessa eli tässä sodan ja rauhan välimaastossa tapahtuvassa vihamielisessä toiminnassa meidän lainsäädäntömme heikkouksia</i>	Arvioi Venäjän motiivia ja kuvailee sodan keinona Lain puolesta
Muu sodankäyntiviittaus	Ben Zyskowicz (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 15	<i>Venäjän näkökulmasta Suomi luonnollisesti kuuluu näihin vihamielisiin maihin, joita vastaan Venäjä on mielestään eräänlaisessa sodassa.</i>	Kuvailee vallitsevaa tilaa Lain puolesta
	Marko Kilpi (kok) 1. käsittely	<i>Elämme nykyaikaa, ja siinä pitäisi olla käytössä jo</i>	Kuvailee vallitsevaa tilaa

	PTK 76/2024, 48	<i>sodankäynnin neljäs sukupolvi. Se on sota, jota ei julisteta, se on sota, joka ei ala mistään eikä loppu mihinkään. Se on sota, jossa ei ole rintamalinjoja, eikä viholliselle ole kasvoja. Se on sota, joka on hajautettua ja se on hyvin epämääräistä, vaikeasti tunnistettavaa.</i>	Lain puolesta
	Marko Kilpi (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 49	<i>Heikommassa asemassa olevia ihmisiä käytetään häikäilemättömästi sodankäynnin välineenä. Mutta varsinaisesti tässä aseellistetaan lainsäädäntömme meitä itseämme vastaan</i>	Kuvailee sodan keinona Lain puolesta
	Aleksi Jäntti (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 50	<i>Venäjä vaikuttaa meihin jo sodankäynnin keinoin, vaikka kyse ei ole kohdallamme olekaan vielä perinteisestä asevaikutuksesta vaan informaatiovaikutuksesta</i>	Kuvailee vallitsevaa tilaa Lain puolesta
	Rami Lehtinen (ps) 1. käsittely PTK 76/2024, 76	<i>Tilanne on nyt vähän sama kuin se, että sotatilanteessa jokin maa hyväksyisi sen, että muutaman ohjuksen voi ampua, kunhan koko maata ei tuhota</i>	Kuvailee vallitsevaa tilaa Lain puolesta
	Pihla Keto-Huovinen (kok) 1. käsittely PTK 76/2024, 79	<i>Venäjä on myös useissa yhteyksissä ilmoittanut olevansa konfliktissa tai sodassa länttä vastaan</i>	Arvioi Venäjän motiivia ja kuvailee sodan keinona Lain puolesta
	Joakim Vigelius (ps) 1. käsittely PTK 76/2024, 63	<i>Jokainen ymmärtää, että tähän liittyy valtavia ongelmia. Ei pelkästään se, että vihamielinen valtio käyttää tätä asetta meitä vastaan, vaan myös niitä sisäpoliittisia seurauksia, mitä tosiasiallisesti tällaisesta maahantulosta aiheutuisi Suomelle</i>	Kuvailee sodan keinona Lain puolesta

	<p>Timo Harakka (sd) 2. käsittely</p> <p>PTK 77/2024, 16</p>	<p><i>Siis lapualaisvuosinakin eduskunta käytti korkeinta valtaa, ja tämä oikeus oli voimassa jopa sotien aikana – siis silloin, kun Suomi oli oikeasti sodassa eikä vai eräiden mielikuvituksissa</i></p>	<p>Kuvailee vallitsevaa tilaa</p> <p>Lakia vastaan</p>
	<p>Pekka Haavisto (vihr) 2. käsittely</p> <p>PTK 77/2024, 22</p>	<p><i>Emme ole sodassa Venäjän kanssa ja arvostamme rauhallisia rajoja, mutta olemme viime aikoina nähneet ja kokeneet sellaista, joka saa meidät varuilemme</i></p>	<p>Kuvailee vallitsevaa tilaa</p> <p>Lakia vastaan</p>
	<p>Pekka Haavisto (vihr) 2. käsittely</p> <p>PTK 77/2024, 22</p>	<p><i>Suomi on reagoinut nopeasti Venäjän hyökkäyssotaan. Meillä on monia keinoja sekä käytössämme että rajalla: valmiuslaki, rajalaki, rajamenettely...</i></p>	<p>Kuvailee puolustautumista jo tehtyjen keinojen kautta</p> <p>Lakia vastaan</p>
	<p>Pekka Haavisto (vihr) 2. käsittely</p> <p>PTK 77/2024, 23</p>	<p><i>Esimerkiksi valmiuslaista tai sodasta ja rauhasta päätettäessä eduskunnan rooli on aivan keskeinen. Ei ole perustetta, miksi eduskunta tämän lain soveltamisesta päätettäessä jätettäisiin katsomoon</i></p>	<p>Kuvailee vallitsevaa tilaa</p> <p>Lakia vastaan</p>
	<p>Päivi Räsänen (kd) 2. käsittely</p> <p>PTK 77/2024, 32</p>	<p><i>Jos nyt kuvittelemme, että olisimme siinä tilanteessa joskus tulevan vuoden aikana, että tätä lakia jouduttaisiin aivan todella käyttämään ja että olisimme tilanteessa, jossa naapurimaa ryhtyisi vihamieliseen hyökkäykseen Suomen turvallisuutta vaarantaakseen rajallamme käyttäen aseenaan ihmisiä, nii uskon kyllä, että siinä tilanteessa, näiden tosiasioiden edessä, valiokuntien myös kuullessa asiantuntijoita meidän yhtenäisyytemme ja yksimielisyytemme olisi vielä tätäkin hetkeä vahvempaa</i></p>	<p>Kuvailee tulevaisuuden uhkakuvia</p> <p>Lain puolesta</p>

	Jani Kokko (sd) 2. käsittely PTK 77/2024, 41	<i>Venäjällä on kyky ja tahto käyttää maassa laillisesti olevia siirtolaisia aseena Suomea vastaan</i>	Kuvailee sodan keinona Lain puolesta
--	--	--	--